

18 Ra

DECII JUNII
JUVENALIS
ET
A. PERSII
FLACCI
SATYRÆ.

LONDINI:
TYPIS J. BRINDLEY.
MDCCXLIV.

24

Jos: Banks

DECII
JUNII JUVENALIS
SATYRARUM
LIBER.

SATYRA I.

Recitantes sui temporis pœtas ad fastidium audire coactus, vicem referens, aliquid scribere instituit. Invehitur in vitia urbis Romanæ, quæ ipsum ad scribendam Satyræ induxerunt.

SEMPER ego auditor tantùm? nunquamne repo-
Vexatus toties rauci Thescïde Codri? [nam,

Impune ergo mihi recitaverit ille togatas,

Hic elegos? impune diem consumserit ingens

Telephus? aut summi plenâ jam margine libri

Scriptus, et in tergo, necdum finitus Orestes?

Nota magis nulli domus est sua, quàm mihi lucus

Martis, et Æoliis vicinum rupibus antrum

Vulcani. quid agant venti, quas torqueat umbras

Æacus; unde alius furtivæ devehat aurum

Pelliculæ, quantas jaculetur Monychus ornos:

Frontonis platani, convulsæque marmora clamant

Semper, et assiduo ruptæ lectore columnæ.

Exspectes eadem a summo minimoque pœtâ.

Et nos ergo manum ferulæ subduximus: et nos

Consilia dedimus Sullæ, privatus ut altum

Dormiret. Stulta est clementia, cùm tot ubique

Vatibus occurras, perituræ parcere chartæ.

Cur tamen hoc libeat potiùs decurrere campo,

Per quem magnus equos Auruncæ flexit alumnus:

Si vacat, et placidi rationem admittitis, edam.

A

B. JUNII JUVENALIS

Cum tener uxorem ducat spado: Mævia Tuluam
 Figat aprum, et nudâ teneat venabula mamma:
 Patricios omnes opibus cum provocet unus,
 Quo tondente gravis juveni mihi barba sonabat: 23
 Cum pars Nilivæ plebis, cum verba Cætopi
 Crispinus, Tyrias humero revocante lacernas,
 Ventilet æstivum digitis sudantibus aurum,
 Nec sufferre queat majoris pondera gemmæ:
 Difficile est Satyram non scribere. nam quis iniquæ 30
 Tam patiens urbis, tam ferreus, ut teneat se?
 Causidici nova cum veniat lectica Maathonis
 Plena ipso: post hunc magni delator amici,
 Et citò rapturus de nobilitate comes:
 Quod superest: quem Massa timet, quem munere palpat
 Carus, et a trepido Thymeles summissa Latino: 36
 Cum te summoveant, qui testamenta merentur
 Noctibus, in coelum quos evehit optima summi
 Nunc via processis, vetulæ vestica beatæ?
 Unciolam Proculius habet, sed Qillo deuncem: 40
 Partes quisque suas, ad mensuram inguinis heres?
 Accipiat sine mercedem sanguinis, et sic
 Palleat, ut nudis pressit qui calcibus anguem,
 Aut Lugdunensem rhetor dileturus ad aram.
 Quid referam, quantâ siccum jecur ardeat ira, 45
 Cum populum gregibus comitum præmit hic spoliator
 Pupilli prostantis? et hic damanatus inani
 Judicio (quid enim salvis infamia nummis?)
 Exul ab octavâ Marius bibit, et fruitur Dis
 Iratis: at tu, victricis provincia, ploras. 50
 Hæc ego non credam Venufinâ digna lucernâ?
 Hæc ego non agitem? sed quid magis Heracleas,
 Aut Diosmedeas, aut mugitum Labyrinthi,
 Et mare percussam pueri, fabrumque volentem?
 Cum leno accipiat moechi bona, si capiendi 55
 Jus nullum uxori, doctus spectare lacunar,
 Doctus et ad calicem vigilanti stertere naso:
 Cum fas esse putet curam sperare cohortis,
 Qui bona donavit præsepibus, et caret omni
 Majorum censu, dum pervolat axe citato 60
 Flaminiam: puer Automedon nam lora tenebat,
 Ipse lacernatæ cum se jactaret amicus.

Neque libet medio cerni implere capaces
 Quadriuo : cùm jam sextâ cervicis foratur
 Hinc atque inde patens, ac nudâ penè cathedrâ, 65
 Et multum referens de Mœcenate supino
 Signator falsè, qui se latrum atque beatum
 Exiguâ tabullâ, et gemmâ fecerat udâ?
 Occurrit matrona potens, quæ molle Calenum
 Porrectura viro miscet silente rubetam, 70
 Instituitque rudes melior Locusta propinquas
 Per famam et populum nigros effere maritos.
 Apde aliquid brevibus Gyaris et carcere dignum,
 Si vis esse aliquis : probitas laudatur, et alget.
 Criminibus debent hortos, prætoriam, menias, 73
 Argentum vetus, et stantem extra pocula caprum.
 Quem patitur dormire nûris corruptor avarie?
 Quem sponsæ turpes, et prætextatus adulter?
 Si natura negat, facit indignatio versum,
 Qualemcunque potest : quales ego vel Cluvenus. 80
 Ex quo Deucalion, nimbis tollentibus æquor,
 Navigio montem ascendit, fortisque poposcit,
 Paulatimque animâ caluerunt mollia saxa,
 Et maribus nudas ostendit Pyrrha puellas :
 Quidquid agunt homines, votum, timor, ira, voluptas,
 Gaudia, discursus, nostri est farrago libelli. 86
 Et quando uberior vitiorum copia ? quando
 Major avaritiæ patuit sinus ? alca quando
 Hos animos ? neque enim loculis comitantibus itur
 Ad casum tabulae, posita sed luditor arcâ. 90
 Proelia quanta illic dispensatore videbis
 Armigero ! simplexne furor sestertia centum
 Perdere, et horrenti tunicam non reddere ferro ?
 Quis totidem erexit villas ? quis fercula septem
 Secretò cornavit avus ? nunc sportula primo 95
 Limine parva sedet, turbæ rapienda togatæ.
 Ille tamen faciem priûs inspicit, et trepidat, na
 Suppositus venias, ac falso nomine poscas.
 Agnitus accipies ; jubet a præcone vocari
 Ipsos Trojugenas : nam vexant limen et ipsi 100
 Nobiscum. Da prætori, da deinde tribuno.
 Sed libertinus prior est : Prior, inquit, ego adsum.
 Cur timeam, dubitemve locum descendere ; quamvis.

Natus ad Euphratem, molles quod in aure senectus
 Arguerint, licet ipse negem? sed quinque tabernæ 105
 Quadringenta parant. quid confert purpura major
 Optandum, si Laurenti custodit in agro
 Conductas Corvinus oves? ego possideo plus
 Pallante, et Licinis. expectent ergo tribuni:
 Vincant divitiæ: sacro nec cedat honori, 110
 Nuper in hanc urbem pedibus qui venerat albis.
 Quandoquidem inter nos sanctissima divitiarum
 Majestas: et si, funesta Pecunia, templo
 Nondum habitas, nullas nummorum ereximus aras,
 Ut colitur Pax, atque Fides, Victoria, Virtus, 115
 Quæque salutato crepitat Concordia nido.
 Sed cum summus honor finito computet anno,
 Sportula quid referat, quantum rationibus addat:
 Quid facient comites, quibus hinc toga, calceus hinc est,
 Et panis, fumusque domi? densissima centum 120
 Quadrantes lectica petit, sequiturque maritum
 Languida, vel prægnans, et circumducitur uxor.
 Hic petit absenti, notâ jam callidus arte,
 Ostendens vacuam et clausam pro conjuge sellam.
 Galla mea est, inquit; citus dimitte: moraris?
 Profer, Galla, caput. Noli vexare, quiescit. 125
 Ipse dies pulchro distinguitur ordine rerum.
 Sportula, deinde forum, jurisque peritus Apollo,
 Atque triumphales, inter quas ausus habere
 Nescio quis titulos Ægyptius, atque Arabarches: 130
 Cujus ad effigiem non tantum meiरे fas est.
 Vestibulis abeunt veteres lassique clientes,
 Votaque deponunt; quanquam longissima cenæ
 Spes homini: caules miseris, atque ignis emendus.
 Optima silvarum interea pelagique vorabit 135
 Rex horum, vacuisque toris tantum ipse jacebit.
 Nam de tot pulchris et latis orbibus, et tam
 Antiquis, unâ comedunt patrimonia mensâ.
 Nullus jam parasitus erit. sed quis feret istas
 Luxuriæ sordes? quanta est gula, quæ sibi totos 140
 Ponit apros, animal propter convivia natum?
 Poena tamen præsens, cum tu deponis amictus
 Turgidus, et crudum pavonem in balnea portas.
 Hinc subita mores, atque intestata senectus.

SATYRA I.

5

It nova, nec tristis per cunctas fabula coenas :

145

Ducitur iratis plaudendum funus amicis.

Nil erit ulterius, quod nostris moribus addat

Posteritas : eadem cupient facientque minores.

Omne in præcipiti vitium stetit. utere velis,

150

Totos pande sinus. dicas hinc forsitan, unde

Ingenium par materis ? unde illa priorum

Scribendi quodcumque animo flagrante liberet

Simplicitas, cujus non audeo dicere nomen ?

Quid refert dictis ignoscat Mutius, an non ?

155

Pone Tigillinum : tædâ lucebis in illâ,

Quâ stantes ardent, qui fixo gutture fumant,

Et latum mediâ fulcra deducit arenâ.

Qui dedit ergo tribus patris aconita, vehatur

Pensilibus plumis, atque illinc despiciat nos ?

160

Cum veniet contra, digito compesce labellum :

Accusator erit, qui verbum dixerit, hic est.

Securus licet Ænean Rutulumque ferocem

Committas : nulli gravis est percussus Achilles ;

165

Aut multum quaesitus Hylas, urnamque securus.

Ense velut stricto quoties Lucilius ardens

Infremuit, rubet auditor, cui frigida mens est

Criminibus, tacitâ sudant præcordia culpa.

Ande iræ et lacrymæ. tecum prius ergo voluta

Hæc animo, ante tubas : galeatum serò duelli

170

Pœnitet. experiar, quid concedatur in illos,

Quorum Flaminia tegitur cinis, atque Latina.

SATYRA II.

*In eos qui severioris vitæ studio fœdum animum obtegentes,
altiorum vitiis iniquiores sunt.*

U L T R A Sauromatas fugere hinc libet, et glaciale

Oceanum, quoties aliquid de moribus audent,

Qui Curios simulant, et Bacchanalia vivunt,

Indocti primum : quanquam plena omnia gypso

Chrysiippi invenias, nam perfectissimus horum est,

5

A III

D. JUNII JUVENALIS

Si quis Aristotelem similem, vel Pittacon emis,
 Et jubet archetypos pluteum servare Cleanthas.
 Fronti nulla fides. Quis enim non vicus abundat
 Tristibus obscenis? castigas turpia, cum sis
 Inter Socraticos notissima fossa cinædos.
 Hispida membra quidem, et duræ per brachia setæ
 Promittunt atrocem animum: sed podice lævi
 Cæduntur tumidæ, medico ridente, mariscæ.
 Rarus sermo illis, et magna libido tacendi,
 Atque supercilio brevior coma. verius ergo,
 Et magis ingenuè Peribomius. hunc ego fatia
 Imputo, qui vultu morbum incessuque fatetur,
 Horum simplicitas miserabilis; his furor ipse
 Dat veniam: sed peiores, qui talia verbis
 Herculis invadunt, et de virtute locuti
 Clunem agitant. Ego te ceventem, Sexte, verebor?
 Infamis Varillus ait: quo deterior te?
 Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus.
 Quis tulerit Gracchos de seditione quærentes?
 Quis cælum terræ non misceat, et mare cælo,
 Si fur displiceat Verri, homicida Miloni?
 Clodius accuset mœchos, Catilina Cethegum?
 In tabulam Sullæ si dicant discipuli tres?
 Qualis erat nuper tragico pollutus adulter
 Concubitu: qui tunc leges revocabat amaras
 Omnibus, atque ipsis Veneri Martique timendas,
 Cum tot abortivis secundam Julia vulvam
 Solveret, et patruo similes effunderet ossas?
 Nonne igitur jure ac merito vitia ultima fictos
 Contemnunt Scauros, et castigata remordent?
 Non tulit ex illis torvum Laronia quemdam
 Clamantem toties: Ubi nunc lex Julia? dormis?
 Atque ita subridens: Felicia tempora, quæ te
 Moribus opponunt: habeat jam Roma pudorem.
 Tertius e cælo cecidit Cato. sed tamen unde
 Hæc emis, hirsuto spirant opobalsama collo
 Quæ tibi? ne pudeat dominum monstrare tabernæ.
 Quod si vexantur leges ac jura, citari
 Ante omnes debet Scantinia. respice primum
 Et scrutare viros: faciunt hi plura; sed illos
 Descendit numerus, junctæque umbone phalanges.

10

15

20

25

30

35

40

45

Magna inter molles concordia. non erit ullum
Exemplum in nostro tam detestabile sexu.

Tædia non lambit Cluviam, nec Flora Catullam:

Hippo subit juvenes, et morbo pallet utroque.

50

Numquid nos agimus causas, civilia jura

Novimus, aut ullo strepitu fora vestra movemus?

Luctantur paucae, comedunt coliphia paucae.

Vos lanam trahitis, calathisque peracta refertis

Vellera: vos tenui prægnantem flamine fufum.

55

Penelope melius, melius torquetis Arachne,

Morrida quale facit residens in codice pellex.

Notum est, cur solo tabulas impleverit Hister

Liberto, dederit vivus cur multa puellæ.

Dives erit, magno quæ dormit tertia lecto.

60

Tu nube, atque tace: donant arcana cylindros.

De nobis post hæc tristis sententia fertur.

Dat veniam corvis, vexat censura columbas.

Fugerunt trepidi vera ac manifesta canentem

Stoicidæ. quid enim falsi Laronia? sed quid

65

Non facient alii, cum tu multicia sumas,

Cretice, et hanc vestem populo mirante perores.

In Proculas, et Pollitas? est mœcha Fabulla.

Damnetur, si vis, etiam Carfinia: talem

Non fumet damnata togam. Sed Julius ardet,

70

Æstuo. Nudus agas: minus est insania turpis.

En habitum, quo te leges ac jura ferentem

Vulneribus crudis populus modò victor, et illud

Montanum positus audiret vulgus aratris,

Quid! non proclames, in corpore judicis ista

75

Si videas? quæro an deceant multicia testem.

Acer, et indomitus, libertatisque magister,

Cretice, pelluces. Dedit hanc contagio labem,

Et dabit in plures: sicut grex totus in agris

Unius scabie cadit et porrigine porci;

80

Uvaeque conspectâ livorem ducit ab uvâ.

Fœdus hoc aliquid quandoque audebis amictu:

Nemo repente fuit turpissimus. accipient te

Paulatim, qui longa domi redimicula sumunt

Frontibus, et toto posuere monilia collo,

85

Atque Bonam teneræ placant abdomine porcæ,

Et magno cratere Deam: sed more sinistro

D. JUNII JUVENALIS

Exagitata procul non intrat semina limen.
 Solis ara Deæ maribus patet: ite profane!
 Clamatur: nullo gemit hic tibicina cornu.
 Talia secretâ coluerunt Orgia tædâ
 Cecropiam soliti Baptæ lassare Cotytto.
 Ille supercilium madidâ fuligine tactum
 Obliquâ producit acû, pingitque tremantes
 Attollens oculos: vitreo bibit ille Priapo,
 Reticulumque comis auratum ingentibus implet,
 Cærulea indutus scutulata, aut galbana rassa;
 Et per Junonem domini jurante ministro.
 Ille tenet speculum, pathici gestamen Othonis,
 Astoris Aurunci spoliū: quo se ille videbat
 Armatum, cū jam tolli vexilla juberet.
 Res memoranda novis annalibus, atque recenti
 Historiâ, speculum civilis sarcina belli.
 Nimirum summi ducis est occidere Galbam,
 Et curare cutem summi constantia civis;
 Ebriaci in campo spoliū affectare palati,
 Et pressum in faciem digitis extendere panem:
 Quod nec in Assyrio pharetrata Semiramis orbe,
 Mœsta nec Aethiaca fecit Cleopatra carinâ.
 Hic nullus verbis pudor, aut reverentia mensæ.
 Hic turpis Cybeles, et fractâ voce loquendi
 Libertas, et crine senex fanaticus albo
 Sacrorum antistes, ratum ac memorabile magni
 Gutturis exemplum, conducendusque magister.
 Quid tamen expectant, Phrygio quos tempus erat jam
 More supervacuum cultris abrumpere carnem?
 Quadringenta dedit Gracchus sestertia, dotem
 Cornicini; sive hic resto cantaverat ære.
 Signatæ tabulæ: dictum feliciter! ingens
 Cœna sedet: gremio jacuit nova nupta mariti.
 O proceres, censure opus est, an haruspice nobis?
 Scilicet horreret, majoraque monstra putares,
 Si mulier vitulum, vel si bos ederet agnum?
 Segmenta, et longos habitus, et flamea sumit,
 Arcano qui sacra ferens nutantia loro
 Sudavit clypeis ancilibus. O pater Urbis,
 Unde nefas tantum Latii pastoribus? unde
 Hæc tetigit, Gradive, tuos urtica nepotes?

Traditur ecce viro clarus genere atque opibus vir:
 Nec galeam quassas, nec terram cuspidè pulsas, 130
 Nec quereris patri. vade ergo, et cede severi
 Jugeribus campi, quem negligis. Officium cras
 Primo solè mihi peragendum in valle Quirini.
 Quæ causa officii? quid quæris? nubit amicus,
 Nec multos adhibet. liceat modò vivere; fient, 135
 Fient ista palàm, cupient et in acta referri.
 Interea tormentum ingens nubentibus hæret,
 Quòd nequeunt parere, et partu retinere maritos.
 Sed melius, quòd nil animis in corpora juris
 Natura indulget. steriles moriuntur, et illis 140
 Turgida non prodest conditâ pyxide Lyde;
 Nec prodest agili palmas præbere Luperco.
 Vicit et hoc monstrum tunicati fuscina Gracchi,
 Lustravitque fugâ mediam gladiator arenam,
 Et Capitolinis generosior, et Marcellis, 145
 Et Catulis, Paulique minoribus, et Fabiis, et
 Omnibus ad podium spectantibus: his licet ipsum
 Admoveas, cujus tunc munere retia misit.
 Esse aliquos Manes, et subterranea regna,
 Et contum, et Stygio ranas in gurgite nigras, 150
 Atque unâ transire vadum tot millia cymbâ,
 Nec pueri credunt, nisi qui nondum ære lavantur.
 Sed tu vera puta. Curius quid sentit, et ambo
 Scipiadae? quid Fabricius, manesque Camilli? 154
 Quid Cremeræ legio, et Cannis consumta juvenus,
 Tot bellorum animæ; quoties hinc talis ad illos
 Umbra venit? cuperent lustrari, si qua darentur
 Sulfura cum tædis, et si foret humida laurus.
 Illuc, heu! miseri traducimur. arma quidem ultra
 Litora Javernæ promovimus, et modò captas 160
 Orcadas, ac minimâ contentos nocte Britannos:
 Sed quæ nunc populi fiunt victoris in urbe,
 Non faciunt illi, quos vicimus: et tamen unus
 Armenius Zalates cunctis narratur ephebis
 Mollior ardenti sese indulgisse tribuno. 165
 Aspice, quid faciant commercia: venerat obfes.
 Hic fiunt homines. nam si mora longior Urbem
 Indulset pueris, non unquam deerit amator:
 Mittentur braccæ, cultelli, fræna, flagellum.
 Sic prætextatos referunt Artaxata mores. 170

SATYRA III.

*Umbricio ob fastidia et incunabula Urbis Cumas potius
gratulatur.*

QUAMVIS digressu veteris confusus amici,
 Laudo tamen, vacuis quod sedem figere Cumis
 Destinet, atque unum civem donare Sibyllæ.
 Janua Baiarum est, et gratum litus amoeni
 Secus. ego vel Prochyta præpono Suburæ. 5
 Nam quid tam miserum, tam solum vidimus, ut non
 Deterius credas horrere incendia, lapsus
 Tectorum assiduus, ac mille pericula sævæ
 Urbis, et Augusto recitantes mense Poëtas?
 Sed dum tota domus rheda componitur ungi, 10
 Substitit ad veteres arcus, madidamque Capenam:
 Hic, ubi nocturnæ Numa constituebat amicæ;
 Nunc sacri fontis nemus, et delubra locantur
 Judæis, quorum cophinus fœnumque supellex.
 Omnis enim populo mercedem pendere iussa est 15
 Arbor, et ejectis mendicat silva Camenis.
 In vallem Egeriæ descendimus, et speluncas
 Dissimiles veris. quanto præstantius effret
 Numen aquæ, viridi si margine cluderet undas
 Herba, nec ingenuum violarent marmora tophum? 20
 Hic tunc Umbricius: Quando artibus, inquit, honestis
 Nullus in urbe locus, nulla emolumenta laborum,
 Res hodie minor est, herè quàm fuit, ac eadem cras
 Deteret exiguis aliquid; proponimus illuc
 Ire, fatigatas ubi Dædalus exiit alas: 25
 Dum nova canities, dum prima, et recta senectus,
 Dum superest Lachesi quod torqueat, et pedibus me
 Porto meis, nullo dextram subeunte bacillo.
 Cedamus patriâ: vivant Arturius istic
 Et Catulus: maneant, qui nigra in candida vertunt, 30
 Quis facile est ædem conducere, flumina, portus,
 Siccandam eluviem, postandum ad busta cadaver,
 Et præbere caput dominâ venale sub hastâ.
 Quondam hi cornicines, et municipalis arena

Perpetui comites, notaque per oppida buccae,
 Munera nunc edunt, et verso pollice vulgus,
 Quum libet, oecidunt populariter: inde reverſi
 Conducunt foricas, et cur non omnia? cùm ſint
 Quales ex humili magna ad faſtigia rerum
 Extollit, quoties voluit Fortuna jocari.
 Quid Romæ faciam? mentiri neſciò: librum,
 Si malus eſt, nequeo laudare, et polcere: motus
 Aſtrorum ignoro: ſunus promittere patriæ
 Neè volo, nec poſſum: ranarum viſcera nunquam
 Inſpexi. ſerre ad nuptiam quæ mittit adulter,
 Quæ mandat, noſcint alii; mie nemo miniſtro
 Fur erit: atque ideo nulli comes exeo, tanguam
 Mancus, et extinctæ corpus non utilis dextræ.
 Quis nunc diligitur, niſi conſcius, et cui fervens
 Aeſtuat occultis animus, ſemperque tacendis?
 Nil tibi ſe debere putat; niſi conferet unquam,
 Participem qui te ſecreti fecit honeſti.
 Carus erit Verri, qui Verrem tempore, quo vult,
 Accuſare poteſt. tanti tibi non ſit opaci
 Omnis arena Tægi, quodque in mare volvitur aurum,
 Ut ſomno careas, ponendaſque præmia ſumas
 Triftia, et a magno ſemper timearis amico.
 Quæ nunc divitiſus gens acceptiſſima noſtris:
 Et quos præcipuè fugiam, præperabo fateri;
 Nec pudor obſtabit. non poſſum ſerre, Quirites,
 Græcam urbem; quamvis quota portio facis Achæis?
 Jampridem Syrus in Tiberim deſluxit Orontes,
 Et linguam, et mœurs, et cùm thibicine chordas
 Obliquas, necnon gentilia tympana ſecum
 Vexit, et ad Circum juſſas proſtare puellas.
 Ite, quibus grata eſt piſſa lupa barbara mitra.
 Ruſticus ille totus ſumit trechedipna, Quirine,
 Et ceromatico fert niceteria collo.
 Hic altâ Sicyone; aſt hic Amydone relictâ,
 Hic Andre, ille Samò, hic Trallibus, aut Alabandis,
 Eſquillas, diſtumque petunt a vimine collem,
 Viſcera magnarum domuum, dominique futuri.
 Ingenium velox, audacia perſita, ſermo
 Promptus, et iſſeo torrentior: ede, quid illum
 Eſſe putes? quemvis hominem ſecum attulit ad nos:

33

40

45

50

55

60

65

70

75

14 D. JUNII JUVENALIS

Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,
 Augur, schcenobates, medicus, magus: omnia novit.
 Græculus esuriens in cœlum, jussis, ibit.
 Ad summam non Maurus erat, nec Sarmata, nec Thrax.
 Qui sumfit penitas, mediis sed natus Athenis. 80
 Horum ego non fugiam conchylia? me prior ille
 Signabit, sultusque toro meliore recumbet
 Advectus Romam, quo pruna et coctona vento?
 Usque adeo nihil est, quod nostra infantia cœlum
 Haufit Aventini baccâ nutrita Sabinâ? 85
 Quid, quod adulandi gens prudentissima laudat
 Sermonem indocti, faciem deformis amici;
 Et longum invalidi collum cervicibus æquat
 Herculis, Antæum procul a tellure tenentis?
 Miratur vocem angustam, quâ deterius nec 90
 Ille sonat, quo mordetur gallina marito.
 Hæc eadem licet et nobis laudare: sed illis
 Creditur. an melior cum Thaidâ sustinet, aut cum
 Uxorem comœdus agit, vel Dorida nullo
 Cultam palliolo? mulier nempe ipsa videtur, 95
 Non persona loqui: vacua et plana omnia dicas
 Infra ventriculum, et tenui distantia rimâ.
 Nec tamen Antiochus, nec erit mirabilis illic
 Aut Stratocles, aut cum molli Demetrius Hæmo.
 Natio comœda est, rides? majore cachinno 100
 Concutitur: flet, si lacrymas aspexit amici,
 Nec delet: igniculum brumæ si tempore poscas,
 Accipit endromidem: si dixeris, æstuo, sudat.
 Non sumus ergo pares: melior qui semper et omni
 Nocte dieque potest alienum sumere vultum; 105
 A facie jactare manus, laudare paratus,
 Si bene rustavit, si rectum minxit amicus,
 Si trulla inverfo crepitum dedit aurea fundo.
 Præterea sanctum nihil est, et ab inguine tutum:
 Non matrona laris, non filia virgo, neque ipse 110
 Sponsus lēvis adhuc, non filius antè pudicus.
 Horum si nihil est, aviam resupinat amici.
 Scire volunt secreta domûs, atque indè timeri.
 Et quoniam cœpit Græcorum mentio, transi
 Gymnasia, atque audi facinus majoris abollæ. 115
 Stoiçus occidit Baream, delator amicum,

Dis.

Discipulumque senex, ripâ nutritus in illâ,
 Ad quam Gorgonei delapsa est pinna caballi.
 Non est Romano cuiquam locus hic, ubi regnat
 Protogenes aliquis, vel Diphilus, aut Erimantus : 120
 Qui gentis vitio nunquam partitur amicum,
 Solus habet. nam cùm facilem stillavit in aurem
 Exiguum de naturæ patriæque veneno,
 Limine summoveor : perierunt tempora longi
 Servitii : nusquam minor est iactura clientis. 125
 Quod porro officium (ne nobis blandiar) aut quod
 Pauperis hic meritum ; si curet nocte togatus
 Currere, cùm prætor listorem impellat, et ire
 Præcipitem jubeat dudum vigilantibus orbis,
 Ne prior Albinam, aut Modiam collega salutet ? 130
 Divitis hic servi cludit latus ingenuorum
 Filius : alter enim, quantum in legione tribuni
 Accipiunt, donat Calvitæ, vel Catienæ,
 Ut semel atque iterum super illam palpitet : at tu
 Cùm tibi vestiti facies scorti placet, hæres, 135
 Et dubitas altâ Chionem deducere sellâ.
 Da testem Romæ tam sanctum, quàm sinit hospes
 Numinis Idæi : procedat vel Numa, vel qui
 Servavit trepidam flagranti ex æde Minervam :
 Protinus ad censum, de moribus ultima fiet 140
 Quæstio : quot pascit servos, quot possidet agri
 Jugera, quàm multâ magnâque paropside cœnat ?
 Quantum quisque suâ nummorum servat in arcâ,
 Tantum habet et fidei. jures licet et Samothracum,
 Et nostrorum aras ; contemnere fulmina pauper 145
 Creditur, atque Deos, Dis ignoscentibus ipsis.
 Quid, quod materiam præbet causasque jocosum
 Omnibus hic idem, si fœda et scissa lacerna,
 Si toga fordidula est, et ruptâ calceus alter
 Pelle patet : vel si consuto vultu crassum 150
 Atque recens linum ostendit non una cicatrix ?
 Nil habet infelix paupertas durius in se,
 Quàm quod ridiculos homines facit. Exeat, inquit,
 Si pudor est, et de pulvino surgat equestri,
 Cujus res legi non sufficit, et sedeant hic 155
 Lenonum pueri quocunque in fornice nati.
 Hic plaudat nitidi præconis filius inter

Pinnirapi cultos juvenes, juvenesque lanistas.
 Sic libitum vano, qui nos distingit, Othoni.
 Quis gener hic placuit censu minor, atque puella? 160
 Sarcinulis impar? quis pauper scribitur heres?
 Quando in consilio est ædilibus? agmine facto
 Debuerant olim tenues migrasse Quirites.
 Haud facile emergunt, quorum virtutibus obstat
 Res angusta domi. sed Romæ durior illis 165
 Conatus: magno hospitium miserabile, magno
 Servorum ventres, et frugi cœnula magno.
 Piscilibus cœnare pudet, quod turpe negavit
 Translatus subito ad Marfos, mensesque Sabellam;
 Contentusque illic Veneto duroque cucullo. 170
 Pars magna Italie est, si verum admittimus, in qua
 Nemo togam sumit nisi mortuus. ipsa alerum
 Festorum herboso colitur si quando theatro
 Majestas: tandemque redit ad pulpita notum
 Exodium, cum personæ pallentis hiatum 175
 In gremio matris formidat rusticus infans.
 Æquales habitus illic, similesque videbis
 Orchestram et populum: clari velamen honoris,
 Sufficiunt tunicae summis ædilibus albæ.
 Hic ultra vires habitus nitor: hic aliquid plus, 180
 Quàm satis est, interdum aliena sumitur arcæ.
 Commune id vitium est. hic vivimus ambitiosa
 Paupertate omnes. quid te moror? Omnia Romæ
 Cum pretio. quid das, ut Cozum aliquando salutes?
 Ut te respiciat clauso Vejento labeil? 185
 Ille metit bardam, crinem hic deponit amati.
 Plena domus libis genialibus. accipe, et illud
 Fermentum tibi habe: præstare tributa clientes
 Cogimur, et cultis augere peculia servis.
 Quis timet, aut timuit gelida Præneste ruinam; 190
 Aut positus nêmorosa inter juga Volturnis, aut
 Simplicibus Gabiis, aut proni Tiburis arce?
 Nos urbem colimus tenui tibicine fultam
 Magnâ parte sui: nam sic labentibus obstat
 Villicus, et veteris rimæ contextit hiatum, 195
 Securos pendente jubet dormire ruinâ.
 Vivendum est illic, ubi nulla incēdia, nulli
 Nocte metus. jam poscit aquam, jam frivola transfert

Ucalegon: tabulata tibi jam tertia fumant:
 Tu nescis. nam si gradibus trepidatur ab imis, 200
 Ultimus ardebit, quem tegula sola tuetur.
 A pluviam, molles ubi reddunt ova columbae.
 Lectus erat Codrus Proculam minor, urceoli sex,
 Ornamentum abaci; nec non et parvulus infra
 Cantharus, et recubans sub eodem marmore Chiron: 205
 Jamque vetus Græcos servabat cista libellos,
 Et divina Opici rodebant carmina mures.
 Nil habuit Codrus: quis enim negat? et tamen illud
 Perdidit infelix totum nil: ultimus autem
 Ærumnae cumulus, quod nudum, et frustra rogantem
 Nemo cibo, nemo hospitio, testoque juvabit. 211
 Si magna Asturici cecidit domus; horrida mater,
 Pullati proceres, differt vadimonia pretor.
 Tunc geminus casus Urbis, tunc odimus ignem.
 Ardet adhuc, et jam occurrit qui marmora donet, 215
 Conferat impensas. hic nuda et candida signa;
 Hic aliquid præclarum Euphratoris et Polycleti,
 Phœacianorum vetera ornamenta Deorum,
 Hic libros dabit, et forulos, mediamque Minervam;
 Hic modicum argenti: meliora et plura reponit 220
 Persicus orborum lautissimus, et meritò jam
 Suspectus, tanquam ipse suas incenderit ædes.
 Si potes avelli Cirenseibus, optima Soræ,
 Aut Fabrateria domus, aut Erufinone paratur.
 Quanti nunc tenebras unum conducis in anum? 225
 Hortulus hic, putensque brevis, nec restis movendus,
 In tenues plantas facili defunditur haustu.
 Vive bidentis amans, et culti villicus horti:
 Unde epulum possis centum dare Pythagoræis.
 Est aliquid, quocunque loco, quocunque recessu, 230
 Unius sese dominum fecisse læcæ.

Plurimus hic æger moritur vigilando; sed illum
 Languorem peperit cibus imperfectus, et hærens
 Adrenti stomacho. nam quæ meritoria somnum
 Admittunt? magnis opibus dormitur in Urbe. 235
 Indè caput morbi: rhedarum transitus arcto
 Vicorum inflexu, et stantis convicia mandræ
 Eripiunt somnum Druso, vitulisque marinis.
 Si vocat officium, turbâ cedente vehetur
 Dives, et ingenti curret super ora Liburnæ, 240

56. D. JUNII JUVENALIS

Atque obiter leget, aut scribet, vel dormiet intus.
 Namque facit somaum clausâ lectica fenestra.
 Antè tamen veniet: nobis properantibus obstat
 Unda prior: magno populus premit agmine lumbos,
 Qui sequitur: ferit hic cubito, ferit asserè duro 245
 Alter: at hic tignum capiti incutit, ille metretam.
 Pinguia crura luto; plantâ max undique magnâ
 Calcor, et in digito clavus mihi militis hæret.
 Nonne vides quanto celebretur sportula fumo?
 Centum convivæ: sequitur sua quemque culina. 250
 Corbulo vix ferret tot vasa ingentia, tot res
 Impositas capiti, quas recto vertice portat
 Sævulus infelix; et cursu ventilat ignem.
 Scinduntur tunicæ fartæ: modò longa coruscat
 Sarraco veniente abies, atque altera pinum. 255
 Plaustra vehunt, nutant altè, populoque minantur.
 Nam si procubuit, qui saxa Ligustica portat
 Axis, et eversum fudit super agmina montem,
 Quid superest de corporibus? quis membra, quis ossa
 Invenit? obtritum vulgi perit omne cadaver, 260
 More animæ. domus intecâ secura patellas
 Jam lavat, et buccâ foculum exeat, et sonat unctis
 Strigilibus, et pleno componit lintea gutto.
 Hæc inter pueros variè properantur: at illa
 Jam sedet in ripâ, tetrumque novitijs horret 265
 Porthmea, nec sperat cœnosi gurgitis alium
 Infelix, nec habet quem porrigat ore tridentem.
 Respice nunc alia, ac diversa pericula noctis:
 Quod spatium tectis sublimibus, unde cerebrum
 Testa ferit, quoties rimosa, et curta fenestris 270
 Vasa cadunt; quanto percussum pondere signent,
 Et lædant silicem. possis ignavus haberi,
 Et subiti casûs improvidus, ad cœnam si
 Intestatus eas: adeò tot fata, quot illâ
 Noctè patent vigiles, te prætereunte, fenestræ. 275
 Ergo optes, votumque seras miserabile tecum,
 Ut sint contentæ patulas defundere pelves.
 Ebrius ac petulans, qui nullum fortè cecidit,
 Dat potnas, noctem patitur lugentis amicum
 Pelidæ, cubat in faciem, mox deinde supinus. 280
 Ergo non aliter poterit dormire? quibusdam

Somnum rixa facit: sed quamvis improbus annis,
 Atque mero fervens, cavet hunc, quem coccina læna
 Vitari jubet, et comitum longissimus ordo:
 Multum præterea flammæ, et ænea lampas. 285
 Me, quem Luna solet deducere, vel breve lumen
 Candelæ, cujus dispenso et tempero filum,
 Contemnit. misere cognosce proemia rixæ:
 Si rixa est, ubi tu pulsas, ego vapulo tantum.
 Stat contra, starique jubet: parere necesse est. 290
 Nam quid agas, cum te furiosus cogat, et idem
 Fortior? Unde venis? exclamat: cujus aceto,
 Cujus conche tumes? quis tecum scetile porrum
 Sutor, et elixi vervecis labra comedit?
 Nil mihi respondes? aut dic, aut accipe calcem. 295
 Edè ubi consistas, in quâ te quero profenchâ?
 Dicere si tentes aliquid, taciturne recitas,
 Tantundem est: feriunt pariter: vadimonia deinde
 Irati faciunt. libertas pauperis hæc est:
 Pulsatus rogat, et pugnis concisus adorat, 300
 Ut liceat paucis cum dentibus inde reverti.
 Nec tamen hoc tantum metuas. nam qui spoliet te,
 Non deerit, clausis domibus postquam omnis ubique
 Fixa catenatæ filuit compago tabernæ:
 Interdum et ferro subitus grassator agit rem, 305
 Armato quoties tutæ custode tenentur
 Et Promptina palus, et Gallinaria pinus,
 Sic inde huc omnes tanquam ad vivaria currunt.
 Quâ fornace graves, quâ non incude catenæ?
 Maximus in vinculis ferri modus, ut timeas, ne 310
 Vomer deficiat, ne marra et sargula desint.
 Felices proavorum atavos, felicia dicas
 Secula, quæ quondam sub regibus atque tribunis
 Viderunt uno contentam carcere Romam.
 His alias poteram et plures subnectere causas: 315
 Sed jumenta vocant, et sol inclinat: eundem est.
 Nam mihi commotâ jam dudum mulio virgâ
 Annuit: ergo vale nostri, memora; et quoties te
 Roma tuo refici properantem reddet Aquino; 319
 Me quoque ad Helvinam Cererem, vestramque Dianam
 Convelle a Cumis: satyrarum ego, si pudet illas,
 Adjutor gelidos veniam caligatus in agros.

SATYRA IV.

Exagitato Crispini novi Luminis luxu, Satyram enollis descripta Domitiani convivio.

ECCĒ iterum Crispinus, et est mihi sæpe vocandus.
 Ad partes, monstrum nullâ virtute redemptum
 Avitilis, æger, solâque libidine fortis:
 Delicias vitæ tantum asperratur adulter.
 Quid refert igitur, quantis jumenta fatiget
 Porticibus, quantâ nemorum vestietur in umbrâ,
 Jugera quot vicina foro, quas emerit sedes?
 Nemo malus felix, minime corruptor, et idem
 Incestus, cum quo nuper vittata jacebat
 Sanguine adhuc vivo terram subitura sacerdos.
 Sed nunc de factis levioribus: et tamen alter
 Si fecisset idem, caderet sub iudice morum.
 Nam quod turpe bonis, Titio Sejoque, decebat
 Crispinum. quid agas, cum dira et fœdior omni
 Crimine persona est? nullum sex millibus emit,
 Equantem sanè paribus sestertia libris,
 Ut perhibent, qui de magnis majora loquuntur.
 Consilium laude artificis, si munere tanto
 Præcipuam in tabulis ceram senis abstulit orbi,
 Est ratio ulterior, magnæ si misit amicæ,
 Quæ vehitur clauso latiss specularibus antro.
 Nil tale exspectes: emit sibi multa videmus,
 Quæ miser et frogi non fecit Apicius: hoc tu
 Succinctus patris quondam, Crispine, papyro?
 Hoc pretium squamæ? potuit fortasse minoris
 Piscator, quam piscis emi. provincia tanti
 Vendit agros: sed majores Appulia vendit.
 Quales tunc epulas ipsum glutisse putemus
 Induperatorem? cum tot sestertia, partem
 Exiguam, et modicæ suntam de margine cœnæ
 Purpureus magni ructarit scurra palati,
 Jam princeps equitum, magnâ qui voce solebat
 Vendere municipales pactâ mercede filuros!
 Læcipe, Calliope, licet hic considerare: non est

SATYRA IV.

29

Cantandum ; res vera agitur. narrate, puellæ 35
 Pierides : proſit mihi vos dixiſſe puellas.
 Cùm jam ſemianimum laceraret Flavius orbem
 Ultimus, et calvo ſerviret Roma Neroni ;
 Incidit Adriaci ſpatium admirabile rhombi
 Ante domum Veneris, quam Dorica ſuſtinet Ancon, 40
 Implevitque ſinus: neque enim minor hæſerat illis,
 Quos operit glacies Mæotica, ruptaque tandem
 Solibus effundit torpentis ad oſſia Ponti
 Deſidia tardos, et longo frigore pingues.
 Deſtinat hoc monſtrum cymbæ linique magiſter 45
 Pontifici ſummo: quis enim proponere talem,
 Aut emere auderet? cùm plena et litora multo
 Delatore forent; diſperſi protinus algæ
 Inquiſitores agerent cum remige nudo;
 Non dubitaturi fugitivum dicere piſcem, 50
 Depaſtumque diu vivaria Cæſaris: indè
 Elapſum, veterem ad dominum debere reverti.
 Si quid Paſſurio, ſi credimus Armillato,
 Quidquid conſpicuum, pulchrumque eſt æquore toto,
 Res ſiſci eſt, ubicunque natat: donabitur ergo, 55
 Ne pereat, jam lethifero cedente pruinis
 Autumno, jam quartanam ſperantibus ægris.
 Stridebat deformis hiems, prædamque recentem
 Servabat: tamen hic properat, velot urgeat Auſter.
 Utque lacus ſuberant, ubi, quanquam diruta, ſervat 60
 Ignem Trojanum, et Veſtam colit Alba minorem,
 Obſtitit intranti miratrix turba parumpor:
 Ut ceſſit, facili patuerunt cardine valvæ.
 Excluſi ſpectant admiſſa obſonia patres.
 Itur ad Atridem: tum Picens, Accipe, dabit, 65
 Privatis majora focis; genialis agatur
 Iſte dies; propera ſtomachum laxare ſaginis,
 Et tua ſervatum conſume in ſecula rhombum.
 Ipſe capi voluit. quid apertius? et tamen illi
 Surgebant criſtæ. nihil eſt, quod credere de ſe 70
 Non poſſit, cùm laudatur Dis æqua potestas.
 Sed decrat piſci patinæ meſura. vocantur
 Ergo in conſilium proceres, quos oderat ille,
 In quorum facie miſeræ magnæque ſedebat
 Pallor amicitie. primus, clamante Liburno, 75

Currite, jam sedit, raptâ properabat abollâ:
 Pegasus, attonitæ positus modò villicus urbi.
 Anne aliud tunc præfecti? quorum optimus, atque
 Interpres legum sanctissimus; omnia quanguam
 Temporibus diris tractanda putabat inermi
 Justitiâ. venit et Crispi jucunda senectus,
 Cujus erant mores, qualis facundia, mite
 Ingenium. maria, ac terras, populosque regenti
 Quis comes utilior, si clade et peste sub illâ,
 Servitiam dammare, et honestum asferre liceret
 Consilium? sed quid violentius aure tyranni:
 Cum quo de pluviis, aut æstibus, aut nimboso
 Vere locuturi fatum pendebat amici?
 Ille igitur nunquam direxit brachia contra
 Torrentem: nec civis erat, qui libera posset
 Verba animi proferre, et vitam impendere vero.
 Sic multas hiemes, atque octogesima vidit
 Solstitia. his æmula, illâ quoque tatus in aula,
 Proximus ejusdem properabat Acilius ævi
 Cum Juvene indigno, quem mors tam sæva maneret,
 Et domini gladiis tam suffinata: sed olim
 Prodigio par est cum nobilitate senectus.
 Unde fit, ut malim fraterculus esse gigantis,
 Profuit ergo nihil misero, quod cominus urios
 Figebat Numidas, Albanâ nudus ærâ
 Venator. quis enim jam non intelligat artes
 Patricias? quis priscum illud miretur acumen,
 Brute, tuum? facile est barbato imponere regi.
 Nec melior vultu, quamvis ignobilis, ibat
 Rubrius, offensæ veteris reus, atque tacendæ:
 Et tamen improbius satyram scribente clando.
 Montani quoque venter adest abdormine tardus:
 Et matutino sudans Crispinus amomo,
 Quantum vix redolent duo funera. sævior illo
 Pompeius tenui jugulos aperire susurro:
 Et, qui vulturibus servabat viscera Dacis,
 Fuscus, marmoreâ meditatus prælia villâ:
 Et cum mortifero prudens Vejento Catullo,
 Qui nunquam vixæ flagrabat amore puellæ:
 Grande et conspicuum nostro quoque tempore monstrum!
 Cæcus, adulator; dirisque a ponte satellites,

Dignus Aricinos qui mendicaret ad axes,
 Blandaue devexæ jactaret basia rhedæ.
 Nemo magis rhombum stupuit: nam plurima dixit
 In lævum conversus: at illi dextra jacebat 120
 Bellua: sic pugnas Cilicis landabat, et ictus;
 Et pegma, et pueros inde ad velaria raptos.
 Non cedit Vejento, sed ut fanaticus cæstro
 Percussus, Bellona, tuo divinat; et, Ingens
 Omen habes, inquit, magni clarique triumphæ. 125
 Regem aliquem capies, aut de temone Britanno
 Excidet Arviragus. peregrina est bellua. cernis
 Eæctas in terga fudes? hoc desuit unum
 Fabricio, patriam ut rhombi memoraret et annos.
 Quidnam igitur censes? conciditur? Absit ab illo 130
 Dedecus hoc, Montanus ait: testa alta paretur,
 Quæ tenui muro spatiosum colligat orbem.
 Debetur magnus patinæ subitusque Prometheus.
 Argillam, atque rotam cithis properate: sed ex hoc
 Tempore jam, Cæsar, siguli tua castra sequantur. 135
 Vicit digna viro sententia: noverat ille
 Luxuriam imperii veterem, noctesque Neronis
 Jam medias, aliamque famem, cum pulmo Falerno
 Arderet. nulli major fuit usus edendi
 Tempestate meâ. Circeis nata forent, an 140
 Lucrinum ad saxum, Rutupinove edita fundo
 Ostrea, callebat primo deprendere morsu:
 Et semel aspecti litus dicebat echini.
 Surgitur, et misso proceres exire jubentur
 Concilio, quos Albanam dux magnus in arcem 145
 Traxerat attonitos, et festinare coactos,
 Tanquam de Cæcis aliquid, torvisque Sicambriis
 Disturus; tanquam diversis partibus orbis
 Anxia præcipiti venisset epistola pinnâ.
 Atque utinam his potius nugis tota illa dedisset 150
 Tempora sævitinæ, claras quibus abstulit Urbi
 Illustresque animas impune, et vindice nullo.
 Sed periit, postquam cerdonibus esse timendus
 Cœperat: hoc nocuit Lamiarum crede madenti,

SATYRA V.

*Vile et abjectum parastita vite studium, turpique illius
patientiam carpit.*

SI te propositi nondum pudet, atque eadem est mens,
 Ut bona summa putes, alienâ vivere quadrâ ;
 Si potes illa pati, quam nec Sarmentus iniquas
 Cæsaris ad mensas, nec vills Galba tulisset,
 Quamvis jurato motum tibi credere testi.
 Ventre nihil novi frugalius : hoc tamen ipsum
 Defecisse puta, quod inani sufficit alvo.
 Nulla crepido vacat? nusquam pona, et tegetia para
 Dimidiâ brevior? tantine injuria cœnæ?
 Tam jejuna fames? quin poscitis? honestius illic
 Et tremere, et sordes farris mordere canini.
 Primum fige loco, quod tu discumbere jussus
 Mercedem solidam veterum capis officiorum.
 Fructus amicitiae magnæ, cibus: imputat hunc rex,
 Et, quamvis rarum, tamen imputat. ergo duos post
 Si libuit menses neglectum adhibere clientem,
 Tertia ne vacuo cessaret culcita lecto ;
 Unâ sumus, ait, votorum summa: quid ultra
 Queris? habet Trebius propter quod rumpere somnum
 Debeat, et ligulas dimittere, sollicitus, ne
 Totâ salutatrix jam turba peregerit orbem
 Sideribus dubiis, aut illo tempore, quo se
 Frigida circumagunt pigri sarraca Bootæ.
 Qualis cœna tamen? vinum, quod succida nollit
 Lana pati: de convivâ Coryhanta videbis.
 Jurgia proludunt; sed mox et pocula torques
 Saucius, et rubrâ deterges vulnera mappâ.
 Inter vos quoties, libertorumque cohortem
 Pugna Saguntinâ fervet commissa lagenâ ;
 Ipse capillato diffusum consule potat,
 Calcatamque tenet bellis socialibus uvam,
 Cardiacò nunquam cyathum missurus amico.
 Cras bibit Albanis aliquid de montibus, aut de
 Setinis, cujus patriam, titulumque senectus

Delevit multâ veteris fuligine testæ : 35
 Quale coronati Thræsea Helvidiusque bibebant,
 Brutorum et Cæsai natalibus. ipse capaces
 Heliadum crustas, et inæquales beryllo
 Virro tenet phialas. tibi non committitur aurum :
 Vel si quando datur, custos affixus ibidem, 40
 Qui numeret gemmas, unguetque observet acutos.
 Da veniam : præclara illic laudatur iaspis.
 Nam Virro, ut multi, gemmas ad pocula transfert
 A digitis ; quas in vaginæ fronte solebat
 Ponere zelotypo juvenis prælatus Hiarbæ. 45
 Tu Beneventani futoris nomen habentem
 Siccabis calicem nasorum quattuor, ac jam
 Quassatum, et rupto poscentem sulfura vitro.
 Si stomachus domini fervet vinoque, ciboque ;
 Frigidior Geticis petitur decocta pruinis. 50
 Non eadem vobis poni modò vina querebar :
 Vos aliam potatis aquam. tibi pocula cursor
 Gætulus dabit, aut nigri manus ossæ Mauri,
 Et cui per mediam nolis occurrere noctem,
 Clivossæ vcheris dum per monumenta Latinæ. 55
 Flos Asiæ ante ipsum pretio majore paratus,
 Quàm fuit et Tulli census pugnacis, et Anci :
 Et, ne te teneam, Romanorum omnia regum
 Frivola. quod cùm ita sit, tu Gætulum Ganymedem
 Respice, cùm sities. nescit tot millibus emtus 60
 Pauperibus miscere puer : sed forma, sed ætas
 Digna supercilio. quando ad te pervenit ille ?
 Quando vocatus adest calidæ gelidæque minister ?
 Quippe indignatur veteri parere clienti ;
 Quodque aliquid poscas, et quod se stante recumbas. 65
 Maxima quæque domus servis est plena superbis.
 Ecce alius quanto porrexit murmure panem
 Vix fractum, solidæ jam mucida frusta farinæ,
 Quæ genuinum agitent non admittentia morsum.
 Sed tener et niveus, mollique filigine factus 70
 Servatur domino. dextram cohibere memento.
 Salva sit artoptæ reverentia. finge tamen te
 Improbulum ; superest illic qui ponere cogat.
 Vis tu consuetis audax conviva canistris
 Impleri, panisque tui novisse colorem ? 75

14 D. JUNII JUVENALIS

Scilicet hoc fuerat, propter quod saepe, relicta
 Coniuge, per montem adversum gelidasque cucurri
 Esquillas, fremeret fœvâ cum grandine vernus
 Jupiter, et multo sufflasset penula nimbo.
 Aspice, quàm longo distendar pectore lancem, 80
 Quæ fertur domino, squilla; et quibus undique septa
 Alparagis: quâ despiciat convivia caudâ,
 Cum venit excelsi manibus sublata ministri.
 Sed tibi dimissio constrictus cammarus ovo
 Ponitur, exigua seralis coena patellâ. 85
 Ipse Venafrano piscem perfundit: at hic, qui
 Pallidus offertur misero tibi caulis, olebit
 Laternam: illud enim vestris datur alveolis, quod
 Canna Micipsarum prora subvexit actû:
 Propter quod Romæ cum Bocchare nemo lavatur;
 Quod tutos etiam facit a serpentibus Afros. 90
 Mullus erit domino, quem misit Corsica, vel quem
 Tauromenitanæ rupes, quando omne perastrum est,
 Et jam defecit nostrum mare; dum gula sævit,
 Retibus assiduus penitus scrutante macello 95
 Proxima; nec patitur Tyrrhenum crescere piscem.
 Instruit ergo focum provincia: sumitur illinc,
 Quod captator emat Lenas, Aurelia vendat.
 Virroni muræna datur, quæ maxima venit
 Gurgite de Siculo: nam dum se continet Auster, 100
 Dum sedet, et ficit madidas in carcere pennas,
 Contemnunt mediâ temeraria lina Charybdim.
 Vos anguilla manet longæ cognata colubræ,
 Aut glacie aspersus maculis Tiberinus, et ipse
 Vernula riparum pinguis torrente cloacâ, 105
 Et solitus mediæ cryptam penetrare Suburræ.
 Ipsi paucas velim, facilem si præbeat aurem:
 Nemo petit, modestis quæ mittebantur amicis
 A Senecâ; quæ Piso bonus, quæ Cotta solebat
 Largiri: namque et titulis, et fascibus olim 110
 Major habebatur donandi gloria: solum
 Poscimus, ut cœnes civiliter. hoc face, et esto,
 Esto, ut nunc multi, dives tibi, pauper amicis.
 Anseris ante ipsam magni jecur, anseribus par
 Altilis, et flavi dignus ferro Meleagri
 Sumat aper. post hunc radentur tubera, si ver 115

Tunc

Tunc erit, et facient optata tonitrua cœnas
 Majores: tibi habe frumentum, Alledius inquit,
 O Libye; disjunge boves, dum tubera mittas.
 Structorem interea, ne qua indignatio desit, 120
 Saltantem spectes, et chironomonta volanti
 Cultello, donec peragat dictata magistri
 Omnia: nec minimo sanè discrimine refert,
 Quo gestu lepores, et quo gallina secetur.
 Ducêris plantâ, velut ictus ab Hercule Catus; 125
 Et ponere foris, si quid tentaveris unquam
 Hiscere, tanquam habeas tria nomina. quando propinat
 Virro tibi, sumitque tuis contacta labellis
 Pocula? quis vestrum temerarius usque adeo, quis
 Perditus, ut dicat regi, bibe? plurima sunt, quæ 130
 Non audent homines pertusâ dicere lænâ.
 Quadringenta tibi si quis Deus, aut similis Dis
 Et melior fatis donaret humuncio; quantus
 Ex nihilo fieres, quantus Virronis amicus!
 Da Trebio, pone ad Trebium: vis, frater, ab istis 135
 Illibus? ô nummi, vobis hunc præstat honorem:
 Vos estis fratres. dominus tamen, et domini rex
 Si vis tu fieri, nullus tibi parvulus aulâ
 Luserit Æneas, nec filia dulcior illo.
 Jucundum et carum sterilis facit uxor amicum. 140
 Sed tua nunc Mycale pariat licet, et pueros tres
 In gremium patris fundat; simul ipse loquaci
 Gaudebit nido: viridem thoraca jubebit
 Auferri, minimasque nuces, assēque rogatum,
 Ac mensam, quoties parasitus venerit infans. 145
 Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
 Boletus domino; sed qualem Claudius edit,
 Ante illum uxoris, post quem nil amplius edit.
 Virro sibi et reliquis Virronibus illa jubebit
 Poma dari, quorum solo pascaris odore: 150
 Qualia perpetuus Phœacum autumnus habebat,
 Credere quæ possis surrepta sororibus Afris.
 Tu scabie frueris mali, quod in aggere rodit,
 Qui tegitur parmâ, et galeâ, metuensque flagelli
 Dilcit ab hirsutâ jaculum torquere capellâ. 155
 Forsitan impensæ Virronem parcere credas:
 Hoc agit, ut doleas. nam quæ comœdia, minus

Quis melior plorante gula? ergo omnia sunt,
 Si nescis, ut per lacrymas effundere bilem
 Cogaris, pressoque diu stridere molari. 160
 Tu tibi liber homo, et regis convivæ videris:
 Captum te nidore suæ putat ille culinae:
 Nec male conjectat. quis enim tam nudus, ut illum
 His ferat, Etruscum puero si contigit aurum,
 Vel nodus tantum, et signum de paupere loro? 165
 Spes bene cœnandi vos decipit. ecce dabit jam
 Semesum leporem, atque aliquid de clunibus apri.
 Ad nos jam veniet minor altis: indè parato,
 Intactoque omnes et stricto pane tacetis.
 Ille sapit, qui te sic utitur. omnia ferre 170
 Si potes, et debes; pulsandum vertice raso
 Præbebis quandoque caput, nec dura timebis
 Flagra pati, his epulis, et tali dignus amico.

SATYRA VI.

Ursidium a ducenda uxore dimovet, enumeratis quæ unquam peccari ut mulieres.

CREDO Pudicitiam Saturno rege moratam
 In terris, visamque diu: cùm frigida parvas
 Præberet spelunca domos; ignemque, Laremque
 Et pecus, et dominos communi clauderet umbra:
 Silvestrem montana torum cùm sterneret uxor
 Frondibus et culmo, vicinarumque ferarum
 Pellibus: haud similis tibi, Cynthia, nec tibi, cujus
 Turbavit nitidos extinctus passer ocellos:
 Sed potanda ferens infantibus ubera magnis,
 Et sæpe horridior glandem ructante marito. 10
 Quippe aliter tunc orbe novo, cœloque recenti
 Vivebant homines: qui rupto robore nati,
 Compositive luto nullos habuere parentes.
 Multa pudicitiae veteris vestigia forsan,
 Aut aliqua extiterant, et sub Jove, sed Jove nondum 15
 Barbato, nondum Græcis jurare paratis
 Per caput alterius, cùm furem nemo timeret
 Caulibus et pomis, sed aperto viveret horto.
 Paulatim deinde ad Superos Astræa recessit,

Hæc comite atque duæ pariter fugere sorores.
 Antiquum et vetus est alienum, Posthume, lectum
 Concutere, atque sacri Genium contemnere fulcri.
 Omne aliud crimen mox ferrea protulit ætas.
 Viderunt primos argentea sæcula mœchos.
 Convenit tamen, et pactum, et sponsalia nostra
 Tempestate paras; jamque a tonsore magistro
 Pectus, et digito pignus fortasse dedisti.
 Certè sanus eras. uxorem, Posthume, ducis?
 Dic quâ Tisiphone, quibus exagitare colubris?
 Ferre potes dominant salvis tot retribus ullam;
 Cum pateant altæ caligantæque fenestræ:
 Cum tibi vicinum se præbeat Æmiliius pons?
 Aut si de multis nullus placet exitus; illud
 Nonne putas melius, quod tecum pugio dormit?
 Pugio, qui noctu non litigat: exigit a te
 Nulla jacens illic munuscula, nec queritur quod
 Et lateri parcas, nec quantum jussit anheles.
 Sed placet Ursidio lex Julia: tollere dulcem
 Cogitat heredem, cariturus turture magno,
 Mullorumque júbis, et captatore macello.
 Quid fieri non posse putes, si jungitur ulla
 Ursidio? si mœchorum notissimus olim
 Stulta maritali jam porrigit ora capistro,
 Quem toties textit perituri cista Latini?
 Quid, quod et antiquis uxor de moribus illi
 Quæritur? ô medici, mediam pertundite venam.
 Delicias hominis! Tarpeum limen adora
 Pronus, et auratam Junoni cæde juvencam,
 Si tibi contigerit capitis matrona pudici.
 Paucae aded Cereris vitas contingere dignæ,
 Quarum non timeat pater oscula. necte coronam
 Postibus, et densos per limina tende corymbos.
 Unus Iberinæ vir sufficit? ocius illud
 Exorquebis, ut hæc oculo contenta sit uno.
 Magna tamen fama est ejusdani rure paterno
 Viventis: vivat Gabilis, ut vixit in agro;
 Vivat Fidenis, et agello cedo paterno.
 Quis tamen affirmat, nil actum in montibus, aut in
 Speluncis? aded sensuerunt Jupiter et Mars?
 Porticibusne tibi monstratur femina voto.

28

25

30

35

40

45

50

55

60.

Digna tuo? tuncis an habent spectacula totis
 Quod securus ames, quodque inde excerpere possis?
 Chironomon Ledam molli saltante Bathyllo
 Tuccia vesicæ non imperat; Appula gannit,
 Sicut in amplexu: subitum, et miserabile, longum 65
 Attendit Thymeles; Thymeles tunc rustica discit.
 Ast alix, quoties aulæa recondita cessant,
 Et vacuo clausoque sonant fora sola theatro,
 Atque a plebeis longè Megalesia, tristes
 Personam, thyrsiumque tenent, et subligar Acci. 70
 Urbicus exodio risum movet Atellanæ
 Gestibus Autonoes; hunc diligit Ælia pauper.
 Solvitur his magno comædi fibula. sunt, quæ
 Chrysgonum cantare vetent. Hispulla tragædo
 Gaudet: an expectas, ut Quintilianus ametur? 75
 Accipis uxorem, de quâ citharæodus Echion
 Aut Glaphyrus fiat pater, Ambrosiusque choraules.
 Longa per angustos figamus pulpita vicos:
 Ornentur postes, et grandi janua lauro,
 Ut testudineo tibi, Lentule, conopeo 80
 Nobilis Euryalum mirmillonem exprimat infans.
 Nupta Senatori comitata est Hippia Ludium
 Ad Pharon, et Nilum, famosæque mœnia Lagi.
 Prodigia et mores Urbis damnante Canopo.
 Immemor illa domus, et conjugis, atque sororis, 85
 Nil patriæ indulgit; plorantesque improba natos,
 Utque magis stupeas, ludos Paridemque reliquit.
 Sed quanquam in magnis opibus, plumæque paternâ,
 Et segmentatis dormisset parvula cunis,
 Contempsit pelagus: famam contemserat olim, 90
 Cujus apud molles minima est jactura cathedras.
 Tyrrhenos igitur fluctus, latèque sonantem
 Pertulit Ionium constanti pectore, quamvis
 Mutandum toties esset mare. iusta pericli
 Si ratio est, et honesta; timent, pavidoque gelantur 95
 Pectore, nec tremulis possunt insistere plantis:
 Fortem animum præstant rebus, quas turpiter audent.
 Si jubeat conjux, durum est conscendere navim:
 Tunc sentina gravis, tunc summus vertitur aër.
 Quæ mœchum sequitur, stomacho valet. illa maritum
 Convomit: hæc inter nautas et prandet, et errat 101

Per puppim, et duros gaudet trahiare rudentes.
 Quâ tamen exarſit formâ, quâ capta juvenâ eſt
 Hippia? quid vidit propter quod Ludia dici
 Suſtinuit? nam Sergiolus jam radere guttur 105
 Cœperat, et ſecto requiem ſperare lacerto.
 Prætereâ multa in facie deformia, ſicut
 Attritus galeâ, mediûſque in naribus ingens
 Gibbus, et acre malum ſemper ſtillantis ocelli.
 Sed gladiator erat. facit hoc illos Hyacinthos: 110
 Hoc pueris, patriæque, hoc prætulit illa ſorori,
 Atque viro. ferrum eſt, quod amant. hic Sergius idem
 Accepit rude corpifſet Veſento videri.
 Quid privata domus, quid fecerit Hippia, curas?
 Reſpice rivales Divorum: Claudius audi 115
 Quæ tulerit. dormire virum cûm ſenſerat uxor,
 Auſa Palatino tegetem præferre cubili,
 Sumere nocturnos meretrix Anguſta cucullos,
 Linquebat comite ancillâ non ampliùs unâ;
 Et nigrum ſavo crinem abſcondente galero, 120
 Intravit calidum veteri centone lupanar,
 Et cellam vacuum, atque ſuam: tunc nuda papillis
 Conſtitit auratis, titulum mentita Lyciſcæ,
 Oſtenditque tuum, generoſe Britannice, ventrem.
 Excepit blanda intrantes, atque æra popoſcit: 125
 Et reſupina jacens multorum abſorbuit iſtus.
 Mox, lenone ſuas jam dimittente puellas,
 Triftis abit; ſed quod potuit, tamen ultima cellam
 Clauiſit, adhuc ardens rigide tentigine vulvæ,
 Et laſſata viris, necdum ſatiata receſſit: 130
 Obſcuriſque genis turpis, fumoque lucernæ,
 Fœda lupanaris tulit ad pulvinar odorem.
 Hippomanes, carmenque loquar, coſtumque venenum,
 Privignoque datum? faciunt graviora coactæ
 Imperio ſexûs, minimûmque libidine peccant. 135
 Optima ſed quare Ceſennia, teſte marito?
 Bis quingenta dedit, tanti vocatille pudicam;
 Nec Veneris pharetris macer eſt, aut lampade ſervet:
 Indè faces ardent, veniunt a dote ſagittæ.
 Libertas emitur: coram licet innuat, atque 140
 Reſcribat, vidua eſt, locuples quæ nupit avaro.
 Cur deſiderio Bibulæ Sertorius ardet?

D. JUNII JUVENALIS

Si verum excutias, facies, non uxor amatur.
 Tres rugæ subeant, et se cutis arida laxet,
 Fiant obscuri dentes, oculique minores; 145
 Collige sarcinulas, dicet libertus, et exi;
 Jam gravis es nobis, et sæpe emungeris: exi
 Ocils, et propera: sicco venit altera naso.
 Interea calet, et regnat, poscitque maritum
 Pastores, et quem Canusinam, ulmosque Falernas. 150
 Quantum in hoc? pueros omnes, ergastula tota,
 Quodque domi non est, et habet vicinus, ematur.
 Mense quidem brumæ, quo jam mercator Iason
 Clausus, et armatis obstat casa candida nautis,
 Grandia tolluntur crystallina, maxima rursus 155
 Myrrhina, deinde adamas notissimus, et Berenices
 In digito factus pretiosior: hunc dedit olim
 Barbarus incestæ, dedit hunc Agrippa forori,
 Observant ubi festa mero pede sabbata reges,
 Et vetus indulget senibus clementia porcis. 160
 Nullane de tantis gregibus tibi digna videtur?
 Sit formosa, decens, dives, secunda, vetustes
 Porticibus disponat avos, intactior omni
 Crinibus effusus bellum dirimente Sabina:
 Rara avis in terris, nigroque simillima cygno. 165
 Quis feret uxorem, cui constant omnia? malo,
 Malo Venusinam, quam te, Cornelia mater
 Gracchorum; si cum magnis virtutibus affers
 Grande supercilium, et numeras in dote triumphos.
 Tolle tuum precor Annibalem, victumque Syphacem 170
 In castris; et cum totâ Carthagine migra.
 Parce, precor, Præan, et tu, Dea, pone sagittas:
 Nil pueri faciunt; ipsam configite matrem,
 Amphion clamat: sed Præan contrahit arcum.
 Extulit ergo greges natorum, ipsumque parentem, 175
 Dum sibi nobilior Latonæ gente videtur,
 Atque eadem scrofa Niobe fecundior albâ.
 Quæ tanti gravitas? quæ forma, ut se tibi semper
 Imputet? hujus enim rari, summaque voluptas
 Nulla boni, quoties animo corrupta superbo 180
 Plus aloës quam mellis habet. quis deditus autem
 Usque adeo est, ut non illam, quam laudibus effert,
 Morreat, inque diem septenis oderit horis?

Quædam parva quidem, sed non toleranda maritis.
 Nam quid rancidius, quàm quòd se non putat ulla 185
 Formosam, nisi quæ de Tusca Græcula facta est?
 De Sulmonensi mera Cecropis? omnia Græcè,
 Cùm sit turpe magis nostris nescire Latine.
 Hoc sermone pavent, hoc iram, gaudia, curas,
 Hoc cuncta effundunt animi secreta. quid ultrà? 190
 Concumbunt Græcè. dones tamen ista puellis:
 Tune etiam, quam sextus et octogesimus annus
 Pulsat, adhuc Græcè? non est hic sermo pudicus.
 In vetulâ, quoties lascivum intervenit illud:
 Ζῶν καὶ ψυχῆ, modò sub lodice relictis 195
 Uteris in turba. quod enim non excitat inguen.
 Vox blanda, et nequam? digitos habet. ut tamen omnes
 Subsidant pennæ; dicas hæc mollius Æmo
 Quanquam et Carpophoro, facies tua computat annos.
 Si tibi legitimis pactam junctamque tabellis 200
 Non es amaturus; ducendi nulla videtur
 Causa: nec est, quare coenam, et mustacea perdas,
 Labente officio, crudis donanda: nec illud,
 Quod primâ pro nocte datur; cùm lance beatâ
 Dacicus, et scripto radiat Germanicus auro. 205
 Si tibi simplicitas uxoria, deditus uni
 Est animus; submitte caput cervice paratâ
 Ferre jugum: nullam invenies, quæ parcat amanti.
 Ardeat ipsa licèt, tormentis gaudet amanti,
 Et spoliis. igitur longè minùs utilis illi 210
 Uxor, quisquis erit bonus optandusque maritus.
 Nil unquam invitâ donabis conjuge: vendes
 Hac obstante nihil: nihil, hæc si nolit, emetur.
 Hæc dabit affectus: ille excludetur amicus
 Jam senior, cujus barbam tua janua vidit. 215
 Testandi cùm sit lenonibus atque lanistis.
 Libertas, et juris idem contingat arenæ;
 Non unus tibi rivalis dictabitur hæres.
 Pene crucem servo. meruit quo crimine servus
 Supplicium? quis testis adest? quis detulit? audi, 220
 Nulla unquam de morte hominis cunctatio longa est.
 O demens, ita servus homo est? nil fecerit, esto:
 Hoc volo, sic jubeo, sit pro ratione voluntas.
 Imperat ergo viro: sed mox hæc regna relinquit,

Permutatque domos, et flamma conterit: indè 225
 Advolat, et spreti repetit vestigia læsti.
 Ornatas paulò antè fores, pendentia linquit
 Vela domûs, et adhuc virides in limine ramos.
 Sic crescit numerus; sic fiunt octo mariti,
 Quinque per autumnos: titulo res digna sepulcri. 230
 Desperanda tibi salvâ concordia focru:
 Illa docet spoliis nudi gaudere mariti:
 Illa docet, missis a corruptore tabellis,
 Nil rude, nil simplex rescribere: decipit illa
 Custodes, aut ære domat: tunc corpore sano 235
 Advocat Archigenen, onerosaque pallia jactat.
 Abditus interea latet accersitus adulter,
 Impatiensque moræ silet, et præputia ducit:
 Scilicet expectas, ut tradat mater honestos,
 Atque alios mores, quàm quos habet? utile porro 240
 Filiolam turpi vetulae producere turpem.
 Nulla ferè causa est, in quâ non femina litem
 Moverit. accusat Manilla, si rea non est.
 Componunt ipsæ per se, formantque libellos,
 Principium atque locos Celfo dictare paratæ. 245
 Endromidas Tyrias, et femineum ceroma
 Quis nescit? vel quis non vidit vu lœra palli?
 Quem cavat assiduus sudibus, scutoque laceffit,
 Atque omnes implet numeros, dignissima prorsus
 Florali matrona tubâ: nisi si quid in illo 250
 Pectore plus agitat, veræque paratur arene.
 Quem præstare potest mulier galatea pudorem?
 Quæ fugit a sexu, vires amat: hæc tamen ipsa
 Vir nolle fieri: nam quantula nostra voluptas!
 Quale decus rerum, si conjugis auctlo fiat, 255
 Matreus, et manicæ, et cristæ, crurisque sinistri
 Dimidium tegmen: vel si diversa movebit
 Proelia, tu felix ocreas vendente puellâ.
 Hæc sunt, quæ tenui sudant in cyclade, quarum
 Delicias et panniculus bombycinus urit. 260
 Aspice quo fremitu monstratos perferat ictus,
 Et quanto galeæ curvetur pondere, quanta
 Poplitibus sedeat, quàm denso fascia libro;
 Et ride, positis scaphium cùm sumitur armis.
 Dicite vos, neptes Lepidi, cæcive Metelli, 265

Gurg
 Hos
 Se
 In q
 Cùm
 Cùm
 Aut
 Uben
 In st
 Quo
 Tu t
 Exfo
 Si tit
 Sed j
 Dicit
 Hæc
 Ut f
 Indu
 Con
 Dep
 Und
 Præ
 Quo
 Tesc
 Vex
 Ann
 Nun
 Lux
 Null
 Pau
 Et S
 Atq
 Pri
 Int
 Div
 Ing
 Gr
 Cū
 Cū
 An
 An

Gorgitis aut Fabii, quæ ludia sumserit unquam
 Hos habitus? quando ad palum gemat uxor Asyli?
 Semper habet lites, alternaque jurgia lectus,
 In quo nupta jacet: minimum dormitur in illo.
 Cum gravis illa viro, tunc orbâ tigride peior. 270
 Cum simulat gemitus occulti conscia facti:
 Aut odit pueros, aut fictâ pellice plorat
 Uberibus semper lacrymis, semperque paratis
 In statione suâ, atque expectantibus illam,
 Quo jubeat manare modo: tu credis amorem, 275
 Tu tibi tunc, curruca, places, sietumque labellis
 Exforbes; quæ scripta, et quas lecture tabellas,
 Si tibi zelotypæ retegantur scrinia mœchæ!
 Sed jacet in servi complexibus, aut equitis: dic,
 Dic aliquem, sodes, hic Quintiliane, colorem. 280
 Hæremus: dic, ipsa. olim convenerat, inquit,
 Ut faceres tu quod velles; necnon ego possem
 Indulgere mihi: clames licet, et mare cœlo
 Confundas, homo sum. nihil est audacius illis
 Deprensus: iram, atque animos a crimine sumunt. 285
 Unde hæc monstra tamen, vel quo de fonte requiris?
 Præstabat castas humilis fortuna Latinas.
 Quondam, nec vitiis contingi parva sinebat
 Testa labor, somnique breves, et vellere Tusco
 Vexatæ duræque manus, ac proximus Urbi 290
 Annibal, et stantes Collinâ turre mariti.
 Nunc patimur longæ pacis mala: sævior armis
 Luxuria incubuit, victumque ulciscitur orbem.
 Nullum crimen abest, facinusque libidinis, ex quo
 Paupertas Romana perit: hinc fluxit ad istos 295
 Et Sybaris colles; hinc et Rhodos, et Miletos,
 Atque coronatum et petalans madidumque Tarentum.
 Prima peregrinos obscœna pecunia mores
 Intulit, et turpi fregerunt secula luxu
 Divitiæ molles. quid enim Venus ebria curat? 300
 Inguinis et capitis quæ sint discrimina, nescit;
 Grandia quæ mediis jam noctibus ostrea mordet,
 Cum perfusa mero spumant unguenta Falerno,
 Cum bibitur conchâ, cum jam vertigine tectum
 Ambulat, et geminis exurgit mensa lucernis. 305
 Inunc, et dubita quâ sorbeat aëra fannâ

Tullia, quid dicat notæ Collacia Mauræ ;
 Maura Pudicitie veterem cūm præterit aram.
 Noctibus hic ponunt læscas, micturunt hic ;
 Effigiemque Deæ longis siphonibus implent ;
 Inque vices equitant, ac Lunā teste moventur.
 Indē domos abeunt. tu calcas, luce reversā,
 Conjugis urinam magnos visurus amicos.
 Nota Bonæ sēcreta Deæ, cūm tibia lumbos
 Incitat ; et cornu pariter vinoque feruntur
 Atonitæ, crinemque rotant, ululantque Priapi
 Mēnades. ō quantus tunc illis mentibus ardor
 Concubitūs ! quæ vox saltante libidine ! quantus
 Ille meri veteris per crura madentia torrens !
 Lenonum ancillas positā sauseja coronā
 Provocat, et tollit pendentis præmia coxæ :
 Ipsa Medullinæ frictum crissantis adorat.
 Palmam inter dominas virtus natalibus æquat.
 Nil ibi per ludam simulabatur : omnia sient
 Ad verum, quibus incendi jam frigidus ævo
 Læmedontiades, et Nestoris hernia possit.
 Tunc prurigo moræ impatiens : tunc femina simplex,
 Et toto pariter repetitus clamor ab antro :
 Jam fas est, admitte viros : jam dormit adulter.
 Illa jubet sumto juvenem properare cucullo.
 Si nihil est, servis incurritur. abstuleris spem
 Servorum, venit et conductus aquarius. hic si
 Quæritur, et defunt homines ; mora nulla per ipsam,
 Quo min⁹ imposito clunem submittat aſello.
 Atque utinam ritus veteres, et publica saltem
 His intacta malis agerentur sacra : sed omnes
 Noverunt Mauri, atque Indi, quæ psalteria penem
 Majorem, quā sunt duō Cæsaris Anticatones,
 Illuc, testiculi sibi conscius unde fugit mus,
 Intulerit ; ubi velari pictura jubetur,
 Quæcunque alterius sexūs imitata figuram est.
 Et quis tunc hominum contemtor numinis ? aut quis
 Sympuvium ridere Numæ, nigrumque catinum,
 Et Vaticano fragiles de monte patellas
 Ausus erat ! sed nūc ad quas non Clodius aras ?
 Audio quid veteres olim moneatis amiei.
 Fone seram, cohibe, sed quis custodiet ipsos

310

315

320

325

330

335

340

345

Cust
 Jam
 Nec
 Quan
 U
 Con
 Nut
 Hæc
 Lēvi
 Mul
 Paup
 Que
 Prof
 For
 Pro
 At,
 Nun
 Non
 S
 Of
 Et
 Sum
 Ing
 Erg
 Tel
 To
 Co
 Bal
 Pro
 Cu
 Tu
 Vo
 In
 Sa
 Q
 Sol
 Q
 Et
 An
 Sp

Custodes? cauta est, et ab illis incipit uxor,
Jamque eadem summis pariter minimisque libido;
Nec melior, filicem pedibus quæ conterit atrum, 350
Quam quæ longorum vehitur cervice Syrorum.

Ut spectet ludos, conducit Ogninia vestem,
Conducit comites, sellam, cervical, amicas,
Nutricem, et flavam, cui det mandata, puellam.
Hæc tamen argenti superest quodcunque paterni, 355
Lêvibus athleticis, ac vasa novissima donat.

Multis res angusta domi: sed nulla pudorem
Paupertatis habet; nec se metitur ad illam,
Quem dedit hæc posuitque modum. tamen utile quid sit,
Prospiciunt aliquando viri: frigusque, famemque, 360
Formicæ tandem quidam expavere magistræ.

Prodiga non sentit pereuntem femina censum:
At, velut exhaustâ redivivus pullulet arcæ
Nummus, et e pleno semper tollatur acervo,
Non unquam reputant, quanti sibi gaudia consent. 365

Sunt quas eunuchi imbelles, ac mollia semper
Oscula delectant, et desperatio barbæ,
Et quod abortivo non est opus. illa voluptas
Summa tamen, quod jam calidâ matura juventâ
Inguina traduntur medicis, jam pestine nigro. 370

Ergo spectatos ac iustos crescere primum
Testiculos, postquam ceperunt esse bilibres,
Tonforis damno tantum rapit Heliodorus.
Conspicuus longè, cunctisque notabilis intrat
Balnea, nec dubiè custodem vitis et horti 375

Provocat, a dominâ factus spado. dormiat ille
Cum dominâ: sed tu jam durum, Posthume, jamque
Tundendum eunucho Bromium committere noli.

Si gaudet cantu, nullius fibula durat
Vocem vendentis prætoribus; organa semper 380
In manibus; densi radiant testudine toti

Sardonyches: crispo numerantur pestine chordæ,
Quo tener Hedymeles operas dedit: hunc tenet, hoc se
Solatur, gratoque indulget basia plectro.

Quædam de numero Lamiarum, ac nominis alti, 385

Et farre et vino Janum Vestamque rogabat,
An Capitolinam deberet Pollio quercum
Sperare, et fidibus promittere. quid faceret plus

Ægrotante viro ! medicis quid tristibus erga
 Filiolum ! stetit ante aram, nec turpe putavit 390
 Pro citharâ velare caput : dictataque verba
 Protulit, ut mos est, et apertâ palluit agnâ.
 Dic mihi nunc, quæso, dic antiquissime Divum;
 Respondes his, Jane pater ! magna otia cœli:
 Non est, ut video, non est, quod agatur apud vos. 395
 Hæc de concedis te consulit: illa tragoedum
 Commendare volet; varicosus fiet aruspex.
 Sed cantet potiùs, quàm totam pervolet Urbem
 Audax, et coetus possit quàm ferre virorum;
 Cumque paludatis ducibus, præsentem marito, 400
 Ipsa loqui, rectâ facie, stricisque mamillis.
 Hæc eadem novit, quid toto fiat in orbe:
 Quid Seres, quid Thraces agant: secreta novercæ
 Et pueri: quis amet, quis diripiatur adulter.
 Dicet, quis viduam prægnantem fecerit, et quo 405
 Mense: quibus verbis concumbat quæque, modis quot.
 Instantem regi Armenio, Parthoque cometen
 Prima videt: famam, rumoresque illa recentes
 Excipit ad portas: quosdam facit isse Niphatem
 In populos, magnoque illic cuncta arva teneri 410
 Diluvio: nutare urbes, subsidere terras,
 Quocunque in trivio, cuicunque est obvia, narrat.
 Nec tamen id vitium magis intolerabile, quàm quæ
 Vicinos humiles rapere, et concidere loris
 Exorata solet. nam si latratibus alti 415
 Rumpuntur somni; sustes huc ociùs, inquit,
 Afferre, atque illis dominum jubet antè feriri,
 Deinde canem: gravis occursum, teterrima vultu,
 Balnea nocte subit: conchas, et castra moveri
 Nocte jubet: magno gaudet sudare tumultu, 420
 Cùm lassata gravi ceciderunt brachia massâ,
 Callidus et cristæ digitos impressit aliptes,
 Ac summum dominæ femur exclamare coëgit.
 Convivæ miseri intereâ somnoque, fameque
 Urgentur. tandem illa venit rubicundula, totum 425
 Oenophorum sitiens, plenâ quod tenditur urnâ
 Admotum pedibus, de quo sextarius alter
 Ducitur ante cibum, rabidam facturus orexim,
 Dum redit, et loto terram ferit intestinæ.

Mar-

Marmoribus rivi properant, aurata Falernum
Pelvis olet. nam sic, tanquam alta in dosia longus
Decideret serpens, bibit, et vomit. ergo maritus
Nauseat, atque oculis bilem substringit opertis.

430

Ille tamen gravior, quæ cum discumbere cœpit,
Laudat Virgilium, perituræ ignoscit Elissæ:

435

Committit vates et comparat; indè Maronem,
Atque alia parte in trutinâ suspendit Homerum.
Cedunt Grammatici, vincuntur Rhetores, omnis
Turba tacet, nec caudicus, nec præco loquatur,

Altera nec mulier: verborum tanta cadit vis;

440

Tot pariter pelves, tot tintinnabula dicas

Pulsari. jam nemo tubas, nemo æra fatiget:

Una laboranti poterit succurrere Lunæ.

Imponit finem sapiens et rebus honestis.

Nam quæ docta nimis cupit et facunda videri,

445

Crure tenus medio tunicas succingere debet,

Cædere Silvano porcum, quadrante lavari.

Non habeat matrona, tibi quæ juncta recumbit,

Dicendi genus, aut curtum sermone rotato

Torqueat enthymema, nec historias sciat omnes:

450

Sed quædam ex libris et non intelligat. odi

Hanc ego, quæ repetit volvitque Palæmonis artem,

Servatâ semper lege et ratione loquendi,

Ignotosque mihi tenet antiquaria versus,

Nec curanda viris Opicæ castigat amicæ

455

Verba. solœcismum liceat fecisse marito.

Nil non permittit mulier sibi: turpe putat nil,

Cum virides gemmas collo circumdedit, et cum

Auribus extensis magnos commisit elenchos.

Intolerabilius nihil est quàm femina dives.

460

Interea fœda aspectu, ridendaque multo

Panc tumet facies, aut pingua Poppæana

Spirat, et hinc miseri viscantur labra mariti.

Ad mœchum lotâ veniet cute: quando videri

Vult formosa domi? mœchis foliata parantur;

465

His emitur, quidquid, graciles, huc mittitis, Indi.

Tandem aperit vultum, et tectoria prima reponit:

Incipit agnosci, atque illo lacte fovetur,

Propter quod secum comites educit asellas,

Exul Hyperboreum si dimittatur ad axem.

470

Sed quæ mutatis inducitur, atque fovetur
 Tot medicaminibus, coctæque filiginis offas
 Accipit et madidæ; facies dicetur, an ulcus?
 Est pretium curæ penitus cognoscere, toto
 Quid faciant agitentque die. si nocte maritus 475
 Aversus jacuit; periit libraria, ponunt
 Cosmetæ tunicas, tardè venisse Liburnus
 Dicitur, et pœnas alieni pendere somni
 Cogitur: hic frangit ferulas, rubet ille flagellis,
 Hic scuticâ; sunt quæ tortoribus annua præsent. 480
 Verberat, atque obiter faciem linit; audit amicas,
 Aut latum pictæ vestis considerat aurum,
 Et cædit; longi relegit transacta diurni,
 Et cædit, donec lassis credentibus, exi,
 Intonet horrendum, jam cognitione peractâ. 485
 Præfectura domûs Siciliâ non mitior aulâ.
 Nam si constituit, solitoque decentis optat
 Ornari; et properat, jamque expectatur in hortis,
 Aut apud Iliacæ potius sacra via læne:
 Componit crinem laceratis ipsa capillis, 490
 Nuda humeros Psecas infelix, nudisque mamillis.
 Altior hic quare cincinnus? taurea punit
 Continuo flexi crimen facinusque capilli.
 Quid Psecas admisit? quænam est hic culpa puellæ,
 Si tibi displicuit nasus tuus? altera levum 495
 Extendit, peditque comas, et volvit in orbem.
 Est in consilio matrona, admotaque lanis
 Emeritâ quæ cessat acu: sententia prima
 Hujus erit; post hanc ætate atque arte minores
 Censebunt, tanquam famæ discrimen agatur 500
 Atque animæ: tanta est querendi cura decoris.
 Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum
 Ædificat caput: Andromachen a fronte videbis;
 Põst minor est: credas aliam. cedò, si breve parvi
 Sortita est lateris spatium, breviorque videtur 505
 Virgine Pygmæâ, nullis adjuta cothurnis;
 Et levis erectâ confurgit ad oscula plantâ.
 Nulla viri cura interea, nec mentio fiet
 Damnorum: vivit tanquam vicina mariti.
 Hoc solo propior, quod amicos conjugis odit, 510
 Et servos; gravis est rationibus. ecce furentis

Bellonæ matrisque Deûm chorus intrat, et ingens
 Semivir obsceno facies reverenda minori,
 Mollia qui raptâ secult genitalia testâ
 Jam pridem, cui rauca cohors, cui tympana cedunt 515
 Plebeia, et Phrygiâ vestitur bucca tiarâ :
 Grande sonat, metuique iubet Septembris et Austri
 Adventum, nisi se centum lustraverit ovis,
 Et xerampelinas veteres donaverit ipsi ;
 Ut quidquid subiti et magni discriminis instat, 520
 In tunicas eat, et totum semel expiet annum.
 Illebernum fractâ glacie descendet in annem,
 Ter matutino Tiberi mergetur, et ipsi
 Vorticibus timidum caput abluet : inde Superbi
 Totum Regis agrum nuda ac tremebunda cruentis 525
 Erepet genibus : si candida iusserit lo,
 Ibit ad Ægypti finem, calidâque petitas
 A Meroë portabit aquas, ut spargat in ædem
 Isidis, antiquo quæ proxima surgit ovili :
 Credit enim ipsius dominæ se voce moneri. 530
 En animam et mentem, cum quâ Dî nocte loquantur.
 Ergo hic præcipuum summumque meretur honorem,
 Qui grege linigero circumdatus, et grege calvo
 Plagæntis populi currit derisor Annibis.
 Ille petit veniam, quoties non abstinet uxor 535
 Concubitu sacris observandisque diebus :
 Magnaque debetur violato poena cadurco.
 Et movisse caput visa est argentea serpens :
 Illius lacrymæ meditataque murmura præstant,
 Ut veniam culpæ non abnuat, ansere magno 540
 Scilicet et tenui popano corruptus Osiris.
 Cum dedit ille locum, cophino fœnoque relicto,
 Ascanam Judæa tremens mendicat in aurem,
 Interpret legum Solymarum, et magna sacerdos
 Arboris, ac summi fida internuncia coeli : 545
 Implet et illa manum, sed parcius ære minuto.
 Qualiacunque voles, Judæi somnia vendunt.
 Spondet amatorem tenerum, vel divitis orbi
 Testamentum ingens, calidæ pulmone columbæ
 Tractato, Armenius, vel Commagenus aruspex : 550
 Pectora pullorum rimatur, et exta catelli,
 Interdum et pueri : faciet quod deferat ipse.

40 D. JUNI JUVENALIS

Chaldaeis sed major erit fiducia: quidquid
Dixerit Astrologus, credent a fonte relatum
Ammonis; quoniam Delphis oracula cessant, 555
Et genus humanum damnat caligo futuri.
Præcipuus tamen est horum, qui sæpius exul,
Cujus amicitia, conducendæque tabellæ
Magnus civis obit, et formidatus Othoni.
Indè fides arti, sonuit si dextera ferro, 560
Lævaque si longo castrorum in carcere mansit.
Nemo Mathematicus genium indemnatus habebit:
Sed qui penè perit, cui vix in Cyclada mitti
Contigit, et parvâ tandem caruisse Seripho.
Consultit istericæ lento de funere matris, 565
Antè tamen de te, Tanauquil tua; quando sororem
Efferat, et patruos: an sit victurus adulter
Post ipsam. quid enim majus dare numina possunt?
Hæc tamen ignorat, quid fidus triste minetur
Saturni; quo læta Venus se proferat astro; 570
Qui mensis damnis, quæ dentur tempora lucro.
Illius occursum etiam vitare memento,
In cujus manibus, ceu pinguis succina, tritas
Cernis ephemeridas: quæ nullum consulit, et jam
Consultitur: quæ castra viro patriamque petente 575
Non ibit pariter, numeris revocata Thrasylli.
Ad primum lapidem vectari cùm placet, hora
Sumitur ex libro: si prurit frictus ocelli
Angulus, inspectâ genesi collyria poscit.
Ægra licet jaceat, capiendo nulla videtur 580
Aptior hora cibo, nisi quam dederit Petosiris.
Si mediocris erit, spatium lustrabit utrinque
Metarum, et sortes ducet; frontemque manumque
Præbebit vati crebrum poppysma roganti.
Divitibus responsa dabunt Phryx augur et Indus. 585
Conductus, dabit astrorum mundique peritus:
Atque aliquis senior, qui publica fulgura condit.
Plebesum in circo positum est et in aggere satum.
Quæ nudis longum ostendit cervicibus aurum,
Consultit ante phalas, delphinorumque columnas: 590
An saga vendenti nubat, caupone relicto.
Hæc tamen et partus subeunt discrimen, et omnes
Nutricis tolerant, fortunâ urgente, labores:

Sed jacet auratq̃ vix ulla puerpera lecto.
 Tantum artes hujus, tantum medicamina possunt, 595
 Quæ steriles facit, atque homines in ventre necandos
 Conducit. gaude infelix, atque ipse bibendum
 Porrige, quidquid erit: nam si distendere vellet,
 Et vexare uterum pueris salientibus, esses
 Æthiopis fortasse pater: mox decolor heres 600
 Impleret tabulas, nunquam tibi mane videndus.
 Transeo suppositos, et gaudia, votaue sæpe
 Ad spurcos decepta lacus, atque indè petitos
 Pontifices Salios, Scaurorum nomina fallo
 Corpore laturos. stat Fortuna improba noctu 605
 Arridens nudis infantibus. hos fovet omnes,
 Involvitque sinu: domibus tunc porrigit altis,
 Secretumque sibi minimum parat: hos amat, his se
 Ingerit, atque suos ridens producit alumnos.
 Hic magicos affert cantus, hic Thessala vendit 610
 Philtra, quibus valeat mentem vexare mariti,
 Et soleâ pulsare nates. quod desipis, indè est,
 Indè animi caligo, et magna oblivio rerum,
 Quas modò gessisti. tamen hoc tolerabile, si non
 Et furere incipias, ut avunculus ille Neronis, 615
 Cui totam tremuli frontem Cæsonia pulli
 Infudit. quæ non faciet, quod principis uxor?
 Ardebant cuncta, et fractâ compage ruebant,
 Non aliter quàm si fecisset Juno maritum
 Infanum. minùs ergo nocens erit Agrippinæ 620
 Boletus: siquidem unius præcordia preffit
 Ille sonis, tremulumque caput descendere jussit
 In coelum, et longâ manantia labra salivâ.
 Hæc poscit ferrum atque ignes, hæc potio torquet:
 Hæc lacerat mistos equitum cum sanguine patres. 625
 Tanti partus equæ! quanti una venefica constat!
 Oderunt natos de pellice: nemo repugnet,
 Nemo vetet: jamjam privignum occidere fas est.
 Vos ego, pupilli, moneo, quibus amplior est res,
 Custodite animas, et nulli credito mentis. 630
 Livida materno fervent adipata veneno.
 Mordeat ante aliquis, quidquid porrexerit illa,
 Quæ peperit: timidus prægustet pocula pappas.
 Fingimus hæc, altum satyrâ fumante cothurnum,

Scilicet : et finem egressi legemque priorum, 635
 Grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu,
 Montibus ignotum Rutullis, aeoloque Latino.
 Nos utinam vani ! sed clamat Pontia : Feci,
 Confiteor, puerisque meis aconita paravi,
 Quæ deprensa patent ; facinus tamen ipsa peregr. 640
 Tunc duos unâ, sævissima vipera, coenâ ?
 Tunc duos ? septem, si septem fortè fuissent.
 Credamus tragicis, quidquid de Colchide torvâ
 Dicitur, et Progne. nil contrâ conor : et illæ
 Grandia monstra suis audebant temporibus ; sed 645
 Non propter nummos. minor admiratio fummis
 Debetur monstris : quoties facit ira nocentem
 Hunc sexum, rabie jecur incendente feruntur
 Præcipites : ut faxa jugis abrupta, quibus mons
 Subtrahitur, clivoque latus pendente recedit. 650
 Illam ego non tulerim, quæ computat, et scelus ingens
 Sana facit. spectant subeuntem fata mariti
 Alcestim : et, similis si permutatio detur,
 Morte viri cupiant animam servare catellæ.
 Occurrent multæ tibi Belides, atque Eriphylæ : 655
 Mane Clytæmnestram nullus non vicus habebit.
 Hoc tantum refert, quod Tyndaris illa bipennem
 Insulam et fatuam dextrâ levâque tenebat.
 At nunc res agitur tenui pulmone rubetæ :
 Sed tamen et ferro, si prægustabit Atrides 660
 Pontica ter victi cantus medicamina regis.

SATYRA VII.

*Unam in Cæsare studioforum spem verti : vanum et sterile
 scriptoris nomen apud cæteros Urbis proceres esse.*

ET spes, et ratio studiorum in Cæsare tantum.
 Solus enim tristes hac tempestate Camenas
 Respexit ; cum jam celebres notique Poëtæ
 Balneolum Gabiis, Romæ conducere furnos
 Tentarent : nec foedum alii nec turpe putarent
 Præcones fieri ; cum, desertis Aganippes

Vallibus, esuriens migraret in atria Clio.
 Nam, si Pieriâ quadrans tibi nullus in umbrâ
 Oſendatur, ames nonien victumque Machæræ ;
 Et vendas potiùs, commiſſa quod auctio vendit 10
 Stantibus, cenophorum, tripodes, armaria, ciſtas,
 Alcyonen Bacchi, Thebas et Terea Fauſti.
 Hoc ſatius quàm ſi dicas ſub iudice : Vidi,
 Quod non vidisti. faciant equites Afiani,
 Quamquam et Cappadoces faciant, equitesque Bithyni, 15
 Altera quos nudo traducit Gallia talo.
 Nemo tamen ſtudiis indignum ferre laborem
 Cogetur poſthâc, neſcit quicumque canoris.
 Eloquium vocale modis, laurumque momordit.
 Hoc agite, ô juvenes : circumſpicit, et ſtimulat vos, 20
 Materiamque ſibi ducis indulgentia quærit.
 Si qua aliunde putas rerum exiſpectanda tuarum
 Præſidia, atque ideo croceæ membrana tabellæ
 Impletur ; lignorum aliquid poſce ociùs, et, quæ 25
 Componis, dona Veneris, Theſeſine, marito :
 Aut clude, et poſitos tineâ pertunde libellos.
 Frange miſer calamos, vigilataque prælia dele,
 Qui facis in parvâ ſublimia carmina cellâ,
 Ut dignus venias ederis, et imagine macrâ.
 Spes nulla ulterior : didicit jam dives avarus 30
 Tantùm admirari, tantùm laudare diſertos,
 Ut pueri Junonis avem. ſed deſuit ætas,
 Et pelagi patiens, et caſſidis, atque ligonis.
 Tædia tunc ſubeunt aninios, tunc ſeque, ſuamque
 Terpſichoren odit ſacunda et nuda ſeneſtus. 35
 Accipe nunc artes, ne quid tibi conſerat iſte,
 Quem colis, et Muſarum et Apollinis æde relictâ,
 Ipſe facit verſus, atque uni cedit Homero,
 Propter mille annos. et ſi dulcedine famæ
 Succenſus recites, Maculonis commodat ædeſ : 40
 Hæc longè ferrata domus ſervire jubetur,
 In quâ ſollicitas imitatur janua portas.
 Scit dare libertos extremâ in parte ſedentes
 Ordinis, et magnas comitum diſponere voces.
 Nemo dabit regum, quanti ſubſellia conſent, 45
 Et quæ conducto pendent anabathra tigillo,
 Quæque reportandis poſita eſt orchestra cathedris.

44 D. JUNII JUVENALIS

Nos tamen hoc agimus, tenuique in pulvere sulcos
 Bucimus, et litus sterili versamus aratro.
 Nam si discedas, laqueo tenet ambitiosi 50
 Consuetudo mali: tenet insanabile multos
 Scribendi cacoëthes, et ægro in corde senescit.
 Sed vatem egregium, cui non sit publica vena,
 Qui nihil expositum soleat deducere, nec qui
 Communi feriat carmen triviale monetâ; 55
 Hunc, qualem nequeo monstrare, et sentio tantum,
 Anxietate carens animus facit, omnis acerbi
 Impatiens, cupidus silvarum, aptusque bibendis
 Fontibus Aonidum. neque enim cantare sub antro
 Pierio, thyrsumve potest contingere moesta 60
 Paupertas, atque æris inops, quo nocte dieque
 Corpus eget. satur est, cum dicit Horatius: Evæ!
 Quis locus ingenio: nisi cum se carmine solo
 Vexant, et dominis Cirrhæ Nyctæque feruntur
 Pectora vestra, duas non admittentia curas? 65
 Magnæ mentis opus, nec de lodice parandâ
 Attonitæ, currus, et equos, faciesque Deorum
 Aspicere, et qualis Rutulum confundat Erinnys.
 Nam, si Virgilio puer et tolerabile doesset
 Hospitium, caderent omnes a crinibus hydri: 70
 Surda nihil gemeret grave buccina. poscimus, ut sit
 Non minor antiquo Rubrenus Lappa cothurno,
 Cujus et alveolos et lænam pignerat Atreus.
 Non habet infelix Numitor, quod mittat amico;
 Quintillæ quod donet, habet: nec desuit illi, 75
 Unde emeret multâ pascendum carne leonem
 Jam domitum. constat leviori bellua sumtu
 Nimirum, et capiunt plus intestina Poëtæ.
 Contentus famâ jaceat Lucanus in hortis
 Marmoreis: at Serrano, tenuique Saleio 80
 Gloria quantalibet, quid erit, si gloria tantum est?
 Curritur ad vocem jucundam, et carmen amice
 Thebaïdos, lætam fecit cum Statius Urbem,
 Promisitque diem: tantâ dulcedine captos
 Afficit ille animos, tantæque libidine vulgi 85
 Auditur: sed, cum fregit subsellia versu,
 Esurit, intactam Paridi nisi vendat Agaven.
 Ille et militiæ multis largitur honorem,

Semestri vatum digitos circumligat auro.
 Quod non dant proceres, dabit histrio. tu Camerinos, 90
 Et Bareas, tu nobilium magna atria curas?
 Præfectos Pelopea facit, Philomela tribunos.
 Haud tamen invidas vati, quem pulpita pascunt.
 Quis tibi Mæcenas? quis nunc erit aut Proculeius,
 Aut Fabius? quis Cotta iterum? quis Lentulus alter? 95
 Tunc par ingenio pretium: tunc utile multis.
 Pallere, et vinum toto nescire Decembri.

Vester porro labor secundior, historiarum.
 Scriptores: petit hic plus temporis, atque olei plus.
 Namque oblita modi millefima pagina surgit 100
 Omnibus, et crescit multâ damnosa papyro:
 Sic ingens rerum numerus jubet, atque operum lex.
 Quæ tamen inde seges? terræ quis fructus apertæ?
 Quis dabit historico, quantum daret acta legenti?
 Sed genus ignavum, quod tecto gaudet et umbrâ. 105

Dic igitur, quid causidicis civilia præstent
 Officia, et magno comites in fasce libelli?
 Ipâ magna sonant: sed tunc, cùm creditor audit,
 Præcipue, vel si tetigit latus acrior illo,
 Qui venit ad dubium grandi cum codice nomen, 110
 Tunc immensa cavi spirant mendacia folles,
 Conspuiturque sinus. veram deprendere messem.
 Si libet: hinc centum patrimonia causidicorum,
 Parte aliâ solum ruffati pone Lacertæ.
 Confedere duces: surgis tu pallidus Ajax, 115
 Dicturus dubiâ pro libertate, bubulco.

Judice. rumpe miser tensum jecur, ut tibi lasso
 Pigantur virides, scararum gloria, palmæ.
 Quod vocis pretium? siccus petasunculus, et vas
 Pelamidum, aut veteres, Maurorum epimenia, bulbi:
 Aut vinum Tiberi devectum, quinque lagenæ. 120

Si quater egisti, si contigit aureus unus,
 Indè cadunt partes, ex federe pragmaticorum.
 Æmilio dabitur, quantum petet: et melius nos
 Eginus: hujus enim stat currus aheneus, alti 125
 Quadrijuges in vestibulis, atque ipse feroci
 Bellatore sedens curvatum hastile minatur
 Eminus, et statuâ meditatur proelia luscâ.
 Sic Pedito conturbat, Matho deficit; exitus hic est.

D. JUNII JUVENALIS

Tongilli, magno cum rhinocerote lavari 130
 Qui solet, et vexat lutulentâ balnea turbâ,
 Perque forum juvenes longo premit affere Medos
 Emturus pueros, argentum, myrrhina, villas.
 Spondet enim Tyrlo filataria purpura filo.
 Et tamen hoc illis est utile: purpura vendit 135
 Causidicum, vendunt amethystina: convenit illis
 Et strepitu, et facie majoris vivere censûs.
 Sed finem impensæ non servat prodiga Roma.
 Fidimus eloquio? Ciceroni nemo ducentos
 Nunc dederit nummos, nisi fulserit annulus ingens. 140
 Respicit hæc primum qui litigat, an tibi servi
 Octo, decem comites, an post te sella, togati
 Ante pedes. ideo conductâ Paulus agebat
 Sardonyche, atque ideo pluris, quàm Gallus agebat,
 Quàm Basilius. rara in tenui facundia panno. 145
 Quando licet Basilo flentem producere matrem?
 Quis bene dicentem Basilum ferat? accipiat te
 Gallia, vel potiùs nutricula causidicorum
 Africa, si placuit mercedem ponere linguæ.
 Declamare doces, ô ferrea pectora Vetti, 150
 Cum perimit sævos classis numerosa tyrannos.
 Nam quæcunque sedens modò legerat, hæc eadem stans
 Proferet, atque eadem cantabit versibus ildem.
 Occidit miseros crambe repetita magistros.
 Quis color, et quod sit causæ genus, atque ubi summa
 Quæstio, quæ veniant diversâ parte sagittæ, 155
 Nosse velint omnes, mercedem solvere nemo.
 Mercedem appellas? quid enim scio? culpa docentis
 Scilicet arguitur, quod lævâ in parte mamillæ
 Nil salit Arcadico juveni, cuius mihi sextâ 160
 Quæque die miserum dirus caput Annibal implet.
 Quidquid id est, de quo deliberat, an petat Urbem
 A Cannis; an post nimbos et fulmina cautus
 Circumagat madidas a tempestate cohortes.
 Quantum vis stipulare, et protinus accipe: quid do, 165
 Ut toties illum pater audiat? ast alii sex
 Vel plures uno conclamant ore sophistæ,
 Et veras agitant lites, raptore relicto:
 Fusa venena silent, malus ingratusque maritus,
 Et quæ jam veteres sanant mortaria cæcos. 170

Ergo sibi dabit ipse rudem, si nostra movebunt
 Consilia, et vitæ diversum iter ingreditur,
 Ad pugnam qui rhetoricâ descendit ab umbrâ,
 Stimula ne pereat, quâ vilis tessera venit 175
 Frumenti: quippe hæc merces laetissima, tenta
 Chrysofonus quanti doceat, vel Pollio quanti
 Lantorum pueros, artem scindens Theodori.
 Balnea sexcentis, et pluris porticus, in quâ
 Gestetur dominus quoties pluit. anne serenum
 Exspectet, spargatque luto jumenta recenti? 180
 Hic potius: namque hic munda nitet ungula mulæ.
 Parte aliâ longis Numidarum fulta columnis
 Surgat, et argentem rapiat cœnatio solem.
 Quanticumque domus, veniet, qui secula doctè
 Componit; veniet, qui pulmentaria condit. 185
 Hos inter sumtus festeria Quintiliano,
 Ut multum, duo sufficient: res nulla minoris
 Constabit patri, quàm filius, unde igitur tot
 Quintilianus habet saltus? exempla novorum
 Fatorum transi: felix, et pulcher, et acer; 190
 Felix, et sapiens, et nobilis, et generosus
 Appositam nigrae lunam subtexit alutæ:
 Felix, orator quoque maximus, et jaculator;
 Et si perfrixit, cantat bene. distat enim, quæ
 Sidera te excipiant modò primos incipientem 195
 Edere vagitus, et adhuc a matre rubentem.
 Si Fortuna volet, fies de rhetore consul:
 Si volet hæc eadem, fies de consule rhetor,
 Ventidius quid enim? quid Tullius? anne aliud quàm
 Sidus, et occulti miranda potentia fati? 200
 Servis regna dabunt, captivis fata triumphos.
 Felix ille tamen, corvo quoque rarior albo.
 Poenituit multos vanæ sterilisque cathedræ,
 Sicut Thrasymachi probat exitus, atque Secundi
 Carinatis: et hunc inopem vidistis, Athenæ, 205
 Nil præter gelidas ausæ conferre cicutas.
 Dî majorum umbris tenuem et sine pondere terram,
 Spirantesque crocos, et in urnâ perpetuum ver,
 Qui præceptorem sancti voluere parentis
 Esse loco. metuens virgæ jam grandis Achilles 210
 Cantabat patriis in montibus: et cui non tunc

Eliceret nilum citharædi cauda magistri?
Sed Rufum atque alios cædit sua quæque Juventus:
Rufum, qui toties Ciceronem Allobroga dixit.

Quis gremio Enceladi, doctique Palæmonis affert, 215

Quantum Grammaticus meruit labor? et tamen ex hoc,
Quodcunque est, (minus est autem, quàm rhetoris æra)

Discipuli custos præmordet Accenonetus,

Et, qui dispensat, frangit sibi. cede, Palæmon,

Et patere indè aliquid decrescere; non aliter quàm 220

Institor hibernæ tegetis, nivelque cadurci:

Dummodo non pereat, mediæ quòd noctis ab horâ

Sedisti, quâ nemo faber, quâ nemo sedebat,

Qui docet obliquo lanam deducere ferro:

Dummodo non pereat totidem olfecisse lucernas, 225

Quot stabant pueri, cùm totus decolor esset

Flaccus, et hæreret nigro fuligo Maroni.

Rara tamen merces; quæ cognitione tribuni

Non egeat. sed vos sœvas imponite leges,

Ut præceptorum verborum regula constet, 230

Ut legat historias, auctores noverit omnes,

Tanquam ungues digitosque suos; ut forte rogatus,

Dum petit aut thermas aut Phœbi balnea, dicat

Nutricem Anchisæ, nomen patriamque novercæ

Archemori; dicat quot Acestes vixerit annos, 235

Quot Siculus Phrygibus vini donaverit urnas.

Exigite, ut mores teneros ceu pollice ducat,

Ut si quis cerâ vultum facit: exigite, ut sit

Et pater ipsius cœtus, ne turpia ludant,

Ne faciant vicibus. non est leve tot puerorum 240

Observare manus, oculoque in fine trementes.

Hæc, inquit, cura; sed cùm se verterit annus,

Accipe, victori populus quod postulat, aurum.

SATYRA VIII.

*Genuinam nobilitatem eam haberi, quæ propria virtutis
adminiculis innitatur, non autem vanis majorum nomi-
nibus turgescat.*

STEMMATA quid faciunt? quid prodest, Pontice,
Sanguine censerî, pictosque ostendere vultus [longo
Majorum, et stantes in curribus Æmilianos,
Et Curios jam dimidios, humeroque minorem
Corvinum, et Oalbam auriculis nasoque carentem? 5
Quis fructus generis tabulâ jactare capaci
Corvinum, posthâc multâ contingere virgâ
Fumosos equitum cum dictatore magistros;
Si coram Lepidis malè vivitur? effigies quò
Tot bellatorum, si luditur alea pernox 10
Ante Numantinos? si dormire incipis ortu
Luciferi, quo signa duces et castra movebant?
Cur Allobrogicis et magnâ gaudeat arâ
Natus in Herculeo Fabius lare; si cupidus, si
Vanus, et Euganeâ quantumvis mollior agnâ: 15
Si tenerum attritus Catinensî pumice lumbum
Squalentes traducit avos: emtorque veneni
Frangendâ miseram funestat imagine gentem?
Tota licet veteres exornent undique ceræ
Atria, nobilitas sola est atque unica virtus. 20
Paulus, vel Cossus, vel Drusus moribus esto:
Hos ante effigies majorum pone tuorum:
Præcedant ipsas illi, te consule, virgas.
Prima mihi debes animi bona. sanctus haberi,
Justitiæque tenax factis dictisque mereris: 25
Agnosco procerem. salve, Getulice, seu tu
Silanus, quocunque alio de sanguine rarus
Civis, et egregius patriæ contingis ovanti.
Exclamare libet, populus quod clamat, Osiri
Invento. quis enim generosum dixerit hunc, qui 30
Indignus genere, et præclaro nomine tantum
Insignis? nanum cujusdam, Atlanta vocamus:
Æthiopem, cygnum; parvam extortamque puellam,

Europen. canibus pigris scabieque vetustâ
 Lævibus, et siccae lambentibus ora lucernæ. 35
 Nomen erit pardus, tigris, leo; si quid adhuc est,
 Quod fremat in terris violentius, ergo cavebis,
 Et metues, ne tu sis Creticus, aut Camerinus.

His ego quem monui? tecum est mihi sermo, Rubelli
 Plaute. tumes alto Drusorum sanguine, tanquam 40
 Feceris ipse aliquid, propter quod nobilis esses;
 Ut te conciperet, quæ sanguine fulget Iulii,
 Non quæ ventoso conducta sub aggere textit.

Vos humiles, inquit, vulgi pars ultima nostri,
 Quorum nemo queat patriam monstrare parentis: 45

Ast ego Cecropides, vivas, et originis hujus
 Gaudia longa feras: tamen imâ plebe Quiritem
 Facundum invenies. solet hic defendere causas
 Nobilis indocti. veniet de plebe togatâ,

Qui juris nodos, et legum ænigmata solvat. 50

Hic petit Euphraten juvenis, domitique Batavi
 Custodes aquilas, armis industrius: at tu
 Nil nisi Cecropides, truncoque simillimus Hermæ.
 Nullo quippe alio vincis discrimine, quàm quod 55

Alli marmoreum caput est, tua vivit imago.
 Dic mihi, Teucerorum proles, animalia muta
 Quis generosa putet, nisi fortia? nempe volucrem
 Sic laudamus equum, facili cui plurima palma
 Fervet, et exultat rauco victoria circo.

Nobilis hic, quocunque venit de gramine, cujus 60
 Clara fuga ante alios, et primus in æquore pulvis:
 Sed venale pecus Corythæ, posteritas et
 Hirpini, si rara jugo victoria sedit.

Nil ibi majorum respectus, gratia nulla
 Umbrarum: dominos pretiis mutare jubentur 65
 Exiguus, trite ducunt epirhedra collo

Segnipedes, dignique molam versare Nepotis.
 Ergo ut miremur te, non tua, primum aliquid da,
 Quod possim titulis incidere præter honores,
 Quos illis damus, et dedimus, quibus omnia debes. 70

Hæc satis ad juvenem, quem nobis fama superbum
 Tradit, et inflatum, plenumque Nerone propinquo.
 Rarus enim ferme sensus communis in illâ
 Fortunâ, sed te censerî laude tuorum,

Pontice, noluerim, sic ut nihil ipse futuræ
 laudis agas. miserum est aliorum incumbere famæ,
 Ne collapsa ruant subductis testa columnis.
 Stratus humi palmes viduas desiderat ulmos.
 Esto bonus miles, tutor bonus, arbiter idem.
 Integer: ambigere si quando citabere testis
 Incertæque rei, Phalaris licet imperet, ut sis
 Falsus, et admoto dicet perjuris tauro;
 Summum crede nefas animam præferre pudori,
 Et propter vitam vivendi perdere causas.
 Dignus morte perit, cœnet licet ostrea centum
 Gaurana, et Cœmi toto mergatur aheno.
 Expectata diu tandem provincia cùm te
 Rectorem accipiet, pone iræ fræna modumque,
 Pone et avaritiæ; miserere inopum sociorum.
 Ossa vides regum vacuis exsucta medullis.
 Respice, quid moneant leges, quid curia mandet;
 Præmia quanta bonos maneant; quàm fulmine iusto
 Et Capito et Numitor ruerint, damnanter semtu,
 Piratæ Cilicum, sed quid damnatio confert,
 Cùm Panfa eripiat quidquid tibi Natta reliquit?
 Præconem, Chærippe, tuis circumspice pannis,
 Jamque tace. furor est post omnia perdere nautam.
 Non idem gemitus olim, nec vulnus erat par
 Damnorum, fociis florentibus, et modò victis.
 Plena domus tunc omnis, et ingens stabat acervus
 Nummorum, spartana chlamys, conchyliæ Coa,
 Et cum Parrhasii tabulis, signisque Myronis
 Phidiacum vivebat ebur, necnon Polycleti
 Multus ubique labor: raræ sinè Mentore mensæ.
 Indè Dolabella est, atque hinc Antonius, indè
 Sacrilegus Verres. referebant navibus altis
 Occulta spolia, et plures de pace triumphos.
 Nunc fociis juga pauca botum, grex parvus equarum,
 Et pater armenti capto eripietur agello:
 Ipsi deinde Lares, si quod spectabile signum;
 Si quis in ædiculâ Deus unicus. hæc etenim sunt
 Pro summis: nam sunt hæc maxima. despicias tu
 Forsitan imbelles Rhodios, unctamque Corinthum:
 Despicias meritò, quid resinata juvenus,
 Cruraque totius facient tibi lævia gentis?

75

80

85

90

95

100

105

110

115

Horrida vitanda est Hispania, Gallicus axis,
 Illyricumque latus. parce et messoribus illis,
 Qui saturant Urbem circo scenæque vacantem.
 Quanta autem inde feres tam dira præmia culpæ,
 Cum tenues nuper Marius discinxerit Afros ? 120
 Curandum in primis, ne magna injuria fiat
 Fortibus et miseris : tollas licet omne quod usquam est
 Auri atque argenti ; scutum gladiumque relinques,
 Et jaculum, et galeam. spoliatis arma supersunt.
 Quod modò proposui, non est sententia : verùm 125
 Credite me vobis folium recitare Sibyllæ.
 Si tibi sancta cohors comitum ; si nemo tribunal
 Vendit acerescemes ; si nullum in conjuge crimen ;
 Nec per conventus, et cuncta per oppida curvis
 Unguibus ire parat nummos raptura Celæno : 130
 Tunc licet a Pico numeres genus, altaque si te
 Nomina delectant, omnem Titanida pugnam
 Inter majores, ipsumque Promethea ponas ;
 De quocunque voles proavum tibi sumito libro.
 Quòd si præcipitem rapit ambitio, atque libido, 135
 Si frangis virgas sociorum in sanguine, si te
 Delectant hebetes lassò liettore secures :
 Incipit ipsorum contra te stare parentum
 Nobilitas, claramque facem præferre pudendis.
 Omne animi vitium tanto conspectius in se 140
 Crimen habet, quanto major, qui peccat, habetur.
 Quò mihi te solitum falsas signare tabellas
 In templis, quæ fecit avus, statuamque parentis
 Ante triumphalem ? quòd, si nocturnus adulter
 Tempora Santonico velas adoperta cucullo ? 145
 Præter majorum cineres atque ossa volucti
 Carpento rapitur pinguis Damasippus ; et ipse,
 Ipse rotam adstringit multo suffamine consul :
 Nocte quidem ; sed lunâ videt, sed sidera testes
 Intendunt oculos. finitum tempus honoris 150
 Cum fuerit, clarâ Damasippus luce flagellum
 Sumet, et occursum nunquam trepidabit amici
 Jam senis, ac virgâ prior annuet, atque maniplos
 Solvet, et infundet jumentis hordea lassis.
 Interea, dum lanatas, torvumque juvenicum 155
 Møre Numæ cædit Jovis ante altaria, jurat

Solam Eponam et facies olida ad præscepia pictas.
Sed cum pervigiles placet instaurare popinas;
Obvius assiduo Syrophœnix udus amomo
Currit, Idumææ Syrophœnix incola portæ,
Hospitis affectu dominum, regemque salutat,
Et cum venali Cyane succincta lagenâ.

160

Defensor culpe dicit mihi: Fecimus et nos
Hæc juvenes. esto: desisti nempe, nec ultra
Fovisti errorem. breve sit, quod turpiter audes.
Quædam cum primâ refecentur crimina barbâ.

165

Indulge veniam pueris. Damasippus ad illos
Thermarum calices, inscriptæque lintea vadit,
Maturus bello, Armenia Syriæque tuendis
Annibus, et Rheno, atque Istro. præstare Neronem
Securum valet hæc ætas. mitte ostia, Cæsar,
Mitte: sed in magnâ legatum quære popinâ.
Invenies aliquo cum percussore jacentem,
Permistum nautis, et furibus, ac fugitivis;
Inter carnifices et fabros sandapilarum,
Et resupinati cessantia tympana Galli.

175

Æqua ibi libertas, communia pocula, lectos
Non alius cuiquam, nec mensa remotior ulli.
Quid facias talem sortitus, Pontice, servum?
Nempe in Lucanos, aut Tusca ergastula mittas.

180

At vos, Trojugenæ, vobis ignoscitis, et quæ
Turpia cædoni, Volcos Brutosque decebunt.
Quid, si nunquam adeo fœdis adeoque pudendis
Utimur exemplis, ut non pejora supersint?

Consumtis opibus vocem, Damasippe, locasti
Sipario, clamosum ageres ut Phasma Catulli.

185

Laureolum velox etiam bene Lentulus egit,
Judice me, dignus verâ cruce. nec tamen ipsi
Ignoscas populo: populi frons durior hujus,
Qui sedet, et spectat triscurria patriciorum;

190

Planipedes audit Fabios, ridere potest qui
Mamercorum alapas. quanti sua suæra vendant,
Quid refert? vendunt nullo cogente Nerone,
Nec dubitant Celsi prætoris vendere ludis.

Finge tamen gladios indè, atque hinc pulpita pone:
Quid fatius? mortem sic quisquam exhorruit, ut sit
Zelotypus Thymeles, Rupidi collega Corinthi?

195

Res haud mira tamen, citharedo principe mimus
 Nobilis: hæc ultra, quid erit nisi ludus? et illic
 Dedecus Urbis habes. nec mirmillonis in armis, 200
 Nec clypeo Gracchum pugnantem, aut falce supinâ,
 (Damnât enim tales habitus, sed damnât et odit.)
 Nec galeâ frontem abscondit) movet ecce tridentem,
 Postquàm librata pendentia retia dextrâ
 Nequicquam effudit, nudum ad spectacula vultum 205
 Erigit, et totâ fugit agnoscendus arenâ.
 Credamus tunicæ, de faucibus aurea cùm se
 Porrigat, et longo jactetur spirâ galero.
 Ergo ignominiam graviolem pertulit omni
 Vulnere, cum Graccho jussus pugnare secutor. 210
 Libera si dentur populo suffragia, quis tam
 Perditus, ut dubitet Senecam præferre Neroni;
 Cujus supplicio non debuit una parari
 Simia, nec serpens unus, nec culeus unus?
 Par Agamemnonidæ crimen; sed causa fecit rem 215
 Diffimilem. quippe ille Deis auctoribus ultor
 Patris erat cæsi media inter pocula: sed nec
 Electræ jugulo se polluit, aut Spartani
 Sanguine conjugii: nullis aconita propinquis
 Miscuit, in scenâ nunquam cantavit Orestes: 220
 Troïca non scripsit. quid enim Virginius armis
 Debuit ulcisci magis, aut cum Vindice Galba?
 Quid Nero tam sævâ crudâque tyrannide fecit?
 Hæc opera, atque hæc sunt generosi principis artes,
 Gaudentis fœdo peregrina ad pulpita cantu 225
 Prostitui, Graecæque apium meruisse coronæ.
 Majorum effigies habeant insignia vocis,
 Ante pedes Domitii longum tu pone Thyestæ
 Syrma, vel Antigonæ, seu personam Menalippes,
 Et de marmoreo citharam suspende colosso. 230
 Quid, Catilina, tuis natalibus, atque Cethegi
 Inveniet quisquam sublimius? arma tamen vos
 Nocturna, et flammæ domibus templisque parâtis,
 Ut Braccatorum pueri, Senonumque minores,
 Ausi quod liceat tunicâ punire molestâ. 235
 Sed vigilat consul, vexillaque vestra coercet.
 Hic novus Arpinas, ignobilis, et modò Romæ
 Municipalis eques galeatum ponit ubique

Præsidium attonitis, et in omni gente laborat.
 Tantum igitur muros intrâ toga contulit illi 240
 Nominis et tituli, quantum non Leucade, quantum
 Theſſaliæ campis Octavius abstulit udo
 Cædibus affiduis gladio. sed Roma parentem,
 Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.
 Arpinas alius Volſcorum in monte ſolebat 245
 Poſcere mercedes alieno laſſus aratro;
 Nodofam poſt hæc frangebat vertice vitem,
 Si lentus pigrâ muniret caſtra dolabrâ:
 Hic tamen et Cimbros, et ſumma pericula rerum
 Excipit; et ſolus trepidantem protegit Urbem. 250
 Atque ideo poſtquàm ad Cimbros, ſtragemque volabant
 Qui nunquam attigerant majora cadavera, corvi,
 Nobilis ornatur lauro collega ſecundâ.
 Plebeïæ Deciorum animæ, plebeïa fuerunt
 Nomina: pro totis legionibus hi tamen, et pro 255
 Omnibus auxiliis, atque omni plebe Latinâ
 Sufficiunt Dis infernis, Terræque parenti.
 Pluris enim Decii, quàm qui ſervantur ab illis.
 Ancillâ natus trabeam et diadema Quirini,
 Et faſces meruit regum ultimus ille bonorum. 260
 Proditâ laxabant portarum clauſtra tyrannia
 Exſulibus juvenes ipſius conſulis, et quos
 Magnum aliquid dubiâ pro libertate deceret,
 Quod miraretur cum Coclite Mutius, et quæ
 Imperii fines Tiberinum virgo natavit. 265
 Occulta ad patres produxit crimina ſervus
 Matronis lugendus: at illos verbera juſtis
 Afficiunt poenis, et legum prima ſecuris.
 Malo pater tibi ſit Therſites, dummodo tu ſis
 Æacidæ ſimilis, Vulcaniaque arma capeſſas, 270
 Quàm te Therſitæ ſimilem producat Achilles.
 Et tamen ut longè repetas, longèque revolvas
 Nomen, ab infami gentem deducis aſylo.
 Majorum primus quiſquis fuit ille tuorum,
 Aut paſtor fuit, aut illud quod dicere nolo. 275

SATYRA IX.

Præposteræ Romanorum libidines infestatur.

SCIRE velim quare toties mihi, Nævole, tristis
 Occurras fronte obductâ, ceu Marſya viſtus.
 Quid tibi cum vultu, qualem deprenſus habebat
 Ravola, dum Rhodopes udâ terit inguina barbâ ?
 Nos colaphum incutimus lambenti cruſtula ſervo.
 Non erat hâc facie miſerabilior Creperulus
 Pollio, qui triplicem uſuram præſtare paratus
 Circuit, et fatuos non invenit. unde repente
 Tot rugæ ? certè modico contentus agebas
 Vernam equitem, conviva joco mordente facetus,
 Et ſalibus vehemens intrâ pomceria natis.
 O. nnia nunc contrâ: vultus gravis, horrida ſiccæ
 Silva comæ; nullus totâ nitor in cute; qualem
 Bruttia præſtabat calidi tibi fascia viſci:
 Sed fruticante pilo neglecta, et ſqualida crura.
 Quid macies ægri veteris, quem tempore longo
 Torret quarta dies, olimque domeſtica febris?
 Deprendas animi tormenta latentis in ægro
 Corpore, deprendas et gaudia: ſumit utrumque
 Indè habitum facies. igitur flexiſſe videris
 Propoſitum, et vitæ contrarius ire priori.
 Nuper enim, ut repeto, ſanum Iſidia, et Ganymedem,
 Pacis, et adveſtæ ſecreta palatia matris,
 Et Cererem (nam quo non proſtat femina templo ?)
 Notior Auſidio mœchus ſclerare ſolebas,
 Quodque taces, ipſos etiam inclinare maritos.
 Utile et hoc multis vitæ genus: at mihi nullum
 Indè operæ pretium. pingues aliquando lacernas,
 Munimenta togæ, duri craſſique coloris,
 Et malè percuſſas textoris peſtine Galli
 Accipimus, tenue argentum venæque ſecundæ.
 Fata regunt homines: fatum eſt et partibus illis,
 Quas ſinus abſcondit. nam ſi tibi ſidera ceſſant,
 Nil faciet longi meſura incognita nervi;
 Quamvis te nudum ſpumanti Virro labello

Viderit, et blandæ affiduè densæque tabellæ
 Sollicitent; *αὐτὸς γὰρ ἐφέλατται ἀνδρῶν κινηδόνος.*
 Quod tamen ulterius monstrum, quàm mollis avarus?
 Hæc tribui, deinde illa dedi, mox plura tulisti.
 Computat, ac cœvet: ponatur calculus, adsint 40
 Cum tabulâ pueri: numerata festertia quinque
 Omnibus in rebus; numerentur deinde labores.
 An facile et primum est agere intrâ viscera penem
 Legitimum, atque illic hesternæ occurrere cœnæ?
 Servus erit minùs ille miser, qui foderit agrum, 45
 Quàm dominum. sed tu sanè tenerum et puerum te,
 Et pulchrum, et dignum cyatho corloque putabas
 Vos humili affectæ, vos indulgebitis unquam
 Cultori, jam neq morbo donare parati?
 En cui tu viridem umbellam, cui succina mittas 50
 Grandia, natalis quoties redit, aut madidum ver
 Incipit; et stratâ positus longæque cathedrâ
 Munera femineis tractas secreta calendis.
 Dic, passer, cui tot montes, tot prædia servas
 Appula, tot milvos intrâ tua pascua lassos? 55
 Te Trifolinus ager fecundis vitibus implet,
 Suspectumque jugum Cumis, et Gaurus inanis,
 Nam quis plura linit victuro dolia musto?
 Quantum erat exhausti lumbos donare clientis
 Jugeribus paucis? meliusne hic rusticus infans, 53
 Cum matre, et casulis, et collusore catello
 Cymbala pulsantis legatus fiet amici?
 Improbus es, cùm poscis, ait. sed pensio clamat,
 Posce: sed appellat puer unicus, ut Polyphemi
 Lata acies, per quam solers evasit Ulysses. 65
 Alter emendus erit: namque hic non sufficit; ambo
 Pascendi. quid agam brumâ spirante? quid, oro,
 Quid dicam scapulis fervorum Aquilone Decembri,
 Et pedibus? durate, atque expectate cicadas?
 Verùm ut dissimules, ut mittas cætera, quanto 70
 Metiris pretio, quòd, nî tibi deditus essem,
 Devotusque cliens, uxor tua virgo maneret?
 Scis certè quibus lista modis, quàm sæpe rogâris,
 Et quæ pollicitus. fugientem sæpe puellam
 Amplexu rapui: tabulas quoque ruperat, et jam 75
 Signabat. totâ vix hoc ego nocte redemi,

Te plorante foris: testis mihi lectulus, et tu,
 Ad quem pervenit lecti sonus, et dominae vox.
 Instabile, ac dirimi ceptum, et jam penè solutum
 Conjugium in multis domibus servavit adulter. 80
 Quò te circumagas? quæ prima, aut ultima ponas?
 Nullum ergo meritum est, ingratis ac perfide, nullum,
 Quòd tibi filius, vel filia nascitur ex me?
 Tollis enim, et libris actorum spargere gaudes 85
 Argumenta viri. foribus suspende coronas:
 Jam pater es: dedimus quod famæ opponere possis.
 Jura parentis habes; propter me scriberis heres;
 Legatum omne capis, necnon et dulce caducum.
 Commoda præterea jungentur multa caducis, 90
 Si numerum, si tres implevero. iusta doloris,
 Nævole, causa tui: contra tamen ille quid affert?
 Negligit, atque alium bipedem sibi quærit asellum.
 Hæc soli commissa tibi celare memento,
 Et tacitus nostras intrà te sige querelas.
 Nam res mortifera est inimicus punice lævis. 95
 Qui modò secretum commiserat, ardet, et odit;
 Tanquam prodiderim quidquid scio. sumere ferrum,
 Fuste aperire caput, candelam apponere valvis
 Non dubitat. nec contemnas, aut despicias, quòd
 His opibus nunquam cara est annona veneni. 100
 Ergo occulta teges, ut curia Martis Athenis.
 O Corydon, Corydon, secretum divitis ullum
 Esse putas? servi ut taceant, jumenta loquentur,
 Et canis, et postes, et marmora. claude fenestras,
 Vela tegant rimas, junge ostia, tollito lumen 105
 E medio, taceant omnes, propè nemo recumbat:
 Quòd tamen ad cantum galli facit ille secundi,
 Proximus ante diem caupo sciet, audiet et quæ
 Finxerunt pariter librarius, archimagiri,
 Carptores. quòd enim dubitant componere crimen 110
 In dominos, quoties rumoribus ulciscuntur
 Baltea? nec deerit qui te per compita quærat
 Nolentem, et miseram vinofus inebriet aurem.
 Illos ergo roges, quidquid paulò ante petebas
 A nobis: taceant illi; sed prodere malunt 115
 Arcanum, quàm subrepti potare Falerni,
 Pro populo faciens quantum Saufeja bibeat.

Vivendum rectè est, cùm propter plurima, tum his
 Præcipuè causis, ut linguas mancipiorum
 Contemnas: nam lingua mali pars pessima servi. 120
 Deterior tamen hic, qui liber non erit, illis
 Quorum animas et farre suo custodit, et ære.
 Idcirco ut possim linguam contemnere servi,
 Utile consilium modò, sed commune, dedisti:
 Nunc mihi quid suades post damnum temporis, et spes
 Deceptas? festinat enim decurrere velox 126
 Flosculus angustæ miseræque brevissima vitæ
 Portio: dum bibimus, dum ferta, unguenta, puellas
 Poscimus, obrepit non intellecta senectus.
 Ne trepida: nunquam pathicus tibi decrit amicus, 130
 Stantibus et salvis his collibus: undique ad illos
 Convenient et carpentis et navibus omnes,
 Qui digito scalpunt uno caput. altera major
 Spes superest: tu tantùm crucis imprime dentem.
 Hæc exempla para felicibus; at mea Clotho 135
 Et Lachesis gaudent, si pascitur inguine venter.
 O parvi, nostrique Lares, quos thure minuto,
 Aut farre, et tenui soleo exorare coronâ,
 Quando ego figam aliquid, quo sit mihi tuta senectus
 A tegete et baculo? viginti millia fœnus 140
 Pignoribus positis, argenti vascula puri;
 Sed quæ Fabricius censor notet, et duo sortes
 De grege Mæforum, qui me cervice locatâ
 Securus jubeant clamoso insistere cisco?
 Sit mihi præterea curvus cælator, et alter, 145
 Qui multas facies fingit citò: sufficiant hæc,
 Quando ego pauper ero. votum miserabile, nec spes
 His saltem: nam cùm pro me Fortuna rogatur,
 Affixit ceras illâ de nave petitas,
 Quæ Siculo cantus effugit remige surdo. 150

SATYRA X.

*Diis committendum esse quid optes, cum sæpe homines vota
exaudita obruerint.*

QUONIAM IN terris, quæ sunt a Gadibus usque
 Auroram, et Gangem, patiri dignoscere possunt
 Vera bona, atque illis multum diversa, remotâ
 Erroris nebulâ. quid enim ratione timeimus,
 Aut cupimus? quid tam dextro pede concipis, ut te 5
 Cœnatus non poeniteat, votique peracti?
 Evertère domos totas optantibus ipsis
 Dî faciles. nocitura togâ, nocitura petuntur
 Militiâ. torrens dicendi copia multis,
 Et sua mortifera est facundia. viribus ille 10
 Censûs periit, admirandisque lacertis.
 Sed plures nimîâ congesta pecunia curâ
 Strangulat, et cuncta exsuperans patrimonia censûs,
 Quanto delphinis balæna Britannica major.
 Temporibus diris igitur, iussuque Neronis 15
 Longinum et magnos Senecæ prædivitis hortos
 Clausit, et egregias Lateranorum obsidet ædes
 Tota cohors: rarus venit in cœnacula miles.
 Pauca licet portes argenti vascula puri,
 Nocte iter ingressus gladium contumque timebis, 20
 Et motæ ad lunam trepidabis arundinis umbram.
 Cantabit vacuus coram latrone viator.
 Prima fere vota, et cunctis notissima templis
 Divitiæ, crescant ut opes, ut maxima toto
 Nostra sit arca foro. sed nulla aconita bibuntur 25
 Fistilibus: tunc illa time, cum pocula fumes
 Gemmata, et lato Setinum ardebit in auro.
 Jamne igitur laudas, quod de sapientibus alter
 Ridebat, quoties a limine moverat unum
 Protuleratque pedem; fiebat contrarius alter? 30
 Sed facilis cuivis rigidi censura cachinni:
 Mirandum est, unde ille oculis suffecerit humor.
 Perpetuo risu pulmonem agitare solebat
 Democritus, quanquam non essent urbibus illis

Prætexta

Prætexta, et trabæ, fæces, lectica, tribunal. 35
 Quid, si vidisset prætorem curribus altis
 Exstantem, et medio sublimem in pulvere circi
 In tunica Jovis, et pictæ Sarrana ferentem
 Ex humeris aulæa togæ, magnæque coronæ
 Tantum orbem, quanto cervix non sufficit ulla? 40
 Quippe tenet sudans hanc publicus, et sibi consul
 Ne placeat, curru servus portatur eodem.
 Da nunc et volucrem, sceptro quæ surgit eburne;
 Illinc cornicines, hinc præcedentia longi
 Agminis officia, et niveos ad fræna Quirites, 4
 Defossa in loculis quos sportula fecit amicos.
 Tunc quoque materiam risûs invenit ad omnes
 Occursus hominum; cuius prudentia monstrat
 Summos posse viros, et magna exempla daturus
 Vervicum in patriâ, crassoque sub aère nasci. 50
 Ridebat curas, necnon et gaudia vulgi;
 Interdum et lacrymas, cùm fortunæ ipse minaci
 Mandaret laqueum, mediumque ostenderet unguem.
 Ergo supervacua aut perniciofa petuntur,
 Propter quæ fas est genua încerare Deorum. 55
 Quosdam præcipitat subiecta potentia magnæ
 Invidiæ, mergit longa, atque insignis honorum
 Pagina; descendunt statuæ, restemque sequuntur.
 Ipsas deinde rotas bigarum impacta securis
 Cedit, et immeritis franguntur crura caballis. 60
 Jam strident ignes, jam sollibus atque caminis
 Ardet adoratum populo caput, et crepat ingens
 Sejanus: deinde ex facie toto orbe secundâ
 Fiant urceoli, pelves, sartago, patellæ.
 Pone domi lauros, duc in Capitolia magnum 65
 Eretatumque bovem: Sejanus ducitur unco
 Spectandus: gaudent omnes. quæ labra? quis illi
 Vultus erat? nunquam, si quid mihi credis, amavi
 Hunc hominem: sed quo cecidit sub crimine? quisnam
 Delator? quibus indicibus? quo teste probavit? 70
 Nil horum. verbosa et grandis epistola venit
 A Capreis. bene habet: nil plus interrogo. sed quid
 Turba Remi? sequitur fortunam, ut semper, et odit
 Damnatos. idem populus, si Nurtia Tusco
 Favisset, si oppressa foret secunda senectus 75

Principis ; hæc ipsâ Sejanum diceret horâ
 Augustum. jam pridem, ex quo suffragia nulli
 Vendimus, effudit curas. nam qui dabat olim
 Imperium, fasces, legiones, omnia ; nunc se
 Continet, atque duas tantum res anxius optat, 80
 Panem, et Circenses. perituros audio multos.
 Nil dubium : magna est fornacula : pallidulus mi
 Brutidius meus ad Martis fuit obvius aram.
 Quam timeo, victus ne poenas exigit Ajax,
 Ut malè defensus! curramus præcipites, et 85
 Dum jacet in ripâ, calcemus Cæsaris hostem.
 Sed videant servi, ne quis neget, et pavidum in jus
 Cervice obstrictâ dominum trahat. hi sermones
 Tunc de Sejano, secreta hæc murmura vulgi.
 Visne salutarî sicut Sejanus, habere 90
 Tantundem, atque illi fellas donare curules ?
 Illum exercitibus præponere ? tutor haberi
 Principis, augustâ Caprearum in rupe sedentis
 Cum grege Chaldaeo ? vis certè pila, cohortes,
 Egregios equites, et castra domestica ; quidni 95
 Hæc cupias ? et qui nolunt occidere quemquam,
 Possè volunt. sed quæ præclara, et prospera tanti,
 Ut rebus lætis par sit mensura malorum ?
 Hujus, qui trahitur, prætextam sumere mavis ?
 An Fidenarum, Gabiorumque esse potestas, 100
 Et de mensurâ jus dicere, vasa minora
 Frangere pannosus vacuis ædilis Ulubris ?
 Ergo quid optandum foret, ignorâsse fateris
 Sejanum. nam qui nimios optabat honores,
 Et nimias poscebat opes, numerosa parabat 105
 Excelsæ turris tabulata, unde altior esset
 Casus, et impulsæ præceps immane ruinæ.
 Quid Crassos, quid Pompeios evertit, et illum,
 Ad sua qui domitos deduxit flagra Quirites ?
 Summus nempe locus nullâ non arte petitus, 110
 Magnaque numinibus vota exaudita malignis.
 Ad generum Cereris sinè cæde et vulnere pauci
 Descendunt reges, et succâ morte tyranni.
 Eloquium aut famam Demosthenis, aut Ciceronis
 Incipit optare, et totis Quinquatribus optat, 115
 Quisquis adhuc uno partam colit asse Minervam,

Quem sequitur custos angustæ vernula capræ.
 Eloquio sed uterque perit orator : utrumque
 Largus et exundans letho dedit ingenii fons.
 Ingenio manus est, et cervix cæsa ; nec unquam 110
 Sanguine caudicis maduerunt rostra pusilli.
 O fortunatam natam me consule Romam.
 Antoni gladios potuit contemnere, si sic
 Omnia dixisset. ridenda poemata malo,
 Quam te, conspicuæ divina Philippica famæ, 115
 Volveris a primâ quæ proxima. lævus et illum
 Exitus eripuit, quem mirabantur Athenæ
 Torrentem, et pleni moderantem fræna theatri.
 Dis ille adversis genitus, fatoque sinistro,
 Quem pater ardentis massæ fuligine lippus 120
 A carbone, et forcipibus, gladiisque parante
 Incude, et luteo Vulcano ad rhetora misit.
 Bellorum exuvias, truncis affixa tropæis
 Lorica, et fractâ de casside buccula pendens,
 Et curtum temone jugum, victæque triremis 125
 Aplustre, et summo tristis captivus in arcu,
 Humanis majora bonis creduntur : ad hæc se
 Romanus, Graiusque, ac Barbarus induperator
 Erexit ; causas discriminis atque laboris
 Indè habuit. tanto major famæ sis est, quàm 140
 Virtutis. quis enim virtutem amplectitur ipsam,
 Præmia si tollas ? patriam tamen obruit olim
 Gloria paucorum, et laudis, tituliq; cupido
 Hæfuri saxis cinerum custodibus ; ad quæ
 Discutienda valent steriles mala robora scûs : 145
 Quandoquidem data sunt ipsi quoque fata sepulcris.
 Expende Annibalem : quot libras in duce summo
 Invenies ? Hic est, quem non capit Africa Mauro
 Percussa Oceano, Niloque admota tepenti.
 Rursus ad Æthiopum populos, aliosque elephantos 150
 Additur imperiis Hispania : Pyrenæum
 Transilit. opposuit natura Alpemque, nivemque :
 Diducit scopulos, et montem rumpit aceto.
 Jam tenet Italiam : tamen ultrâ pergere tendit.
 Actum, inquit, nihil est, nisi Pæno milite portas 155
 Frangimus, et mediâ vexillum pono Suburrâ.
 O qualis facies, et quali digna tabellâ,

Cùm Captula ducem portaret bellua luscum!
 Exitus ergo quis est? O gloria! vincitur idem
 Nempe, et in exilium præceps fugit, atque ibi magnus
 Mirandusque cliens sedet ad prætoris regis, 161
 Donec Bithyno libeat vigilare tyranno.
 Finem animæ, quæ res humanas miscuit olim,
 Non gladii, non saxa dabunt, nec tela; sed ille
 Cannarum vindex, ac tanti sanguinis ultor 165
 Annulus. I, demens, et sævas curre per Alpes,
 Ut pueris placeas, et declamatio fias.
 Unus Pellæo juveni non sufficit orbis:
 Æstuat infelix angusto limite mundi,
 Ut Gyrae clausus scopulis, parvæque Seripho. 170
 Cùm tamen a sigillis munitam intraverit urbem,
 Sarcophago contentus erit. mors sola fatetur,
 Quantula sint hominum corpuscula. creditur olim
 Velificatus Athos, et quidquid Græcia mendax
 Audet in historiâ; constratum classibus idem, 175
 Suppositumque rotis solidum mare. credimus altos
 Defecisse amnes, epotæque flumina Medo
 Prandente, et madidis cantat quæ Sottratus alis.
 Ille tamen qualis rediit Salamine relicta,
 In Corum atque Eurum solitus sævire flagellis 180
 Barbarus, Æolio nunquam hoc in carcere passos,
 Ipsum compedibus qui vinxerat Ennosigæum?
 Mitius id sanè, quodd non et stigmatè dignum
 Credidit. huic quisquam vellet servire Deorum?
 Sed qualis rediit? nempe unâ nave, cruentis 185
 Fluctibus, ac tardâ per densa cadavera prorâ.
 Has toties optata exegit gloria pœnas.
 Da spatium vitæ, multos da Jupiter annos:
 Hoc recto vultu solum, hoc et pallidus optas.
 Sed quàm continuus et quantis longa senectus 190
 Plena malis! deformem, et tetrum ante omnia vultum,
 Dissimilemque sui, deformem pro cute pellem,
 Pendentisque genas, et tales aspice rugas,
 Quales, umbriferos ubi pandit Tabraca saltus,
 In vetulâ scalpit jam mater simia buccâ. 195
 Plurima sunt juvenum discrimina, pulchrior ille
 Hoc, atque ille alio; multùm hic robustior illo:
 Una senum facies, cum voce trémentia membra,

Et jam lêve caput, madidique infantia nâs.
 Frangendus misero gingivâ panis inermi. 200
 Usque adeò gravis uxori, natisque, sibi que,
 Ut captatori moveat fastidia Cossô.
 Non eadem vni atque cibi, torpente palato,
 Gaudia. nam coitûs jam longa oblivio: vel si
 Coneris, jacet exiguus cum ramice nervus; 205
 Et, quamvis totâ palpetur nocte; jacebit.
 Anne aliquid sperare potest hæc inguinis ægri
 Canities? quid, quòd meritò suspecta libido est,
 Quæ Venerem affectat sinè viribus. aspice partis
 Nunc damnum alterius. nam quæ cantante voluptas, 210
 Sit licèt eximius, citharædo, sive Seleuco,
 Et quibus auratâ mos est fulgere lacernâ?
 Quid refert, magni sedeat quâ parte theatri,
 Qui vix cornicines exaudiet, atque tubarum
 Concentus? clamore opus est, ut sentiat auris, 215
 Quem dicat venisse puer, quot nuntiet horas.
 Præterea minimus gelido jam in corpore sanguis
 Febre calet solâ: circumfilit agmine facto
 Morborum omne genus, quorum si nomina quæras,
 Promptius expediam, quot amaverit Hippia mœchos; 220
 Quot Themison ægros autumnò occiderit uno;
 Quot Basilius socios, quot circumscripserit Hirrus
 Pupillos: quot longa viros exorbeat uno
 Maura die, quot discipulos inclinet Hamillus:
 Percurram citius, quot villas possideat nunc, 225
 Quo tondente gravis juveni mihi barba sonabat.
 Ille humerò, hic lumbis, hic coxâ debilis; ambos
 Perdidit ille oculos, et luscis invidet: hujus
 Pallida labra cibum capiant digitis alienis.
 Ipse ad conspectum cœnæ diducere rictum 230
 Suetus, hiat tantùm, ceu pullus hirundinis, ad quem
 Ore volat pleno mater jejuna. sed omni
 Membrorum damno major dementia, quæ nec
 Nomina servorum, nec vultum agnoscit amici,
 Cum quo præteritâ cœnavit nocte; nec illos, 235
 Quos genuit, quos eduxit. Nam codice sævo
 Heredes vetat esse suos; bona tota feruntur
 Ad Phialen: tantum artificis valet halitus oris,
 Quod steterat multis in carcere fornicis annis.

Ut vigeant sensus animi, ducenda tamen sunt 240
 Funera natorum, rogus aspiendus amatæ
 Conjugis, et fratris, plenæque sororibus urnæ.
 Hæc data poena diu viventibus, ut renovatâ
 Semper clade domûs multis in luctibus, inque
 Perpetuo mœrore, et nigrâ veste senescant. 245
 Rex Pylus, magno si quidquam credis Homero,
 Exemplum vitæ fuit a cornice secundæ.
 Felix nimirâm, qui tot per secula mortem
 Distulit, atque suos jam dextrâ computat annos,
 Quisque novum toties mustum bibit. oro, parumper 250
 Attendas, quantum de legibus ipse queratur
 Fatorum, et nimio de fame, cùm videt acris
 Antilochi barbam ardentem: cùm quaerit ab omni,
 Quisquis adest socius, cur hæc in tempora duret;
 Quod facinus dignum tam longo admiserit ævo. 255
 Hæc eadem Peleus, raptum cùm luget Achillem,
 Atque alius, cui fas Ithacum lugere natantem.
 Incolumi Trojâ Priamus venisset ad umbras
 Asiaraci magnis solennibus, Hectore funus
 Portante, ac reliquis fratrum cervicibus, inter 260
 Iliadum lacrymas, ut primos edere planctus
 Cassandra inciperet, scissâque Polyxena pallâ:
 Si foret extinctus diverso tempore, quo non
 Coeperat audaces Paris ædificare carinas.
 Longa dies igitur quid contulit? omnia vidit 265
 Eversa, et flammis Asiam ferroque cadentem.
 Tunc miles tremulus positâ tulit arma tiarâ,
 Et ruit ante aram summi Jovis, ut vetulus bos,
 Qui domini cultris tenuet et miserabile collum
 Præbet, a ingrato jam fastiditus aratro. 270
 Exitus ille utcumque hominis: sed torva canino
 Latravit risu, quæ post hunc vixerat, uxor.
 Festino ad nostros, et regem transeo Ponti,
 Et Cresum, quem vox justî facunda Solonis
 Respicere ad longæ jussit spatia ultima vitæ. 275
 Exilium, et carcer, Minturnarumque paludes,
 Et mendicatus victâ Carthagine panis,
 Hinc causas habuere. quid illo cive tulisset
 Natura in terris, quid Roma beatius unquam;
 Si circumducto captivorum agminæ, et omni 280

Bellorum pompâ, animam exhalasset optimam,
 Cùm de Teutonico vellet descendere, curru?
 Provida Pompeio dederat Campania febres
 Optandas: sed multæ urbes, et publica vota
 Vicerunt. igitur fortuna ipsius et Urbis 285
 Servatum victo caput abstulit. hoc cruciatu
 Lentulus, hæc pœnâ caruit, ceciditque Cethegus.
 Integer, et jacuit Catilina cadavere toto.
 Formam optat modico pueris, majore puellis
 Murmure, cùm Veneris fanum videt anxia mater 290
 Usque ad delicias votorum. cur tamen, inquit,
 Corripas? pulchrâ gaudet Latona Dianâ.
 Sed vetat optari faciem Lucretia, qualem
 Ipsa habuit. cuperet Rutilæ Virginia gibbum
 Accipere, atque suam Rutilæ dare. filius autem 295
 Corporis egregiû, miseros trepidosque parentes
 Semper habet. rara est adeò concordia formæ
 Atque pudicitia; sanctos licet horrida mores
 Tradiderit domus, ac veteres imitata Sabinas:
 Prætereà castum ingenium, vultumque modesto 300
 Sanguine ferventem tribuat natura benignâ
 Larga manu: (quid enim puero conferre potest plus,
 Custode et curâ natura potentior omni?)
 Non licet esse viros: nam prodiga corruptoris
 Improbis ipsos audet tentare parentes. 305
 Tanta in muneribus fiducia! nullus ephebum
 Deformem sævâ castravit in arce tyrannus:
 Nec prætextatum rapuit Nero loripedem, vel
 Strumofum, atque utero pariter, gibboque tumentem.
 I nunc, et juvenis specie lætare tui! quem 310
 Majora expectant discrimina? fiet adulter
 Publicus, et pœnas metuet, quascunque maritis
 Iræ debet: nec erit felicior astro
 Martis, ut in laqueos nunquam incidat. exigit autem
 Interdum ille dolor plus quàm lex ulla dolori 315
 Concessit. necat hic ferro, secat ille cruentis
 Verberibus, quosdam moechos et mugilis intrat.
 Sed tuus Endymion dilectæ fiet adulter
 Matronæ: mox cùm dederit Servilia nummos,
 Fiet et illius quam non amat: exuet omnem 320
 Corporis ornatum. quid enim ulla negaverit udis

Inguinibus, five est hæc Oppia, five Catulla?
 Deterior totos habet illic femina mores.
 Sed casto quid forma nocet? quid profuit olim
 Hippolyto grave propositum? quid Bellerophonti? 325
 Erubuit nempe hæc, ceu fastidita repulsâ.
 Nec Sthenoboea minùs quàm Creffa excanduit, et se
 Concussere ambæ. mulier sævissima tunc est,
 Cùm stimulos odio pudor admoveat. elige quidnam
 Suadendum esse putes, cui nubere Cæsaris uxor 330
 Destinat. optimus hic et formosissimus idem
 Gentis patriciæ rapitur miser extinguendus.
 Messalinæ oculis: dudum sedet illa parato
 Flameolo; Tyriusque palam genialis in hortis
 Sternitur, et ritu decies centena dabantur 335
 Antiquo: veniet cum signatoribus auspex.
 Hæc tu secreta, et paucis commissa putabas.
 Non nisi legitimè vult nubere. quid placeat, dic:
 Nî parere velis, pereundum est ante lucernas:
 Si scelus admittas, dabitur mora parvula, dum res 340
 Nota Urbi et populo contingat principis aures.
 Dedecus ille domûs sciet ultimus. intereâ tu
 Obsequere imperio, si tanti est vita dierum
 Paucorum. quidquid melius leviusque putâris,
 Præbenda est gladio pulchra hæc et candida cervix. 345
 Nil ergo optabunt homines? si consilium vis,
 Permites ipsi expendere Numinibus, quid
 Conveniat nobis, rebusque sit utile nostris.
 Nam pro jucundis aptissima quæque dabunt Dî.
 Carior est illis homo, quàm sibi. nos animorum 350
 Impulsu, et cæcâ magnâque cupidine ducti,
 Conjugium petimus, partumque uxoris: at illis
 Notum, qui pueri, qualisque futura sit uxor.
 Ut tamen et poscas aliquid, voveasque facellis
 Exta, et candiduli divina tomacula porci; 355
 Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.
 Fortem posce animum, mortis terrore carentem;
 Qui spatium vitæ extremum inter munera ponat
 Naturæ, qui ferre queat quoscunque labores;
 Nesciat irasci, cupiat nihil; et potiores 360
 Herculis ærumnas credat sævosque labores,
 Et Venere, et cœnis, et plumis Sardanapali.

SATYRA XI.

6)

Monstro quod ipse tibi possis dare. semita certe
Tranquillæ per virtutem patet unica vitæ.
Nullum numen habes, si sit prudentia: nos te
Nos facimus, Fortuna, Deam, cœloque locamus.

365

SATYRA XI.

*Invitato ad cœnam Persico, frugalitatem laudat, eos per-
stringens, qui facultatum suarum modulo sumtus suos non
metiuntur.*

ATTICUS eximie si cœnat, lautus habetur:
Si Rutilus, demens. quid enim majore cachinno
Excipitur vulgi, quàm pauper Apicius? omnis
Convictus, thermæ, stationes, omne theatrum
De Rutilo. nam dum valida ac juvenilia membra
Sufficiunt galeæ, dumque ardens sanguine; fertur,
Non cogente quidem, sed nec prohibente tribuno,
Scripturus leges, et regia verba lanistæ.
Multos porro vides, quos sæpe elusus ad ipsum
Creditor introitum solet expectare macelli,
Et quibus in solo vivendi causa palato est.
Egregius cœnat meliusque miserrimus horum,
Et citò casurus jam perlucente ruinâ.
Interea gustus elementa per omnia quærunt,
Nunquam animo pretiis obstantibus: interius si
Attendas, magis illa juvant, quæ pluris emuntur.
Ergo haud difficile est perituram arcescere summam
Lancibus oppositis, vel matris imagine fractâ,
Et quadringentis nummis condire gulosum
Fictile: sic veniunt ad miscellanea ludi.
Refert ergò quis hæc eadem paret: in Rutilo nam
Luxuria est, in Ventidio laudabile nomen
Sumit, et a censu famam trahit. illum ego jure
Despiciam, qui scit, quanto sublimior Atlas
Omnibus in Libyâ sit montibus: hic tamen idem
Ignoret, quantum ferratâ distet ab arcâ
Sacculus. e cœlo descendit γυδὲι σενουρίν,
Figendum; et memori tractandum pectore, five
Conjugium quæras, vel sacri in parte senatûs

3

10

15

20

25

Inguinibus, sive est hæc Oppia, sive Catulla?
 Deterior totos habet illic femina mores.
 Sed casto quid forma nocet? quid profuit olim
 Hippolyto grave propositum? quid Bellerophonti? 325
 Erubuit nempe hæc, ceu fastidita repulsâ.
 Nec Sthenobœa minus quàm Cressa excanduit, et se
 Concussere ambæ. mulier sævissima tunc est,
 Cùm stimulos odio pudor admovet. elige quidnam
 Suadendum esse putes, cui nubere Cæsaris uxor 330
 Destinat. optimus hic et formosissimus idem
 Gentis patriciæ rapitur miser exstinguendus
 Messalinæ oculis: dudum fedet illa parato
 Flameolo; Tyriusque palâm genialis in hortis
 Sternitur, et fitu decies centena dabuntur 335
 Antiquo: veniet cum signatoribus auspex.
 Hæc tu secreta, et paucis commissa putabas.
 Non nisi legitime vult nubere. quid placeat, dic:
 Nî parere velis, pereundum est ante lucernas:
 Si scelus admittas, dabitur mœra parvula, dum res 340
 Nota Urbi et populo contingat principis aures.
 Dedecus ille domûs sciet ultimus. interea tu
 Obsequere imperio, si tanti est vita dierum
 Paucorum. quidquid melius leviusque putâris,
 Præbenda est gladio pulchra hæc et candida cervix. 345
 Nil ergo optabunt homines? si consilium vis,
 Permittes ipsi expendere Numinibus, quid
 Conveniat nobis, rebusque sit utile nostris.
 Nam pro jucundis aptissima quæque dabunt Di.
 Carior est illis homo, quàm sibi. nos animorum 350
 Impulsu, et cæcâ magnâque cupidine docti,
 Conjugium petimus, partumque uxoris: at illis
 Notum, qui pueri, qualisque futura sit uxor.
 Ut tamen et poscas aliquid, voveasque facellis
 Extæ, et candiduli divina tomacula porci; 355
 Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.
 Fortem posce animum, mortis terrore carentem;
 Qui spatium vitæ extremum inter munera ponat
 Naturæ, qui ferre queat quoscunque labores;
 Nesciat irasci, cupiat nihil; et potiores 360
 Herculis ærumnas credat sævosque labores,
 Et Venere, et cœnis, et plumis Sardanapali.

Monstro quod ipse tibi possis dare. semis certe
 Tranquillæ per virtutem patet unica vitæ.
 Nullum numen habes, si sit prudentia: nos te
 Nos facimus, Fortuna, Deam, cœloque locamus.

365

SATYRA XI.

*Invitato ad cœnam Persico, frugalitatem laudat, eos per-
 fringens, qui facultatum suarum modulo sumtus suos non
 metiuntur.*

ATTICUS eximie si cœnat, lautus habetur:
 Si Rutilus, demens. quid enim majore cachinno
 Excipitur vulgi, quàm pauper Apicius? omnis
 Convictus, thermæ, stationes, omne theatrum
 De Rutilo. nam dum valida ac juvenilia membra
 sufficiunt galeæ, dumque ardens sanguine; fertur,
 Non cogente quidem, sed nec prohibente tribuno,
 Scripturus leges, et regia verba lanistæ.
 Multos porrò vides, quos sæpe elusus ad ipsum
 Creditor introitum solet expectare macelli,
 Et quibus in solo vivendi causa palato est.
 Egregiùs cœnat meliusque miserrimus horum,
 Et citò casurus jam perlucente ruinâ.
 Interea gustus elementa per omnia quærent,
 Nunquam animo pretiis obstantibus: interius si
 Attendas, magis illa juvant, quæ pluris emuntur.
 Ergo haud difficile est perituram arcessere summam
 Lancibus oppositis, vel matris imagine fractâ,
 Et quadringentis nummis condire gulosum
 Fictile: sic veniunt ad miscellanea ludî.
 Refert ergò quis hæc eadem paret: in Rutilo nam
 Luxuria est, in Ventidio laudabile nomen
 Sumit, et a censu famam trahit. illum ego jure
 Despiciam, qui scit, quanto sublimior Atlas
 Omnibus in Libyâ sit montibus: hic tamen idem
 Ignoret, quantum ferratâ distet ab arcâ
 Sacculus. e cœlo descendit γυαλί σκευήν,
 Figendum, et memori tractandum pectore, sive
 Conjugium quæras, vel sacri in parte senatûs

3

10

15

20

25

Esse velis. nec enim lorica poscit Achillis
 Therites, in qua se transducebat Ulysses.
 Ancipitem seu tu magno discrimine causam
 Protegere affectas, te consule, dic tibi quis sis:
 Orator vehemens, an Curtina, et Matho. buccæ
 Nocenda est mensura tuæ; spectandaque rebus 35
 In summis minimisque; etiam cum pilcis emetur.
 Ne mullum cupias, cum sit tibi goblio tantum
 In loculis: quis enim te, deficiente crumena,
 Et crescente gula, manet exitus; ære paterno,
 Ac rebus meris in ventrem, fœnoris, atque 40
 Argenti gravis, et pecorum, agrorumque capacem?
 Talibus a dominis post cuncta novissimus exit
 Annulus, et digito mendicat Pollio nudo.
 Non præmaturi cineres, nec funus acerbum
 Luxuriæ, sed morte magis metuenda senectus. 45
 Hi plerumque gradus: conductæ pecunia Romæ,
 Et coram dominis consumitur. inde ubi paulum
 Nescio quid superest, et pallet fœnoris auctor;
 Qui vertere solum, Baias, et ad ostrea currunt.
 Cedere namque foro jam non est deterius, quam 50
 Equilias a ferventi migrare Suburrâ.
 Ille dolor solus patriam fugientibus, illa
 Mœstitia est, caruisse anno Circensibus uno.
 Sanguinis in facie non hæret gutta; morantur
 Pauci ridiculum effugientem ex Urbe pudorem. 55
 Experiere hodie numquid pulcherrima dictu,
 Perfice, non præstem vitâ vel moribus, et re:
 Sed laudem filiquas occultus ganeo, pultes
 Coram aliis dictem puero, sed in aure placentas.
 Nam, cum sis conviva mihi promissus, habebis 60
 Evandrum, venies Tiryntius, aut minor illo
 Hospes, et ipse tamen contingens sanguine cœlum:
 Alter aquis, alter flammis ad sidera missus.
 Percula nunc audi nullis ornata macellis.
 De Tiburtino veniet pinguis ager 65
 Hædulus, et toto grege mollior, incius herbæ,
 Necdum ausus virgas humilis mordere salicis,
 Qui plus lactis habet quam sanguinis; et montani
 Alparagi, posito quos legit villica fuso,
 Grandia præterea, tortoque calentia fœno 70

Ova adsunt ipsis cum matribus, et servatae
 Parte anni, quales fuerant in vitibus, uvæ:
 Signinum Syriumque pyrum; de corbibus isdem
 Æmula Picenis, et odoris mala recentis,
 Nec metuenda tibi, siccatum frigore postquam
 Autumnum, et crudi posuere pericula succi.
 Hæc olim nostri jam luxuriosa senatus
 Coena fuit. Curius, parvo quæ legerat horto,
 Ipse focis brevibus ponebat oluscula: quæ nunc
 Squalidus in magnâ fastidit compede fossor,
 Qui meminit, calidæ sapiat quid vulva popinæ.
 Sicci terga suis rarâ pendentia crate
 Moris erat quondam festis servare diebus,
 Et natalitium cognatis ponere lardum,
 Accedente novâ, si quam dabat hostia, carne.
 Cognatorum aliquis titulo ter consulis, atque
 Castrorum imperiis, et dictatoris honore
 Functus, ad has epulas solito maturus ibat,
 Erectum domito referens a monte ligonem.
 Cum tremerent autem Fabios, durumque Catonem,
 Et Scauros, et Fabricios, postremo severos
 Censoris mores etiam collega timeret;
 Nemo inter curas, et seria duxit habendum,
 Qualis in Oceani fluctu testudo nataret,
 Clarum Trojugenis factura ac nobile fulcrum:
 Sed nudo latere, et parvis frons ærea lectis
 Vile coronati caput ostendebat aselli,
 Ad quod lascivi ludebant ruris alumni.
 Tales ergo cibi, qualis domus, atque supellex.
 Tunc rudis, et Graias mirari nescius artes,
 Urbibus everfis prædarum in parte repertâ
 Magnorum artificum frangebat pocula miles,
 Ut phaleris gauderet equus, cælataque cassis
 Romulæ simulacra feræ mansuescere iussæ
 Imperii fato, et geminos sub rupe Quirinos,
 Ac nudam effigiem clypeo venientis et hastâ,
 Pendentisque Dei perituro ostenderet hosti.
 Argenti quod erat, solis fulgebat in armis.
 Ponebant igitur Tusco farrata catino
 Omnia tunc; quibus inideas, si lividulus sis.
 Templorum quoque majestas præsentior, et vox

75

80

85

90

95

100

105

110

Nocte ferè mediâ, mediâque audita per Urbem, Litore ab Oceani Gallis venientibus, et Dis Officium vatis peragentibus, his monuit nos. Hanc rebus Latii curam præstare solebat Fictilis, et nullo violatus Jupiter auro.	115
Illa domi natas, nostrâque ex arbore mensas Tempora viderunt: hos lignum stabat ad usus, Annosam si fortè nucem dejecerat Eurus. At nunc divitibus cœnandi nulla voluptas, Nil rhombus, nil dama sapit: putere videntur Unguenta, atque rosæ; latos nisi sustinet orbes Grande ebur, et magno sublimis pardus hiatu, Dentibus ex illis, quos mittit porta Syenes, Et Mauri celeres, et Mauro obscurior Indus,	120
Et quos deposuit Nabathæo bellua saltu, Jam nimios, capitique graves. hinc surgit orexis, Hinc stomacho bilis: nam pes argenteus illis, Annulus in digito quod ferreus. ergo superbum Convivam caveo, qui me sibi comparat, et res Despicit exiguas. adeo nulla uncia nobis Est eboris, nec tessellæ, nec calculus ex hæc Materiâ: quin ipsa manubria cultellorum Ossea: non tamen his ulla unquam obsonia sunt Rancidula, aut ideo pejor gallina secatur.	125
Sed nec structor erit, cui cedere debeat omnis Pergula, discipulus Trypheri doctoris, apud quem Summe cum magno lepus, atque aper, et pygargus, Et Scythicæ volucres, et phœnicopterus ingens, Et Gætulus oryx, hebeti lautissima ferro Cæditur, et totâ sonat ulmæ cœna Suburrâ. Nec frustum capræ subducere, nec latus Afræ Novit avis noster tirunculus, ac rudis omni Tempore, et exiguæ furtis imbutus ofellæ. Plebeios calices, et paucis assibus emtos	130
Porriget incultus puer, atque a frigore tutus; Non Phryx, aut Lycius, non a mangone petitus Quisquam erit, et magno. cum posces, posce Latinè, Idem habitus cunâtis, tonsi, rectique capilli, Atque hodie tantum propter convivia pexi. Pastoris duri est hic filius, ille bubulci: Suspirat longo non visam tempore matrem,	135
Et	150

Et casulam, et notos tristes desiderat hœdos.
 Ingenui vultus puer, ingenuique pudoris,
 Quales esse decet, quos ardens purpura vestit; 153
 Nec pugillares refert in balnea raucus
 Testiculos, nec vellendas jam præbuit alas:
 Crassa nec opposito pavidus tegit inguina gutto.
 Hic tibi vina dabit diffusa in montibus illis,
 A quibus ipse venit, quorum sub vertice ludit: 160
 Namque una atque eadem est vini patria, atque ministri.
 Forsitan exspectes, ut Gaditana canoro
 Incipiat prurire choro, plausuque probatae
 Ad terram tremulo descendant clune puellæ,
 Irritamentum Veneris languentis, et acres 165
 Divitis urticae, major tamen ista voluptas
 Alterius sexus: magis ille extenditur, et mox
 Auribus atque oculis concepta urina movetur.
 Non capit has nugas humilis domus: audiat ille
 Testarum crepitus cum verbis, nudum olido stans 170
 Fornice mancipium quibus abstinet; ille fruatur
 Vocibus obscenis, omnique libidinis arte,
 Qui Lacædæmonium pytismate lubricat orbem:
 Namque ibi fortunæ veniam damus, alea turpis,
 Turpe et adulterium mediocribus: hæc eadem illi 175
 Omnia cum faciant, hîstres nitidique vocantur.
 Nostra dabunt alias hodie convivia ludos.
 Conditor Iliados cantabitur, atque Maronis
 Altisoni dubiam facientia carmina palmam.
 Quid refert, tales versus quâ voce legantur? 180
 Sed nunc dilatis averte negotia curis,
 Et gratam requiem dona tibi, quando licebit
 Per totam cessare diem: non scenoris ulla
 Mentio, nec, primâ si luce egressa, reverti
 Nocte solet, tacito bilem tibi contrahat uxor, 185
 Humida suspectis referens multicia rugis,
 Vexataque comas, et vultum auremque calentem.
 Protinus ante meum, quidquid dolet, exue lîmen:
 Pone domum, et servos, et quidquid frangitur illis,
 Aut perit: ingratos ante omnia pone sodales. 190
 Interea Megalesiacæ spectacula mappæ,
 Idæum solenne colunt, similisque triumpho
 Prædo caballorum prætor sedet: ac mihi pace

Immensæ nimisque licet si dicere plebis,
 Totam hodie Romam circus caput; et fragor aurem 195
 Percutit, eventum viridis quo colligo panni.
 Nam si deficeret, incestam artoninæque videres
 Hanc urbem, veluti Cannarum in pulvere victis
 Consulibus. spectent juvenes, quos clamor, et audax
 Sponsio, quos cultas decet assedisse puellæ: 200
 Spectent hoc nuptiæ, juxta recubante marito,
 Quod pudeat narrasse aliquem presentibus ipsis.
 Nostra bibat vernum contracta cuticula solem,
 Effugiatque togam. Jam nunc in balnea salva
 Fronte licet vadas, quanquam solida hora superfit 205
 Ad sextam. facere hoc non possis quinque diebus
 Continuis: quia sunt talis quoque tædia vitæ
 Magna. voluptates commendat variior usus.

SATYRA XII.

*Catullum, qui naufragium evaserat, incolumem gaudet:
 carptis ex ea occasione sordidis hereditariorum artibus.*

NATALI, Corvine, die mihi dulcior hæc lux,
 Quæ festus promissa Deis animalia tespes
 Exspectat; niveam reginæ credimus agnam:
 Par vellus dabitur pugnanti Gorgone Maurâ.
 Sed procul extensum petulans quatit hostia funem, 5
 Tarpeio servata Jovi, frontemque coruscat:
 Quippe ferox vitulus templis maturus et aræ,
 Spargendusque mero, quem jam pudet ubera matris
 Ducere, qui vexat nascenti robora cornu,
 Si res ampla domi, similisque affectibus esset, 10
 Pinguior Hispullâ traheretur taurus, et ipsâ
 Mole piger, nec finitimâ nutritus in herbâ:
 Læta sed ostendens Cliturni pascua sanguis
 Aret, et a grandi cervix ferienda ministro,
 Ob reditum trepidantis adhuc, horrendaque passi 15
 Nuper, et incolumem sese mirantis amici.
 Nam præter pelagi casus, et fulguris ictum
 Evasi, densæ coelum abscondere tenebræ

Nube una, subitusque antennis impulit ignis;
 Cum se quisque illo percussum crederet, et mox 20
 Attonitus nullum conseri posse putaret
 Naufragium velis ardentibus, omnia sunt
 Talia, tam graviter, si quando poetica surgit
 Tempestas. genus ecce aliud discriminis; audi,
 Et misere iterum, quanquam sint cætera sortis 25
 Ejusdem: pars dira quidem, sed cognita multis,
 Et quam votivâ testantur fana tabellâ
 Plurima. pictores quis nescit ab Iside pasci?
 Accidit et nostro similis fortuna Catullo.
 Cum plenus fluctu medius foret alveus, et jam,
 Alternum puppis latus evertentibus undis 30
 Arboris incertæ, nullam prudentia cani
 Rechoris conferret opem; decidere jactu
 Coepit cum ventis, imitatus castora, qui se
 Eunuchum ipse facit, cupiens evadere damno 35
 Testiculorum: adeo medicatum intelligit inguen.
 Fundite quæ mea sunt, dicebat, cuncta, Catullus,
 Præcipitare volens etiam pulcherrima, vestem
 Purpuream, teneris quoque Mæcenatibus aptam;
 Atque alias, quarum generosi graminis ipsum 40
 Insecit natura pecus, sed et egregius fons
 Viribus occultis, et Bæticus adjuvat aër,
 Ille nec argentum dubitabat mittere, lances
 Parthenio factas, urnæ cratera capacem,
 Et dignum sitiente Pholo, vel conjuge Fusci. 45
 Adde et bascaudas, et mille escaria, multum
 Cœlati, biberat quo callidus emtor Olynthi.
 Sed quis nunc alius, quâ mundi parte, quis audet
 Argento præferre caput, rebusque salutem?
 Non propter vitam faciunt patrimonia quidam, 50
 Sed vitio cæci propter patrimonia vivunt.
 Jactatur rerum utilium pars maxima; sed nec
 Damna levant. tunc, adversis urgentibus, illuc
 Decidit, ut malum ferro submitteret, ac se
 Explicat angustum, discriminis ultima quando 55
 Præfidia asserimus, navem factura minorem.
 I nunc, et ventis animam committe, dolato
 Confusus ligno, digitis a morte remotus
 Quattuor, ac septem, si sit latissima tarda.

Mox cum reticulis, et pane, et ventris lagenæ, 60
 Aspice sumendas in tempestate secures.
 Sed postquam jacuit planum mare, tempora postquam
 Prospera vectoris, fatumque valentius Euro,
 Et pelago; postquam Parcæ meliora benignâ
 Pensa manu ducunt hilares, et flaminis albi 65
 Lanificæ; modicâ nec multum fortior aurâ
 Ventus adest; inopi miserabilis arte cucurrit
 Vestibus extensis, et, quod superaverat unum,
 Velo prora suo: jam deficientibus Austris,
 Spes vitæ cum sole redit. tum gratus iulo, 70
 Atque novercali sedes prælata Lavino,
 Conspicitur sublimis apex, cui candida nomen
 Scrofa dedit, lætis Phrygibus mirabile fumen,
 Et nunquam visis triginta clara mamillis.
 Tandem intrat posita inclusa per æquora moles, 75
 Tyrrhenamque Pharon, porrectaque brachia rursum,
 Quæ pelago currunt medio, longæque relinquunt
 Italiam. non sic igitur mirabere portus,
 Quos natura dedit: sed truncâ puppe magister
 Interiora petit Baianæ pervia cymbæ 80
 Tuti stagna sinûs. gaudent ibi verticè raso
 Garrula securi narrare pericula nautæ.
 Ite igitur, pueri, linguis animisque faventes,
 Sertaque delubris, et farra imponite cultris,
 Ac molles ornate focos, glebamque virentem: 85
 Jam sequar, et sacro, quod præstat, rite peracto,
 Indè domum repetam, graciles ubi parva coronas
 Accipiunt fragili simulacra nitentia cerâ.
 Hic nostrum placabo Jovem, Laribusque paternis
 Thura dabo, atque omnes violæ jactabo colores. 90
 Cuncta nitent; longos erexit janua ramos;
 Et matutinis operitur festa lucernis.
 Nec suspecta tibi sint hæc, Corvine: Catullus,
 Pro cuius reditu tot pono alteria, parvos
 Tres habet heredes. libet expectare, quis ægram 95
 Et claudentem oculos gallinam impendat amico
 Tam sterili. verum hæc nimia est impensa: coturnix
 Nulla unquam pro patre cadet. sentire calorem
 Si cœpit locuples Gallita et Paccius orbi,
 Legitimè fixis vestitur tota tabellis 100

Porticus. existunt qui promittant hecatomben :
 Quatenus hic non sunt, nec venales elephantī,
 Nec Latio, aut usquam nostro sub fidere talis
 Bellua concipitur: sed survā gente petita,
 Arboribus Rutullis et Turni pascitur agro 105
 Cæsaris armentum, nulli servire paratum
 Privato: siquidem Tyrio parere solebant
 Annibali, et nostris ducibus regique Molosso,
 Horum majores, ac dorso ferre cohortes,
 Partem aliquam belli, et euntem in proelia turrim. 110
 Nulla igitur mora per Novium, mora nulla per Istrum
 Pacuvium, quin illud ebur ducatur ad aras,
 Et cadat ante Lares Gallitæ victima sacra,
 Tantis digna Deis, et captatoribus horum.
 Alter enim, si concedas mactare, vovebit 115
 De grege servorum magna aut pulcherrima quæque
 Corpora; vel pueris, et frontibus ancillarum
 Imponet vittas: et si qua est nubilis illi
 Iphigenia domi, dabit hanc altaribus, etsi
 Non sperat tragica furtiva placula ceryæ. 120
 Laudo meum civem, nec comparo testamento
 Mille rates: nam si Libitinam evaserit æger,
 Delebit tabulas, inclusus carcere nascæ,
 Post meritum sanè mirandum; atque omnia soli.
 Forsan Pacuvio breviter dabit: ille superbus 125
 Incedet victis rivalibus. ergo vides, quam
 Grande operæ pretium faciat jugulata Mycenis.
 Vivat Pacuvius, quæso, vel Nestora totum:
 Possideat quantum rapuit Nero, montibus aurum
 Exæquet: nec amet quemquam, nec ametur ab ullo. 130

SATYRA XIII.

*Calvinum depositi negati sacrum mactatum solatur: docetque
 nocentes nunquam impune peccare, cum surdo fœdæ con-
 scientiæ flagello cadantur.*

EXEMPLUM quodcumque malo committitur, ipsi
 Displicet auctori, prima est hæc ultio, quod se
 Iudice nemo nocens absolvitur, improba quamvis

78 D. JUNII JUVENALIS

Gratia fallaci prætoris vicerit urnâ.
 Quid sentire putas omnes, Calvine, recenti 5
 De scelere, et fidei violatæ crimine? sed nec
 Tam tenuis census tibi contigit, ut mediocris
 Jacturæ te mergat onus: nec rara videmus
 Quæ pateris. casus multis hic cognitus, ac jam
 Tritus, et e medio Fortunæ ductus acervo. 10
 Ponamus nimios gemitus: flagrantior æquo
 Non debet dolor esse viri, nec vulnere major.
 Tu quamvis levium minimam exiguanque malorum
 Particulam vix ferre potes, spumantibus ardens
 Visceribus, sacrum tibi quod non reddat amicus 15
 Deposuit. stupet hæc, qui jam post terga reliquit
 Sexaginta annos, Fontelo consule natus?
 An nihil in melius tot rerum proficit usu?
 Magna quidem, sacris quæ dat præcepta libellis,
 Victrix fortunæ sapientia. ducimus autem 20
 Hos quoque felices, qui ferre incommoda vitæ,
 Nec jactare jugum vitæ didicere magistrâ.
 Quæ tam festa dies, ut cesset prodere furem,
 Perfidiam, fraudes, atque omni ex crimine lucrum
 Quæsitum, et partos gladio vel pyxide nummos? 25
 Rari quippe boni: numerus vix est totidem, quot
 Thebarum portæ, vel divitis ostia Nili.
 Nona ætas agitur, pejoraque secula ferri
 Temporibus: quorum scelerei non invenit ipsa
 Nomen, et a nullo posuit natura metallo. 30
 Nos hominum Divûmque fidem clamore ciemus,
 Quanto Fessidium laudat vocalis agentem
 Sportula. dic, senior bullâ dignissime, nescis
 Quas habeat veneres aliena pecunia? nescis
 Quem tua simplicitas risum vulgo moveat, cum 35
 Exigis à quoquam ne pejeret, et putet ullis
 Esse aliquod numen templis, aræque rubenti?
 Quondam hoc indigenæ vivebant more, prius quàm
 Numeret agrestem posito diademate falcem
 Saturnus fugiens: tunc cum virguncula Juno, 40
 Et privatus adhuc Idæis Jupiter ahtris.
 Nulla super nubes convivia Cœlicolarum,
 Nec puer Iliacus, formosa nec Herculis uxor
 Ad cyathos; et jam siccato nectare tergenq

Brachia Vulcanus Liparsæâ nigra tabernâ. 45
 Prædebat sibi quisque Deus, nec turba Deorum.
 Talis, ut est hodie; contentaque sidera paucis
 Numinibus miserum urgebant Atlanta minori
 Pondere, nondum aliquis fortitus triste profundî
 Imperium, aut Siculâ torvus cum conjuge Pluton. 50
 Nec rota, nec Furis, nec saxum, aut vulturis atrî
 Pœna; sed infernis hilares sinè regibus umbræ.
 Improbis illo fuit admirabilis ævo.
 Credebant hoc grande nefas, et morte piandum,
 Si juvenis vetulo non assurrexerat, et si 55
 Barbato cuicumque puer; licet ipse videret
 Plura domi fraga, et majores glandis acervos.
 Tam venerabile erat præcedere quattuor annis,
 Primaque par adeo sacrae læugo senectæ.
 Nunc si depositum non inficietur amicus, 60
 Si reddat veterem cum totâ ærugine sollem,
 Prodigiosa fides, et Tuscis digna libellis,
 Quæque coronatâ lustrari debeat agnâ.
 Egregium sanctumque virum si cerno, bimembri
 Hoc monstrum puero, vel mirandis sub aratro 65
 Piscibus inventis, et foetæ comparo mular,
 Sollicitus, tanquam lapides effuderit imber,
 Examenque apium longâ confederit urâ
 Culmine delubri, tanquam in mare fluxerit amnis
 Gurgitibus miris, et lactis vortice torrens. 70
 Intercepta decem quereris sestertia fraude
 Sacrilegâ: quid si bis centum perdidit alter
 Hoc arcana modo? majorem tertius illâ
 Summam, quam patulæ vix ceperat angulus arcæ?
 Tam facile et primum est Superos contemnere testes, 75
 Si mortalis idem nemo sciat, aspice quantâ
 Voce neget, quæ sit ficti constantia vultûs.
 Per Solis radios Tarpeiaque fulmina jurat,
 Et Martis frameam, et Cirrhæi spicula vatis;
 Per calamos venatricis pharetramque puellæ, 80
 Perque tuum, pater Ægei Neptune, tridentem:
 Addit et Herculeos arcus, hastamque Minervæ,
 Quidquid habent telorum armamentaria cœli.
 Si verò et pater est, comedam, inquit, flebile nati
 Sinciput elixi, Pharioque madentis aceto. 85

D. JUNII JUVENALIS.

Sunt, in Fortunæ qui casibus omnia ponant,
 Et nullo credant mundum rectiore moveri,
 Naturâ volvente vices et lucis et anni;
 Atque ideo intrepidi quæcunque altaria tangunt.
 Est alius metuens, ne crimen poena sequatur. 90
 Hic putat esse Deos, et pejerat, atque ita secum:
 Decernat quodcunque volet de corpore nostro
 Isis, et irato seriat mea lumina fistro,
 Dummodò vel cæcus teneam, quos abnego, nummos.
 Et phthisis, et vomicæ putres, et dimidium crus. 95
 Sunt tanti? pauper locupletem optare podagram:
 Ne dubitet Ladas, si non eget Anticyrâ, nec
 Archigene. quid enim velocis gloria plantæ
 Præstat, et esuriens Pissæ ramus olivæ?
 Ut sit magna, tamen certè lenta ira Deorum est. 100
 Si curant igitur cunctos punire nocentes,
 Quando ad me venient? sed et exorabile numen
 Fortasse experiar: solet his ignoscere. multi
 Committunt eadem diverso crimina fato:
 Ille crucem sceleris pretium tulit, hic diadema. 105
 Sic animum diræ trepidum formidine culpæ
 Confirmant. tunc te sacra ad delubra vocantem
 Præcedit, trahere imò ultro, ac vexare paratus.
 Nam cùm magna malæ superest audacia causæ,
 Creditur a multis fiducia. minus agit ille, 110
 Urbani qualem fugitivus securra Catulli.
 Tu miser exclamas, ut Stentora vincere possis,
 Vel potiùs quantum Gradivus Homericus: audis,
 Jupiter, hæc, nec labra moves, cùm mittere vocem
 Debueras, vel marmoreus, vel aboneus? aut cur 115
 In carbone tuo chartâ pia thura solutâ
 Ponimus, et sectum vituli jecur, albaque porci
 Omenta? ut videas, nullum discrimen habendum est
 Effigies inter vestras statuamque Bathylli.
 Accipe quæ contrâ valeat solatia ferre, 120
 Et qui nec Cynicos, nec Stoicæ dogmata legit
 A Cynicis tunicâ distantia; non Epicurum
 Suspicit exigui lætum plantaribus horti.
 Curentur dubii medicis majoribus ægri:
 Tu venam vel discipulo committe Philippi. 125
 Si nullum in terris tam detestabile sacrum

Offendis, taceo, nec pugnis cedere pectus
 Te veto, nec planâ faciem contundere palmâ :
 Quandoquidem accepto claudenda est janua damno,
 Et majore domûs gemitu, majore tumultu 130
 Planguntur nummi, quàm funera. nemo dolorem
 Fingit in hoc casu, vestem diducere summam
 Contentus, vexare oculos humore coacto.
 Ploratur lacrymis amissa pecunia veris.
 Sed si cuncta vides simili fora plena querelâ ; 135
 Si, decies lectis diversâ parte tabellis,
 Vana supervacui dicunt chirographa ligni,
 Arguit ipforum quos littera, gemmaque princeps
 Sardonychum, loculis quæ custoditur eburnis ;
 Te nunc delicias extra communia censes 140
 Ponendum ; quia tu gallinæ filius albæ,
 Nos viles pulli nati infelicibus ovis.
 Rem pateris modicam, et mediocri bile ferendam,
 Si flectas oculos majora ad crimina. confer
 Conductum latronem, incendia sulfure coepta, 145
 Atque dolo, primos cum janua colligit ignes :
 Confer et hos, veteris qui tollunt grandia templi
 Pocula adorandæ rubiginis, et populorum
 Dona, vel antiquo positas a rege coronas.
 Hæc ibi si non sunt, minor exstat sacrilegus, qui 150
 Radat inaurati femur Herculis, et faciem ipsam
 Neptuni ; qui bracteolam de Castore ducat.
 An dubitet solitus totum conflare tonantem ?
 Confer et artifices, mercatoremque veneni,
 Et deducendum corio bovis in mare, cum quo 155
 Clauditur adversis innoxia fœmia fatis.
 Hæc quota pars scelerum, quæ custos Gallicus Urbis
 Usque a Lucifero, donec lux occidat, audit ?
 Humani generis mores tibi nôsse volenti
 Sufficit una domus. paucos consume dies, et 160
 Dicere te miserum, postquàm illinc veneris, aude.
 Quis tumidum guttur miratur in Alpibus ? aut quis
 In Meroë crasso majorem infante manillam ?
 Cærule quis stupuit Germani lumina, flavam
 Cæsariem, et madido torquentem cornua cirro ? 165
 Nempe quòd hæc illis natura est omnibus una.
 Ad subitas Thracum volucres, nubemque sonoram

D. IUNII IUVENALIS

Rymæus parvis currit bellator in armis:
 Mox impar hosti, raptusque per ætra curvis
 Unguibus a sævâ fertur græcæ. si videas hoc 170
 Gentibus in nostris, risu quatere: sed illic,
 Quamquam eadem assidue spectentur prælia, ridet
 Nemo, ubi tota cohors pede non est altior uno.
 Nullane perjuri capitis, fraudisque nefandæ
 Poena erit? abreptam crede hunc graviore catenâ 175
 Protinus, et nostro (quid plus velit ira!) necari
 Arbitrio, manet illa tamen jactura, nec unquam
 Depositum tibi sospes erit: sed corpore trunco
 Invidiosa dabit minimus solatia sanguis.
 At vindicta bonum vitâ jucundius ipsa. 180
 Nempe hoc indocti, quorum præcordia nullis
 Interdum, aut levibus videas flagrantia causis.
 Quantulacunque adeo est occasio, sufficit iræ.
 Chrysis non dicet idem, nec mite Thaletis
 Ingenium, dulcique senex vicinus Hymetto, 185
 Qui partem acceptæ sævæ inter vincula cicuta
 Accusatori nollet dare, plurima felix
 Paulatim vitia, atque errores exuit omnes
 Prima docens rectum sapientia: quippe minuti
 Semper et infirmi est animi exiguique voluptas 190
 Ultio, continuè sic collige, quod vindictâ
 Nemo magis gaudet, quam femina, cur tamen hos tu
 Evasisse putes, quos diri conicia facti
 Mens habet attonitos, et furdo verberare cædit,
 Occultum quatiente animo tortore flagellum? 195
 Poena autem vehemens, ac multo sævior illis,
 Quas et Cæditius gravis invenit et Rhadamanthus,
 Noctæ dieque suum gestare in pectore testem,
 Spartano cuidam respondit Pythia vates,
 Haud impunitum quondam fore, quod dubitaret 200
 Depositum retinere, et fraudem jure tueri
 Jurando: quærebat enim quæ numinis esset
 Mens, et an hoc illi facinus suaderet Apollo.
 Reddidit ergo metu, non moribus; et tamen omnem
 Vocem adyti dignam templo, veramque probavit, 205
 Extinctus totâ pariter cum prole domoque,
 Et quamvis longâ deductis gente propinquis,
 Has patitur penas peccandi sola voluntas.

SATYRA XIII.

33

Nam scelus intra se tacitum qui cogitat ullum,
 Facti crimen habet. cedè, si comati perogit;
 Perpetua anxietas, nec mensè tempore cessat;
 Faucibus ut morbo siccis, interque molares
 Difficili crescente cibo: sed vina miscellus
 Expulit: Albani veteris pretiosa senectus
 Displicet. ostendas mellus, densissima ruga
 Cogitur in frontem, velut acri ducta Falerno.
 Nocte brevem si fortè indulsit cura soporem,
 Et toto versata toro jam membra quiescunt;
 Continuo templum, et violati numinis aras,
 Et, quod præcipuis mentem sudoribus urget,
 Te videt in fomis. tua sacra et major imago
 Humanâ turbat pavidum, cogitque fateri.
 Hi sunt qui trepidant, et ad omnia fulgura pallent,
 Cùm tonat: exanimis primo quoque murmure cœli;
 Non quasi fortuitus, nec ventorum rabie, sed
 Tratus cadat in terras, et vindicet ignis.
 Illa nihil hocuit, curâ graviore timetur
 Proxima tempestas; velut hoc dilata sereno.
 Præterea, lateris vigili cum febre dolorem
 Si cœpere pati, missum ad sua corpora morbum
 Infesto credunt a numine: saxa Deorum
 Hæc et tela putant. pectudem spondere facello
 Balantem, et Laribus cristam promittere galli
 Non audent. quid enim sperare nocentibus agris
 Concessum? vel quæ non dignior hostia vitæ?
 Mobilis et varia est ferme natura malorum.
 Cùm scelus admittunt, superest constantia: quid fas,
 Atque nefas, tandem incipiunt sentire peractis
 Criminibus. tamen ad mores natura recurrit
 Damnatos, fixa et mutari nescia. nam quis
 Peccandi finem posuit sibi? quando recepit
 Ejectum semel attrita de fronte ruborem?
 Quisnam hominum est, quem tu contentum videris uno
 Flagitio? dabit in laqueum vestigia noster
 Perfidus, et nigri patietur carceris uncum,
 Aut maris Ægæi rupem, scopulosque frequentes
 Exsiliis magnis, poenâ gaudebis amarâ
 Nominis invisi; tandemque fatebere lætus
 Nec iuratum, nec Tirésiam quæquam esse Deorum.

220

215

220

225

230

235

240

245

SATYRA XIV.

Quam sancti coram pueris vivendum sit, parentibus præcipit: quandoquidem si coram malis vivitur, obscenâ domesticæ pravitatis imitatione laborabunt.

PLURIMA sunt, Fuscine, et famâ digna sinistra,
 Et nitidis maculam hæsuram figentia rebus,
 Quæ monstrant ipsi pueris traduntque parentes.
 Si damnosa senem juvat alea, ludit et heres
 Bullatus, parvoque eadem movet arma fritillo. 5
 Nec melius de se cuiquam sperare propinquo
 Concedet juvenis, qui radere tubera terræ,
 Boletum condire, et eodem jure natantes
 Mergere ficedulas didicit, nebulone parente,
 Et canâ monstrante gulâ, cum septimus annus 10
 Transierit puerum, nondum omni dente renato,
 Barbato licet admoveas mille indè magistros,
 Hinc totidem, cupiet lauto cornare paratu
 Semper, et a magnâ non degenerare culinâ.
 Mitem animum, et mores modicis erroribus æquos 15
 Præcipit, atque animas servorum, et corpora nostrâ
 Materiâ constare putat, paribusque elementis:
 An sævire docet Rutilus? qui gaudet acerbo
 Plagarum strepitu, et nullam Sirena flagellis
 Comparat, Antiphates trepidi laris, ac Polyphemus? 20
 Tum felix, quoties aliquis tortore vocato
 Uritur ardenti duo propter lintea ferro.
 Quid suadet juveni lætus stridore catenæ,
 Quem mirè afficiunt inscripta ergastula, carcer
 Rusticus? expectas ut non sit adultera Largæ 25
 Filia, quæ nunquam maternos dicere moechos
 Tam citò, nec tanto poterit contexere cursu,
 Ut non ter decies respiret? conscia matri
 Virgo fuit: ceras nunc hæc dictante pusillas
 Implet, et ad moechum dat eisdem ferre cinædis. 30
 Sic natura jubet: velocius et citius nos
 Corrumunt vitiorum exempla domestica, magnis
 Cum subeunt animos auctoribus, unus et aliter

Forsâ-

Fortitan hæc spernant juvenes, quibus arte benignâ,
 Et meliøre luto finxit præcordia Titan : 35
 Sed reliquos fugienda patrum vestigia ducunt,
 Et monstrata diu veteris trahit orbita culpæ.
 Abstineas igitur damnandis. hujus enim vel
 Una potens ratio est, ne crimina nostra sequantur
 Ex nobis geniti : quoniam dociles imitandis 40
 Turpibus ac pravis omnes sumus ; et Catilinam
 Quocunque in populo videas, quocunque sub axe :
 Sed nec Brutus erit, Bruti nec avunculus usquam.
 Nil dictu foedum visuque hæc limina tangat,
 Intrâ quæ puer est. procul hinc, procul indè puellæ 45
 Lenonum, et cantus pernoctantis parafiti.
 Maxima debetur puero reverentia. si quid
 Turpe paras, nec tu pueri contemseris annos :
 Sed peccaturo obstitat tibi filius infans.
 Nam si quid dignum censoris fecerit irâ 50
 Quandoque, et similem tibi se non corpore tantum,
 Nec vultu dederit, morum quoque filius, et qui
 Annia deterius tua per vestigia peccet,
 Corripies nimirum, et castigabis acerbo
 Clamore, ac post hæc tabulas mutare parabis. 55
 Unde tibi frontem libertatemque parentis,
 Cum facias pejora senex, vacuumque cerebro
 Jampridem caput hoc ventosa cucurbita quærat ?
 Hospite venturo cessabit nemo tuorum :
 Verre pavementum, nitidas ostende columnas ; 60
 Arida cum totâ descendat aranea telâ :
 Hic læve argentum, vasa aspera tergeat alter :
 Vox domini furi instantis, virgamque tenentis.
 Ergo miser trepidas, ne stercore fœda canino
 Atria displiceant oculis venientis amici, 65
 Ne perfusa luto sit porticus ; et tamen uno
 Semodio scobis hæc emendat servulus unus.
 Illud non agitas, ut sanctam filius omni
 Aspiciat sinè labe domum, vitioque carentem ?
 Gratum est, quod patriæ civem populoque dedisti ; 70
 Si facis, ut patriæ sit idoneus, utilis agris,
 Utilis et bellorum et pacis rebus agendis.
 Plurimum enim intererit, quibus artibus, et quibus huæ
 Moribus instituas, serpente ciconia pullos [tu

Nutrit, et inventâ per devîa rura lacertâ : 75
 Illi eadem fumtis quæruunt animalia pennis.
 Vultur jumento, et canibus, crucibusque relictis,
 Ad fetus properat, partemque cadaveris affert.
 Hic est ergo cibus magni quoque vulturis, et se
 Pascentis, propriâ cum jam facit arbore nidos. 80
 Sed leporem, aut capream famulæ Jovis, et generosæ
 In saltu venantur aves: hinc præda cubili
 Ponitur: inde autem, cum se matura levârit
 Progenies stimulante fame, festinat ad illam,
 Quam primùm rupto prædam gustaverat ovo. 85
 Ædificator erat Centronius, et modò curvæ
 Litore Caletæ, summâ nunc Tiburis arce,
 Nunc Prænестinis in montibus alta parabat
 Culmina villarum, Græcis longèque petitis
 Marmoribus vincens Fortunæ atque Herculis ædem; 90
 Ut spado vincebat Capitella nostra Posides.
 Dum sic ergo habitat Centronius, imminuit rem,
 Fregit opes, nec parva tamen mensura relictæ
 Partis erat: totam hanc turbavit filius amens,
 Dum meliore novas attollit marmore villas.
 Quidam fortiti metuentem sabbata patrem,
 Nil præter nubes, et cœli numen adorant:
 Nec distare putant humanâ carne suillam,
 Quâ pater abstinuit; mox et præputia ponunt.
 Romanas autem soliti contemnere leges, 100
 Judaicum ediscunt, et servant, ac metuunt jus,
 Tradidit arcano quodcunque volumine Moses.
 Non monstrare vias, eadem nisi sacra colenti;
 Quæsitum ad fontem solos deducere verpos.
 Sed pater in causâ, cui septima quasque fuit lux 105
 Ignava, et partem vitæ non attigit ullam.
 Sponte tamen juvenes imitantur cætera: solam
 Inviti quoque avaritiam exercere jubentur.
 Fallit enim vitium specie virtutis et umbrâ,
 Cum sit triste habitu, vultuque et veste severum: 110
 Nec dubiè tanquam frugi laudetur avarus,
 Tanquam parvus homo, et rerum tutela suarum
 Certa magis, quàm si fortunas servet easdem
 Hesperidum serpens, aut Ponticus. adde quòd hunc, de
 Quo loquor, egregium populus putat acquirendi 115

Artificem : quippe his crescunt patrimonia fabris.
 Sed crescunt quocunque modo, majoraque fiunt
 Incude assidua, semperque ardente camino.
 Et pater ergo animi felices credit avaros,
 Qui miratur opes, qui nulla exempla beati 120
 Pauperis esse putat : juvenes hortatur, ut illam
 Ire viam pergant, et eidem incumbere sectæ.
 Sunt quædam vitiorum elementa : his protinus illos
 Imbuit, et cogit minimas edificere sordes :
 Mox acquirendi docet insatiabile votum. 125
 Servorum ventres modio castigat inique,
 Ipse quoque esuriens : neque enim omnia sustinet unquam
 Mucida cærulei panis consumere frusta,
 Hesternum solitus medio servare minutal
 Septembri ; nec non differre in tempora cœnæ 130
 Alterius, conchem æstivam cum parte lacerti
 Signatam, vel dimidio patrique siluro,
 Filaque sectivi numerata includere porri.
 Invitatus ad hæc aliquis de ponte coactas,
 Sed quò divitias hæc per tormenta coactas, 135
 Cùm furor haud dubius, cùm sit manifesta phrenesia,
 Ut locuples moriaris egentis vivere fato?
 Interea pleno cùm turget sacculus ore,
 Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crevit :
 Et minus hanc optat, qui non habet. ergo paratur 140
 Altera villa tibi, cùm rus non sufficit unum,
 Et proferre libet fines, majorque videtur,
 Et melior vicina seges. mercaris et hanc, et
 Arbusta, et densâ montem qui canet olivâ.
 Quorum si pretio dominus non vincitur ullo, 145
 Nocte boves macri, lassoque famelica collo
 Jumenta ad virides hujus mittentur aristas ;
 Nec prius indè domum, quam tota novalia sœvos
 In ventres abeant, ut credas falcibus actum.
 Dicere vix possis, quam multi talia plorent, 150
 Et quot venales injuria fecerit agros.
 Sed qui sermones ? quæ foedæ buccina famæ ?
 Quid nocet hoc, inquit. tunicam mihi malo lupini,
 Quam si me toto laudet vicinia pago,
 Exigui ruris paucissima farra secantem. 155
 Scilicet et morbis et debilitate carebis,

Et luctum et curam effugies, et tempora vitæ
 Longa tibi post hæc fato meliore dabuntur;
 Si tantum culti solus possederis agri,
 Quantum sub Tatio populus Romanus arabat. 160
 Mox etiam fractis ætate, ac Punica passis
 Proelia, vel Pyrrhum immanem, gladiosque Molossos,
 Tandem pro multis vix jugera bina dabantur
 Vulneribus. merces hæc sanguinis atque laboris
 Nullis visa unquam meritis minor, aut ingratæ 165
 Curta fides patriæ. saturabat glebula talis
 Patrem ipsum, turbamque casæ; quæ feta jacebat
 Uxor, et infantes ludebant quattuor, unus
 Vernula, tres domini: sed magnis fratribus horum
 A scrobe vel sulco redeuntibus altera cœna 17
 Amplior, et grandes fumabant pultibus ollæ.
 Nunc modus hic agri nostro non sufficit horto.
 Indè ferè scelerum causæ, nec plura venena
 Miscuit, aut ferro grassatur sæpius ullum
 Humanæ mentis vitium, quàm sæva cupido 175
 Indomiti censûs. nam dives qui fieri vult,
 Et citò vult fieri. sed quæ reverentia legum,
 Quis metus, aut pudor est unquam properantis avari?
 Vivite contenti casulis, et collibus istis,
 O pueri, Marfus dicebat et Hernicus olim 180
 Vestinusque senex: panem quaeramus aratro,
 Qui satis est mensis. laudant hoc numina ruris,
 Quorum ope et auxilio, gratæ post munus aristæ,
 Contingunt homini veteris fastidia quercûs.
 Nil vetitum fecisse volet, quem non pudet alto 185
 Per glaciem perone tegi; qui summovet Euros
 Pellibus inversis. peregrina ignotaque nobis
 Ad scelus atque nefas, quodcunque est, purpura ducit.
 Hæc illi veteres præcepta minoribus: at nunc
 Post finem autumnû media de nocte supinum 190
 Clamosus juvenem pater excitat: accipe ceras,
 Scribe, puer, vigila, causas age, perlege rubras
 Majorum leges, aut vitem pœsce libello.
 Sed caput intactum buxo, nareque pilosas
 Annotet, et grandes miretur Lælius alas. 195
 Dirue Maurorum attegias, castella Brigantum,
 Ut locupletem aquilam tibi sexagesimus annus

Afferat: aut longos castrorum ferre labores
 Si piget, et trepido solvunt tibi cornua ventrem.
 Cum lituis audita, pares, quod vendere possis 200
 Pluris dimidio, nec te fastidia mercis
 Ullius subeant ablegandæ Tiberim ultra;
 Neu credas ponendum aliquid discriminis inter
 Unguenta et corium. lucri bonus est odor ex re.
 Qualibet. illa tuo sententia semper in ore 205
 Versetur, Dis atque ipso Jove digna, Poëtæ:
 Unde habeas, quaerit nemo, sed oportet habere.
 Hoc monstrant vetulae pueris repentibus aëne;
 Hoc discunt omnes ante alpha et beta puellæ.
 Talibus instantem monitis quemcunque parentem. 210
 Sic possem affari: dic, o vanissime, quis te
 Festinare jubet? meliorem præsto magistro.
 Discipulum. securus abi: vincêris, ut Ajax
 Præteriiit Telamonem, ut Pelea vicit Achilles.
 Parcendum est teneris: nondum implere medullas 215
 Maturæ mala nequitiae. ast cùm pectere barbam
 Cæperit, et longi mucronem admittere cultri,
 Falsus erit testis, vendet perjurja summâ
 Exiguâ, Cereris tangens aramque pedemque.
 Elatam jam crede nurum, si limina vestra 220
 Mortiferâ cum dote subit. quibus illa premetur
 Per somnum digitis! nam quæ terræque marique
 Acquirenda putas, brevior via conferet illi.
 Nullus enim magni sceleris labor. hæc ego nunquam
 Mandavi, dices olim, nec talia suasi: 225
 Mentis causa malæ tamen est, et origo penès te.
 Nam quisquis magni censûs præcepit amorem;
 Et lævo monitu pueros producit avaros;
 Et qui per fraudes patrimonia conduplicare
 Dat libertatem, et totas effundit habenas 230
 Curriculo: quem si revoces, subsistere nescit,
 Et te contempto rapitur, metisque relicto;
 Nemo satis credit tantum delinquere, quantum
 Permittas: adeò indulgent sibi latius ipsi.
 Cùm dicis juveni, stultum, qui donet amico, 235
 Qui paupertatem levet attollatque propinqui;
 Et spoliare doces, et circumscribere, et omni
 Crimine divitias acquirere, quarum amor in te,

Quantus erat patriæ Deciorum in pectore, quantum
Dilexit Thebas, si Græcia vera, Menœceus: 240

In quarum sulcis legiones dentibus anguis
Cum clypeis nascuntur, et horrida bella capeffunt
Continuò, tanquam et tubicen surrexerit unà.
Ergo ignem, cujus scintillas ipse dedisti,
Flagrantem latè, et rapientem cuncta videbis. 245
Nec tibi parcetur misero, trepidumque magistrum
In caveâ magno fremitu leo tollet alumnus.

Nota Mathematicis genesis tua: sed grave tardas
Exspectare colos. morieris stamine nondum
Abrupto. jam nunc obitas, et vota moraris; 250
Jam torquet juvenem longa et cervina senectus.

Ociùs Archigenem quære, atque eme quod Mithridates
Composuit, si vis aliam decerpere ficum,
Atque alias tractare rosas. medicamen habendum est,
Sorbere ante cibum quod debeat et pater et rex. 255

Monstro voluptatem egregiam, cui nulla theatra,
Nulla æquare queas prætoris pulpita lauti;
Si spectes, quanto capitis discrimine consent
Incrementa domûs, seratâ multus in arcâ
Fiscus, et ad vigilem ponendi Castora nummi, 260
Ex quo Mars Ultor galeam quoque perdidit, et res
Non potuit servare suas, ergo omnia Floræ,
Et Cereris licet, et Cybeles aulæa relinquas:
Tanto majores humana negotia ludi.

An magis oblectant animum jactata petauro 265
Corpora, quique solet rectum descendere funem,
Quàm tu, Coryciâ semper qui puppe moraris,
Atque habitas, Coro semper tollendus et Austro,
Perditus, ac villis sacci mercator olentis:

Qui gaudes pingue antiquæ de litore Cretæ 270
Passum, et municipales Jovis advexisse lagenas?

Hic tamen ancipiti figens vestigia plantâ
Victum illâ mercede parat, brumamque, famemque
Illâ recte cavet: tu propter mille talenta,

Et centum villas temerarius aspice portus, 275

Et plenum magnis trabibus mare: plus hominum est jam
In pelago. veniet classis, quòcunque vocârît
Spes lucri; nec Carpathium Gætulaque tantum
Æquora transiliet: sed longè Calpe relicta,

SATYRA XIV.

91

Audiet Herculeo stridentem gurgite solem. 280
 Grande operæ pretium est, ut tenso folle reverti
 Indè domum possis, tumidâque superbus alutâ
 Oceani monstra, et juvenes vidisse marinos.
 Non unus mentes agitat furor. ille sororis
 In manibus vultu Eumenidum terretur et igni: 285
 Hic bove percusso mugire Agamemnona credit,
 Aut Ithacum. parcat tunicis licet atque lacernis,
 Curatoris eget, qui navem mercibus implet
 Ad summum latus, et tabulâ distinguitur undâ:
 Cùm sit causa mali tanti et discriminis hujus 290
 Concisum argentum in titulos faciesque minutas.
 Occurrunt nubes et fulgura: solvite funem,
 Frumenti dominus clamat, piperisque coënti.
 Nil color hic coeli, nil fascia nigra minatur:
 Æstivum tonat. infelix, hac forsitan ipsâ 295
 Nocte cadet fractis trabibus, fluctuque premetur
 Obrutus, et zonam lævâ morsuque tenebit.
 Sed, cujus votis modò non suffecerat aurum,
 Quod Tagus et rutilâ volvit Pactolus arenâ,
 Frigida sufficient velantes inguina panni, 300
 Exiguusque cibus, mersâ rate naufragus assem.
 Dum rogat, et pictâ se tempestate tuetur.
 Tantis parta malis, curâ majore metuque
 Servantur. misera est magni custòdia censûs.
 Dispositis prædives hamis vigilare cohortem 3
 Servorum noctu Licinus jubet, attonitus pro
 Electro, signisque suis, Phrygiâque columnâ,
 Atque ebore, et latâ testudine. dolia nudi
 Non ardent Cynici. si fregeris, altera fiet
 Cras domus: aut eadem plumbo commissa manebit. 310
 Sensit Alexander, testâ cùm vidit in illâ
 Magnum habitatorem, quantò felicior hic qui
 Nil cuperet, quàm qui totum sibi posceret orbem,
 Passurus gestis æquanda pericula rebus.
 Nullum numen habes, si sit prudentia: nos te 315
 Nos facimus, Fortuna, Deam. mensura tamen quæ
 sufficiat censûs, si quis me consulat, edam:
 In quantum sitis atque fames et frigora poscunt;
 Quantum, Epicure, tibi parvis suffecit in hortis;
 Quantum Socratici ceperunt antè Penates. 320

92 D. IUNII JUVENALIS

Nunquam aliud natura, aliud sapientia dicit.
 Acribus exemplis videor te cludere : misce
 Ergo aliquid nostris de moribus : effice summam
 Bis septem ordinibus, quam lex dignatur Othonis.
 Hæc quoque si rugam trahit, extenditque labellum ; 325
 Stime duos equites, fac tertia quadringenta.
 Si nondum implevi gremium, si panditur ultra:
 Nec Croesi fortuna unquam, nec Persica regna
 Sufficiant animo, nec divitiæ Narcissi ;
 Indulsit Cæsar cui Claudius omnia, culus 330
 Paruit imperiis uxorem occidere jussus.

SATYRA XV.

*Crudelem Ægypti superstitionem, seu melius lamianam
 ridet.*

QUIS nescit, Volusi Bithynice, qualia demens
 Ægyptus portenta colat ? crocodillon adorat
 Pars hæc : illa pavet saturam serpentibus ibin.
 Effigies sacri nitet aurea cercopitheci,
 Dimidio magicæ resonant ubi Memnone chordæ, 5
 Atque vetus Thebe centum jacet obruta portis :
 Illic cæruleos, hinc pisces fluminis, illic.
 Oppida tota canem venerantur, nemo Dianam.
 Porrum et cepe nefas violare, ac frangere morsu.
 O sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis 10
 Numina ! lanatis animalibus abstinet omnis
 Mensa. nefas illic fetum jugulare capellæ :
 Carnibus humanis vesci licet. attonito cum
 Tale super coenam facinus narraret Ulysses
 Alcinoos, bilem aut risum fortasse quibusdam 15
 Moverat, ut mendax aretalogus. In mare nemo
 Hunc abicit, sævâ dignum verâque Charybdi,
 Fingentem immanes Læstrygonas atque Cyclopos ?
 Nam citius Scyllam, vel concurrentia saxa
 Cyaneis, plenos et tempestatibus utres 20
 Crediderim, aut tenui percussum verberare Circes,

Et cum remigibus grunnisse Elpenora porcis.
 Tam vacui capitis populum Phæaca putavit ?
 Sic aliquis meritò nondum ebrius, et minimum qui
 De Corcyræâ temetum duxerat urnâ : 25
 Solus enim hoc Ithacus nullo sub teste canebat.
 Nos miranda quidem, sed nuper consule Junio
 Gesta super calidæ referemus mœnia Copti,
 Nos vulgi scelus, et cunctis graviora cothurnis.
 Nam scelus a Pyrrhâ, quanquam omnia sŷrmata volvas, 30
 Nullus apud tragicos populus facit. accipe nostro
 Dira quod exemplum feritas produxerit ævo.
 Inter finitimos vetus atque antiqua simulas,
 Immortale odium, et nunquam sanabile vulnus
 Ardet adhuc Ombos et Tentyra. summus utrinque 35
 Indè furor vulgo, quòd numina vicinorum
 Odit uterque locus ; cùm solos credat habendos
 Esse Deos, quos ipse colit. sed tempore festo
 Alterius populi rapienda occasio cunctis
 Visâ inimicorum primoribus ac ducibus : ne 40
 Lætum hilaremque diem, ne magnæ gaudia cœnæ
 Sentirent positis ad templa et compita mensis,
 Pervigilique toro, quem nocte ac luce jacentem
 Septimus interdum Sol invenit. horrida sanè
 Ægyptus : sed luxuriâ, quantum ipse notavi,
 Barbara famoso non cedit turba Canopo.
 Adde, quòd et facilis victoria de madidis, et
 Blæsis atque mero titubantibus. indè virorum
 Saltatus nigro tibicine, qualiacunque
 Unguenta, et flores, multæque in fronte coronæ : 50
 Hinc jejunum odium. sed jurgia prima sonare
 Incipiunt animis ardentibus : hæc tuba rixæ.
 Dein clamore pari concurritur, et vice teli
 Sæviti nuda manus : paucæ sinè vulnere malæ :
 Vix cuiquam aut nulli toto certamine natus 55
 Integer. aspiceres jam cuncta per agmina vultus
 Dimidios, alias facies, et hiantia ruptis
 Ossa genis, plenos oculorum sanguine pugnòs.
 Ludere se credunt ipsi tamen, et pueriles
 Exercere acies, quòd nulla cadavera calcent, 60
 Et sanè quò tot rixantis millia turbæ,
 Si vivunt omnes ? ergo acrior impetus, et jam

D. JUNII JUVENALIS

Saxa inclinatis per humum quæsitâ lacertis
 Incipiunt torquere, domestica feditioni
 Tela: nec hunc lapidem, quales et Turnus, et Ajax, 65
 Vel quo Tydides percussit pondere coxam
 Æneæ; sed quem valeant emittere dextræ
 Illis dissimiles, et nostro tempore natæ.
 Nam genus hoc vivo jam decrefcebat Homero.
 Terra malos homines nunc educat, atque pufillos. 70
 Ergo Deus quicunque aspexit, ridet, et odit.
 A diverticulo repetatur fabula, postquam
 Subfidiiis aucti, pars altera promere ferrum
 Audet, et infestis pugnam instaurare sagittis:
 Terga fugæ celeri præstantibus omnibus, instant, 75
 Qui vicina colunt umbrosæ Tentyra palmæ.
 Labitur hic quidam, nimîâ formidine cursum
 Præcipitans, capiturque: ast illum in plurima sectum
 Frustra et particulas, ut multis mortuus unus
 Sufficeret, totum corrosis ossibus edit 80
 Victrix turba; nec ardenti decoxit aheno,
 Aut verubus: longum usque adeo tardumque putavit
 Exspectare focos, contenta cadavere crudo.
 Hic gaudere libet, quod non violaverit ignem,
 Quem summâ cœli raptum de parte Prometheus 85
 Innavit terris. elemento gratulor, et te
 Exsultare reor. sed qui mordere cadaver
 Sustinuit, nihil unquam hâc carne libentius edit.
 Nam scelere in tanto ne quæras, et dubites, an
 Prima voluptatem gula senserit: ultimus autem 90
 Qui stetit absunto jam toto corpore, ductis
 Per terram digitis, aliquid de sanguine gustat.
 Vascones, hæc fama est, alimentis talibus olim
 Produxere animas: sed res diversa; sed illic
 Fortunæ invidia est, bellorumque ultima, casus 95
 Extremi, longæ dira obsidionis egestas.
 Hujus enim, quod nunc agitur, miserabile debet
 Exemplum esse cibi: sicut modò dicta mihi gens
 Post omnes herbas, post cuncta animalia, quidquid
 Cogebat vacui ventris furor, hostibus ipsis 100
 Pallorem, ac maciem, et tennes miserantibus artus,
 Membra aliena fame lacerabant, esse parati
 Et sua. quisnam hominum veniam dare, quisve Deorum

Viribus abnuerit dira atque immania passis;
 Et quibus illorum poterant ignoscere manes,
 Quorum corporibus vescebantur? melius nos 105
 Zenonis præcepta monent: nec enim omnia, quædam
 Pro vitâ facienda putat. sed Cantaber unde
 Stoïcus, antiqui præsertim ætate Metelli?
 Nunc totus Graias nostrasque habet orbis Athenas. 110
 Gallia caudicibus docuit facunda Britannos:
 De conducendo loquitur jam rhetore Thüle.
 Nobilis ille tamen populus, quem diximus, et par
 Virtute atque fide, sed maior clade Saguntus
 Tale quid excusat? Mæotide sævior arâ 115
 Ægyptus. quippe illa nefandi Taurica sacri
 Inventrix homines (ut jam, quæ carmina tradunt,
 Digna fide credas) tantum immolat; ulterius nil,
 Aut gravius cultro timet hostia. quis modò casus
 Impulit hos? quæ tanta fames, infestaque vallo 120
 Arma cœgerunt, tam detestabile monstrum
 Audere? anne aliam terrâ Memphisitide siccâ
 Invidiam facerent nolenti surgere Nilo?
 Quâ nec terribiles Cimbri, nec Britones unquam,
 Sauromatæque truces, aut immanes Agathyrsi, 125
 Hæc sævit rabie imbelles et inutile vulgus,
 Parvula fistilibus solitum dare vela phæelis,
 Et brevibus pictæ remis incumbere testæ.
 Nec poenam sceleri invenies, nec digna parabis
 Supplicia his populis, in quorum mente pares sunt 130
 Et similes ira atque fames. mollissima corda
 Humano generi dare se natura fatetur,
 Quæ lacrymas dedit: hæc nostri pars optima sensus.
 Plorare ergo jubet causam dicentis amici,
 Squaloremque rei, pupillum ad jura vocantem 135
 Circumscriptorem, cujus manantia fletu
 Ora puellares faciunt incerta capilli.
 Naturæ imperio gemimus, cum funus adultæ
 Virginis occurrit, vel terrâ clauditur infans,
 Et minor igne rogi. quis enim bonus, et face dignus 140
 Arcanâ, qualem Cereris vult esse sacerdos,
 Ulla aliena sibi credat mala? separat hoc nos
 A grege mutorum, atque ideo venerabile soli
 Sortiti ingenium, divinorumque capaces,

Atque exercendis capiendisque artibus apti, 115
 Senium a coelesti demissum traximus arce,
 Cujus egent prona et terram spectantia mundi
 Principio indulſit communis conditor illis
 Tantum animas, nobis animum quoque: mutuus ut nos
 Affectus petere auxilium, et præſtare juberet, 150
 Diſperſos trahere in populum, migrare vetuſto
 De nemore, et proavis habitatas linquere ſilvas;
 Ædificare domos, laribus conjungere noſtris
 Teſtum aliud, tutos vicino limite ſomnos
 Ut collata daret fiducia; protegere armis 155
 Laſpum, aut ingenti nutantem vulnere clivem;
 Comuni dare ſigna tubæ, defendier iſdem
 Turribus, atque unâ portarum clave teneri.
 Sed jam ſerpentum major concordia: parcit
 Cognatis maculis ſimilis fera. quando leoni 160
 Fortior eripuit vitam leo? quo nemore unquam
 Exſpiravit apèr majoris dentibus apri?
 Indica tigris agit rabidâ cum tigride pacem
 Perpetuam: ſævis inter ſe convenit urſis.
 Aſt homini ferrum lethale incude neſandâ 165
 Produxiſſe parum eſt; cùm raſtra et ſarcula tantum
 Aſſueti coquere, et marris ac vomere laſſi
 Neſcierint primi gladios extendere fabri.
 Aſpiciamus populos, quorum non ſufficit iræ
 Occidiſſe aliquem; ſed peſtora, brachia, vultum 170
 Crediderint genus eſſe cibi. quid diceret ergo,
 Vel quò non fugeret, ſi nunc hæc monſtra videret
 Pythagoras: cunètis animalibus abſtinuit qui
 Tanquam homine, et ventri indulſit non omne legume

SATYRA XVI.

Vitæ militaris felicitatem ironice exponit.

Q UIS numerare queat felicitis præmia, Galle,
 Militiæ? nam ſi ſubeantur proſpera caſtra,
 Me pavidum excipiat tyronem porta ſecundo
 Sidere: plus etenim fati valet hora benigni,
 Quàm ſi nos Veneris commendet epiſtola Marti,

5
Et

Et Samiâ genitrix quæ delectatur arenâ.

Commoda tractemus primùm communia, quorum
Haud minimum illud erit, ne te pulsare togatus

Cædeat: imò et si pulsetur, diffimulet, nec

Audeat excussos prætori offendere dentes,

10

Et nigram in facie tumidis livoribus offam,

Atque oculum medico nil promittente relictum.

Bardaicus iudex datur hæc punire volenti

Calcens, et grandes magna ad subsellia suræ,

Legibus antiquis castrorum, et more Camilli

15

Servato, miles ne vallum litiget extra,

Et procul a signis. Iustissima centurionum

Cognitio est igitur de milite; nec mihi deerit

Ultio, si iustæ desertur causa querelæ.

Tota cohors tamen est inimica, omnesque manipuli

20

Consensu magno efficiunt, curabilis ut sit

Vindicta, et gravior quàm injuria: dignum erit ergo

Declamatoris mulino corde Vagelli,

Cùm duo crura habeas, offendere tot caligatos,

Millia clavorum. quis tam procul absit ab urbe?

25

Præterea, quis tam Pylades, molem aggeris ultra

Ut veniat? lacrymæ siccentur protinus, et se

Excusaturos non sollicitemus amicos.

Da testem, iudex cùm dixerit; audeat ille

Nescio quis, pugnos qui vidit, dicere: Vidi,

30

Et credam dignum barbâ, dignumque capillis

Majorum. citius falsum producere testem

Contra paganum possis, quàm vera loquentem,

Contra fortunam armati contraque pudorem.

Præmia nunc alia, atque alia emolumenta notemus

35

Sacramentorum. convallem ruris aviti

Improbis, aut campum mihi si vicinus ademit,

Et sacrum effodit medio de limite saxum,

Quod mea cum patulo coluit puls annua libo;

Debitor aut sumtos pergit non reddere nummos,

40

Canâ supervacui dicens chirographa ligni:

Exspectandus erit, qui lites inchoet, annus

Totius populi: sed tunc quoque mille ferenda

Tædia, mille moræ; toties subsellia tantum

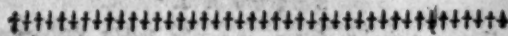
45

Sternuntur; jam facundo ponente lacernas

Cæditio, et Fusco jam micturiente, parati

Digredimur, lentâque fori pugnamus arenâ.
 Ast illis, quos arma tegunt, et balteus ambit,
 Quod placitum est, ipſis præſtatur tempus agendi,
 Nec res atteritur longo ſuffamine litis.
 • Solis prætereâ teſtandi militibus jus
 Vivo patre datur: nam quæ ſunt parta labore
 Militiæ, placuit non eſſe in corpore cenſu,
 Omne tenet cujus regimen pater. ergo Corahum
 Signorum comitem, caſtorumque æra merentem, 55
 Quamvis jam tremulus, captat pater: hunc labor æquus
 Provehit, et pulchro reddit ſua dona labori.
 Ipſius certè ducis hoc referre videtur,
 Ut qui fortis erit, ſit feliciffimus idem;
 Ut læti phaleris omnes, et torquibus omnes; 60

AULI
PERSII FLACCI
SATYRÆ.

PROLOGUS.

NEC fonte labra prolui caballino:
 Nec in bicipiti somniâsse Parnasso
 Memini, ut repenti sic poëta prodirem.
 Heliconiadæque, pallidamque Pirenen
 Illis remitto, quorum imagines lambunt
 Ederæ sequaces: ipse semipaganus
 Ad sacra vatum carmen affero nostrum.
 Quis expedit vitæ præstato suum Xaipe,
 Picasque docuit verba nostra conari?
 Magister artis, ingenique largitor
 Venter, negatas artifex sequi voces.
 Quod si dolosi spes resulerit numini,
 Corvos poëtas et poëtrias picas
 Cantare credas Pegasejū melos.

SATYRA I.

*Nerone petis hæc satyra, et morosas putida obsoletæque
antiquitatis affectationes: indè mellitiem recitantium
carpite tum aperit quem satyrarum suarum velit esse
lectorem.*

O Curas hominum! ô quantum est in rebus inane!
Quis leget hæc? Min' tu istud ais? Nemo hercule.
Velduo, vel-Nemo. turpe, et miserabile. Quare? [Nemo?
Ne mihi Polydamæ, et Troiades Labeonem
Prætulert. nugæ. non, si quid turbida Roma
Elevet, accedas: examòave improbum in illâ
Castiges trutinâ: nec te quæviseris extra.
Nam Romæ quis non? ac si fas dicere: sed fas
Tunc, cùm ad canitiem, et nostrum istud vivere triste
Aspexi, et nucibus facimus quæcunque relictis, 10
Cùm sapimus patruos: tunc, tunc ignoscite. Nolo.
Quid faciam? sed sum petulanti splene cachinno.
Scribimus inclusi, numeros ille, hic pede liber,
Grande aliquid, quod pulmo animæ prælargus anhelet.
Scilicet hæc populo, pexusque togæque recenti, 15
Et natalitiâ tandem cum sardonyche, albus,
Sede leges celsâ, liquido cùm plasmate guttur
Mobile collueris, patranti fractus oculo.
Hic neque more probo videas, neque voce serenâ,
Ingentes trepidant Titos, cùm carmina lumbum 20
Intrant, et tremulo scalpuntur ubi intima versu.
Tun', vetule, auriculis alienis colligis escas?
Auriculis, quibus et dicas cute perditus, ohe!
Quò didicisse, nisi hoc fermentum, et quæ semel intus
Innata est, rupto jecore exierit caprificus? 25
En pallor seniumque, ô mores! usque adedone
Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter?
At pulchrum est digito monstrari, et dici: Hic est.
Ten' cirratorum centum dictata fuisse
Pro nihilo pendas? Ecce inter pocula quaerunt 30
Romulidæ saturi, quid dia poemata narrent.
Hic aliquis, cui circum humeros hyacinthina læna est,

Rancidulum quiddam balbâ de nare locutus;
 Phyllidas, Hypsipylas, vatum et plorabile si quid,
 Eliquat; et tenero supplantat verba palato. 35
 Assensere viri: nunc non cinis ille poëta
 Felix? non levior cippus nunc imprimi offa?
 Laudant convivæ: nunc non e manibus illis,
 Nunc non e tumulto fortunatâque favillâ
 Nascentur violæ? Rides, ait, et nimis uncis 45
 Naribus indulges. an erit, qui velle recuset
 Os populi meruisse: et cedro digna locutus,
 Linquere nec scombros metuentia carmina nec thus?
 Quisquis es, ô modò quem ex adverso dicere feci,
 Non ego, cùm scribo, si fortè quid aptius exit, 45
 Quando hæc rara avis est, si quid tamen aptius exit,
 Laudari metuam: neque enim mihi cornea fibra est.
 Sed recti finemque extremumque esse recuso
 Euge tuum, et Bellè. nam bellè hoc excute totum;
 Quid non intus habet? non hic est Ilias Acti 50
 Ebria veratro? non si qua elegidia crudi
 Dictârunt proceres? non quidquid denique lectis
 Scribitur in citreis? calidum scis ponere fumen:
 Scis comitem horridulum tritâ donare lacernâ:
 Et, Verum, inquis, amo; verum mihi dicite de me. 55
 Qui pote? vis dicam? nugaris, cum tibi, calve,
 Pinguis aqualiculus propenso sesquipede exstet.
 O Jane, a tergo quem nulla ciconia pinxit,
 Nec manus auriculas imitata est mobilis albas;
 Nec linguæ, quantum fitiar canis Appula, tantâ, 60
 Vos, ô patricius sanguis, quos vivere fas est
 Occipiti cæco, posticæ occurrere sannæ.
 Quis populi sermo est? quis enim, nisi carmina molli
 Nunc demum numero fluere, ut per lève severos
 Effundat junctura ungues? scit tendere versum 65
 Non secus, ac si oculo rubricam dirigat uno:
 Sive opus in mœres, in luxum, in prandia regum,
 Dicere res grandes nostro dat Musa poëtæ.
 Ecce modò heroas sensus afferre docemus
 Nugari salitos Græcè, nec ponere lucum 70
 Artifices; nec rus saturum laudare, ubi corbes,
 Et focus, et porci, et fumosa Palilia sceno:
 Unde Remus, fulcoque terens dentalia, Quinti,
 lili

Quam trepida ante boves dictatorem induit uxor,
 Et tua aratra domum licior tulit. euge, poëta! 75
 Est nunc, Brisei quem venosus liber Acci;
 Sunt, quos Pacuviusque, et verrucosa moretur
 Antiopa, ærumnis cor luctificabile fulta.
 Hos pueris monitus patres infundere lippos
 Cum videas, querisne, unde hæc sartago loquendi 80
 Venerit in linguas? unde istud dedecus, in quo
 Trofulus exultat tibi per subsellia lævis?
 Nilne pudet capiti non posse pericula cano
 Pellere, quin tepidum hoc optes audire? Decenter!
 Fur es, ait Pedio. Pedius quid? crimina rasis 85
 Librat in antithetis: doctus posuisse figuras
 Laudatur. bellum hoc. hoc bellum? an, Romule, ceves
 Men' moveat quippe, et cantet si naufragus, assem
 Protulerim? cantas, cum fractâ te in trabe pictum
 Ex humero portes? verum, nec nocte paratum 90
 Plorabit, qui me volet incurvâsse querelâ.
 Sed numeris decor est, et junctura addita crudis.
 Claudere sic versum didicit: Berecynthius Attin,
 Et qui cæruleum dirimebat Nerca delphin.
 Sic costam longo subduximus Apennino. 95
 Arma virum; nonne hoc spumofum, et cortice pingui?
 Ut ramale vetus prægrandi subere coctum.
 Quidnam igitur tenerum, et laxâ cervice legendum?
 Torva Mimalloneis implerunt cornua bombis,
 Et raptum vitulo caput ablatura superbo 100
 Bassaris, et lynceæ Mænas flexura corymbis
 Evion ingeminat: reparabilia adsonat Echo.
 Hæc fierent, si testiculi vena ulla paterni
 Viveret in nobis? summâ delumbe salivâ
 Hoc natat in labris; et in udo est Mænas, et Attin: 105
 Nec pluteum cædit, nec demorfos sapit ungues.
 Sed quid opus teneras mordaci radere vero
 Aurículas? videsis, ne majorum tibi fortè
 Limina frigeant: sonat hic de nare canina
 Littera. per me equidem sint omnia protinus alba. 110
 Nil moror: euge, omnes, omnes bene miræ eritis res.
 Hoc juvat: hic, inquis, veto, quisquam faxit oletum.
 Pinge duos angues: pueri, facer est locus: extrâ
 Meiite. discedo. secuit Lucilius Urbem;

SATYRA I.

103

Te, Lupe; te, Muti; et genuinum fregit in illis. 115
 Omne vaser vitium ridenti Flaccus amico
 Tangit: et admissus circum præcordia, ludit,
 Callidus excusso populum suspendere naso.
 Men' mutire nefas, nec clam, nec cum scrobe? Nusquam.
 Hic tamen infodiam: Vidi, vidi ipse, libelle: 120
 Auriculas asini Mida rex habet. hoc ego opertum,
 Hoc ridere meum tam nil, nullâ tibi venio
 Iliade. audaci quicunque afflate Cratino,
 Iratum Eupolidem prægrandi cum sene palles,
 Aspice et hæc, si fortè aliquid decoctius audis. 125
 Indè vaporatâ lector mihi ferveat aure:
 Non hic, qui in crepidas Graiorum ludere gessit
 Sordidus, et lusco qui poscit dicere, lusce,
 Sese aliquem credens; Italo quoddam honore supinus
 Fregerit heminas Areti ædilis iniquas: 130
 Nec qui abaco numeros, et secto in pulvere metas
 Scit risisse vaser; multum gaudere paratus,
 Si Cynico barbam petulans Nonaria vellat.
 His manè edictum, post prandia Callirhoën do.

SATYRA II.

*Vota male pia exagitat: tum eos, qui cupiditatis humanæ
 modulo Deos metiuntur, subsannat.*

HUNC, Macrine, diem numera meliore lapillo,
 Qui tibi labentes apponit candidus annos.
 Funde merum Genio. non tu prece poscis emaci,
 Quæ nisi seductis nequeas committere Divis.
 At bona pars procerum tacitâ libabit acerrâ. 5
 Haud cuivis promptum est, murmurque humilesque susurros
 Tollere de templis, et aperto vivere voto.
 Mens bona, fama, fides, hæc clarè, et ut audiat hospes:
 Illa sibi introrsum, et sub linguâ immurmurat: ô si
 Ebullit patris præclarum funus! et, ô si 10
 Sub rastro crepet argenti mihi seria dextro
 Hercule! pupillumve utinam, quem proximus heres
 Impello, expungam! namque est scabiosus, et acris
 Bile tumet. Nerio jam tertia ducitur uxor.

Hæc sanctè ut possas, Tiberinque in gurgite mergis 15:
Manè caput bis terque, et noctem flumine purgas.

Heus age, responde: minimum est, quod scire laboro:
De Jove quid sentis? estne, ut præponere cures
Hunc-Cuinam? Cuinam? vis Staiò? an scilicet hæres,
Quis potior iudex, puerisve quis aptior orbis? 20

Hoc igitur, quo tu Jovis aurem impellere tentas,
Dic agetum Staiò: proh Jupiter! ô bone, clamet,
Jupiter! at sese non clamet Jupiter ipse?
Ignovisse putas, quia cum tonat, oculis ilex
Sulfure discutitur sacro, quam tuque domusque? 25;

An quia non fibris ovium, Ergonâque jubente,
Triste jaces lucis, evitandumque bidental,
Idcirco stolidam præbet tibi vellere barbam
Jupiter? aut quidnam est, quâ tu mercede Deorum
Emeris auriculas? pulmone, et lactibus unctis? 30

Ecce avia, aut metuens Divum matertera, cunis
Exemit puerum, frontemque atque uda labella
Infami digito, et lustralibus antè salivis
Expiat, urentes oculos inhibere perita.

Tunc manibus quatit, et spem macram supplice voto 35
Nunc Licinî in campos, nunc Crassi mittit in ædes.
Hunc optent generum rex et regina: puellæ
Hunc rapiant: quidquid calcaverit hic, rosa fiat.
Ast ego nutrici non mando vota: negato,
Jupiter, hæc illi, quamvis te albata rogârit. 40

Poscis opem nervis, corpusque fidele senectæ:
Esto, age: sed grandes patinæ, tucetaque crassa
Annuerè his superos vetuere, Jovemque morantur.

Rem fruerè exoptas cæso bove, Mercuriumque 45
Arcessis fibrâ. Da fortunare Penates,
Da pecus, et gregibus fetum. Quo, pessime, pacto,
Tot tibi cum in flammis junicum omenta liquecant?
Et tamen hic extis et opimo vincere ferto
Intendit. Jam crescit ager, jam crescit ovile;
Jam dabitur, jamjam: donec deceptus, et exspes 50
Nequicquam fundo suspiret nummus in imo.

Si tibi crateras argenti, incusaque pingul
Auro dona feram, fudes, et pectore lævo
Excultas guttas; lætari prætrepidum cor:
Hinc illud subiit, auro sacras quod ovato 55

S A T Y R A III.

105

Perducis facies, nam fratres inter aënos,
Somnia pituitâ qui purgatissima mittunt,
Præcipui sunt: sitque illis aurea barba.

Aurum vasa Numæ Saturnique impulit æra,
Vestalesque urnas et Tuscum sctile mutat.

60

O curvæ in terras animæ, et cœlestium inanes!

Quid juvat hoc, templis nostros immittere mores,

Et bona Dīs ex hâc sceleratâ ducere pulpâ?

Hæc sibi corrupto cassam dissolvit olivo,

Et Calabrum coxit vitiato murice vellus:

65

Hæc baccam conchæ rasisse, et stringere venas

Ferventis massæ crudo de pulvere jussit.

Peccat et hæc, peccat: vitio tamen utitur: at vos,

Dicite, pontifices, in sancto quid facit aurum?

Nempe hoc, quod Veneri donatæ a virgine puppæ.

70

Quin damus id superis, de magnâ quod dare lance

Non possit magni Messalæ lippa propago:

Compositum jus fasque animi, sanctosque recessus

Mentis, et incoctum generoso pectus honesto?

Hæc cedô ut admoveam templis, et farre litabo.

75

S A T Y R A III.

*Desidia mollitiemque ut fugias; sapientiæ verò studium u
saceris, hortatur.*

NEMPE hæc assidue. Jam clarum mane fenestras

Intrat, et angustas extendit lumine rimas:

Stertimus, indomitum quod despumare Falernum

Sufficiat, quintâ dum linea tangitur umbrâ.

En quid agis? siccas insana canicula messes

5

Jamdudum coquit; et patulâ pecus omne sub ulmo est.

Unus ait comitum: Verumne? itane? oculis adit

Huc aliquis: nemon? turgescit vitrea bilis:

Findor, ut Arcadiæ pecuaria rudere credas.

Jam liber, et bicolor positis membrana capillis,

10

Inque manus chartæ, nodosæque venit arundo.

Tunc queritur, crassius calamo quod pendeat humor;

Nigra quod infusâ vaneat sepiâ lymphâ:

Disutas queritur gemitæ quod fistula guttas.

O miser ! inque dies ultra miser, hucine rerum 15
 Venimus ? at cur non potius teneroque columbo,
 Et similis regum pueria, pappare minutum
 Poscis, et iratus mammae lallare recusas ?
 An tali studeam calamo ; Cui verba ? quid istas
 Succinis ambages ? tibi luditur. effluis amens : 20
 Contemnere. sonat vitium percussa, malignè
 Respondet viridi non cocta fidelia limo.
 Udum et molle lutum es, nunc nunc properandus, et
 Pingendus sine fine rotâ. sed rure paterno [acri
 Est tibi far modicum, purum et sine labe salinum, 25
 Quid metuas ? cultrixque foci secura patella est.
 Hoc satis ? an deceat pulmonem rumpere ventis,
 Stemmata quod Tusco ramum millefime ducis ;
 Censoreme tuum vel quod trabeate salutas ?
 Ad populum phaleras : ego te intus et in cute novi. 30
 Non pudet ad morem discincti vivere Nattæ ?
 Sed stupet hic vitio, et fibris increvit opimum
 Pingue : caret culpa : nescit quid perdat, et alto
 Demersus summâ rursus non bullit in undâ.
 Magne pater Divum, sævos punire tyrannos 35
 Haud aliâ ratione velis, cum dira libido
 Moverit ingenium ferventi tineta veneno ;
 Virtutem videant, intabescantque relicta.
 Anne magis Siculi gemuerunt æra juvenci ;
 Et magis auratis pendens laquearibus ensis 40
 Purpureas subter cervices terruit ; Imus,
 Imus præcipites, quam si sibi dicat ; et intus
 Palleat infelix, quod proxima nesciat uxor ?
 Sæpe oculos, memini, tangebam parvus olivo,
 Grandia si nollem morituri verba Catonis 45
 Dicere, non sano multum laudanda magistro,
 Quæ pater adductis sudans audiret amicis.
 Jure : etenim id summum, quid dexter senio ferret
 Scire, erat in voto : damosa canicula quantum
 Raderet ; angustæ collo non fallier oræ : 50
 Neu quis calidior buxum torquere flagello.
 Haud tibi inexpertum curvos deprendere mores,
 Quæque docet sapiens braccatis illita Medis
 Porticus ; insomnis quibus et detonsa juvenus
 Invigilat, filiquis et grandi pasta polentâ. 55

Et tibi quæ Samios diduxit littera rimos,
 Surgentem dextro monstravit limite callem.
 Stertis adhuc: laxumque caput compage solutâ
 Oscitat hesternum, diffutis undique malis?
 Est aliquid quod tendis, et in quod dirigis arcum? 65
 An passim sequeris corvos, testâque, lutoque
 Securus quod pes ferat, atque ex tempore vivis?
 Helleborum frustra, cum jam cutis ægra tumebit,
 Poscentes videas: venienti occurrere morbo.
 Et quid opus Cratæo magnos promittere montes? 65
 Discite, ô miseri, et causas cognoscite rerum,
 Quid sumus, et quidnam victuri gignimur: ordo
 Quis datus; aut metæ quàm mollis flexus, et undes
 Quis modus argento, quid fas optare, quid asper
 Utile nummus habet: patriæ carisque propinquis 70
 Quantum elargiri deceat: queni te Deus esse
 Jussit, et humanâ quâ parte locatus es in re.
 Disce; nec invidas, quod multa fidelia putet
 In locuplete penu, defensis pinguibus Umbris;
 Et piper et pernae, Marsi monumenta clientis: 75
 Mænaque quod primâ nondum defecerit orca.
 Hic aliquis de gente hircosâ centurionum
 Dicat: Quod sapio, satis est mihi: non ego curo
 Esse quod Arcefilas, ærumnosque Solones,
 Obstipo capite, et figentes lumine terram, 80
 Murmura cum secum et rabiosa silentia rodunt,
 Atque exporrecto trutinantur verba labello,
 Ægroti veteris meditantés somnia: gigni
 De nihilo nihilum, in nihilum nil posse reverti.
 Hoc est, quod palles? cur quis non prandeat, hoc est? 85
 His populus ridet: multumque torosa juvenus
 Ingeminat tremulos naso crispante cachinnos.
 Inspice: nescio quid trepidat mihi pectus, et ægris
 Faucibus exsuperat gravis halitus: inspicite fodes,
 Qui dicit medico; jussus requiescere, postquam 90
 Tertia compositas vidit nox currere venas,
 De majore domo, modicè sitiente lagenâ,
 Lenia loturo sibi Surrentina rogavit.
 Heus, bone, tu palles. Nihil est. Videas tamen istud,
 Quidquid id est: surgit tacite tibi lutea pellis, 95
 At tu de teriùs palles: ne sis mihi tutor;

Jampridem hunc sepeli : tu restas : perge, tacebo.
 Turgidus hic epulis, atque albo ventre, lavatur,
 Guttare sulfureas lentè exhalante mephites.
 Sed tremor inter vîna subit, calidumque triental 100
 Excutit e manibus : dentes crepuere retexti :
 Uncta cadunt laxis tunc pulmentaria labris.
 Hinc tuba, candelæ : tandemque beatus alto
 Compositus lecto, crassique lutatus amomis,
 In portam rigidos calces extendit : at illum 105
 Hesterni capite induto subiere Quirites.
 Tange, miser, venas, et pone in pectore dextram :
 Nil calet hic, summosque pedes attinge, manusque :
 Non frigent, vîsa est si fortè pecunia ; sive
 Candida vicini subrisit molle puella, 110
 Cor tibi rite salit ? positum est argente catino
 Durum olus, et populi cribro decussa farina ;
 Tentemus fauces : tenero latet ulcus in ore
 Putre, quod haud deceat plebeiâ radere betâ.
 Alges, cum excussit membris timor albus aristas : 115
 Nunc face suppositâ ferverescit sanguis, et irâ
 Scintillant oculi ; dictæque facisque, quod ipse
 Non fani esse hominis non sanus juret Orestes.

SATYRA IV.

*Alcibiadem (ne palam in Neronem invehatur) carpit, qui
 nullo prudentiæ civilis subsidio fretus reipublicæ gubernacula suscepit.*

REM populi tractas ? barbatum hæc crede magistrum
 Dicere, sorbitio tollit quem dira cicuta.
 Quo fretus ? dic hoc, magni pupille Pericli.
 Scilicet ingenium, et rerum prudentia velox
 Ante pilos venit : dicenda tacendaque calles. 5
 Ergo ubi commotâ fervet plebetula bile,
 Fert animus calidæ fecisse silentia turbæ
 Majestate manûs. quid deinde loquere ? Quirites,
 Hoc, puto, non iustum est ; illud malè, rectius istud.
 Scis etenim iustum geminâ suspendere lance 10
 Ancipitis libræ : rectum discernis, ubi inter

Curva sublit, vel cūm fallit pede regula varo ;
 Et potis es nigrum vitio præfigere theta.
 Quin tu igitur summā nequicquam pelle decorus
 Ante diem blando caudam jactare popello 15
 Desinis, Anticyras melior forbere meracas ?
 Quæ tibi summa boni est ? unctā vixisse patellā
 Semper : et assiduo curata cuticula sole.
 Exspecta, haud aliud respondeat hæc anus. I nunc,
 Dinomaches ego sum : suffla, sum candidus. Esto, 20
 Dum ne deterius sapiat pannucia Baucis,
 Cūm bene discincto cantaverit ocyma vernæ.
 Ut nemo in sese tentat descendere, nemo !
 Sed præcedenti spectatur mantica tergo.
 Quæsieris ; nōstin' Vestidī prædia ? Cujus ? 25
 Dives arat Curibus, quantum non milvus oberret :
 Hunc, ais ? hunc, Diis iratis, Genioque sinistro :
 Qui quandoque jugum pertusa ad compita figit,
 Seriolæ veteris metuens deradere limum,
 Ingemit, Hoc bene sit : tunicatum cum sale mordens 30
 Cepe ; et farratā, pueris plaudentibus, ollā,
 Pannosam fæcem morientis forbet acetū.
 At si unctus cesses, et figas in cute solem,
 Est prope te ignotus cubito qui tangat, et acre
 Despuat in mores ; penemque arcanaque lumbi 35
 Runcantem, populo marcentes pandere vulvas.
 Tu cūm maxillis balanatum gauſape peſtas,
 Inguinibus quare detonsus gurgulio exſtat ?
 Quinque palæſtritæ licet hæc plantaria vellant,
 Elixasque nates labefactent forcipe aduncā ; 40
 Non tamen iſta filix ullo manſueſcit aratro.
 Cædimus, inque vicem præbemus crura ſagittis.
 Vivitur hoc pacto. ſic novimus. Ilia ſubter
 Cæcum vulnus habes : ſed lato balteus auro
 Prætegit : ut mavis, da verba ; et decipe nervos, 45
 Si potes. Egregium cūm me vicina dicat,
 Non credam ? Viſo ſi palles, improbe, nummo ;
 Si facis, in penem quidquid tibi venit amarum ;
 Si puteal multā cautus vibice flagellas :
 Nequicquam populo bibulas donaveris aures. 50
 Reſpue quod non es : tollat ſua munera cerdo :
 Tecum habita : nōris quā ſit tibi curta ſupellex.
 K

SATYRA V.

De Stoica libertate, quæ in solum sapientem cadat.

VATIBUS hic mos est, centum sibi poscere voces,
 Centum ora, et linguas optare in carmina centum;
 Fabula sen moesto ponatur hianda trageedo,
 Vulnere seu Parthi ducentis ab inguine ferrum.
 Quorsum hæc? aut quantas robusti carminis ossas
 Ingeris, ut par sit centeno gutture niti?
 Grande locuturi nebulæ Helicone legunt:
 Si quibus aut Procnæ, aut si quibus olla Thyestæ
 Fervebit, sæpe insulso cœnanda Glyconi.
 Tu neque anhelanti, coquitur dum massa camino,
 Polle premis ventos: nec clauso murmure rancus
 Nescio quid tecum grave cornicaris ineptè;
 Nec stœppo tumidas intendis rumpere buccas.
 Verba togæ sequeris, juncturâ calidus aeri,
 Ore teres modico, pallentes radere mores
 Doctus, et ingenuo culpam desigere ludo.
 Hinc trabe quæ dicas: mensasque relinque Mycenis
 Cum capite et pedibus: plebeiaque prandia nôris.
 Non equidem hoc studeo, bullatis ut mihi nugis
 Pagina turgescat, dare pondus idonea fumo.
 Secreti loquimur, tibi nunc, hortante Camenâ,
 Excutienda damus præcordia: quantaque nostræ
 Pars tua sit, Cornute, animæ, tibi, dulcis amice,
 Ostendisse iuvat: pulsa, dignoscere cautus
 Quid solidum crepet, et pictæ tectoria linguæ.
 His ego centenas ausim deposcere voces,
 Ut, quantum mihi te sinuoso in pectore fixi,
 Vœce traham purâ; totumque hoc verba resignent,
 Quod latet arcanâ non enarrabile fibrâ.
 Cum primùm pavido custos mihi purpura cœsit,
 Bullaque succinctis Laribus donata pependit;
 Cum blandi comites, totâque impune Suburrâ
 Permisset sparsisse oculos jam candens umbo;
 Cumque iter ambiguum est, et vitæ nescius error
 Diducit trepidas famosa in compluta mentes;
 Me tibi supposui: teneros tu suscipis annos

Socratico, Cornure, innu. tunc fallere solera
 Apposita intortos extendit regula mores :
 Et premitur ratione animus, vincique laborat,
 Artificemque tuo ducit sub pollice vultum. 40
 Tecum etenim longos memini consumere soles,
 Et tecum primas epulis decerpere noctes.
 Unum opus, et requiem pariter disponimus ambo :
 Atque verecundâ laxamus seria mensâ.
 Non equidem hoc dubites, amborum federe certo 45
 Consentire dies, et ab uno fidere duci.
 Nostra vel æquali suspendit tempora librâ,
 Parca tenax veri : seu nata fidelibus hora
 Dividit in geminos concordia fata duorum :
 Saturnumque gravem nostro Jove frangimus unâ. 50
 Nescio quod certè est, quod me tibi temperat, astrum.
 Mille hominum species, et rerum discolor usus :
 Velle suum cuique est, nec voto vivitur uno.
 Meritis hic Italæ mutat sub sole recenti
 Rugosum piper, et pallentis grana cunini : 55
 Hic satur irriguo mavult turgescere somno :
 Hic campo indulget : hunc alea decoquit : ille
 In Venerem putret : sed cùm lapidosa chinagra
 Fregerit articulos veteris ramalia fagi,
 Tunc crassos transisse dies, lucemque palustrem, 60
 Et sibi jam seri vitam ingemuere relictam.
 At te nocturnis juvat impallescere chartis.
 Cultor enim es juvenum : purgatas inferis aures
 Fruge Cleanthæ. petite hinc, juvenesque senesque,
 Finem animo certum, miserique viaticæ canis. 65
 Cras hoc fiet. idem cras fiet. quid ? quasi magnum,
 Nempe diem donas. sed cùm lux altera veniat,
 Jam cras hesternum consumimus : ecce aliud cras
 Egerit hos annos, et semper paulum erit ultrâ.
 Nam quamvis prope te, quamvis temone sub uno, 70
 Vertentem sese frustra sectabere cantum,
 Cùm rota posterior curras, et in axe secundo.
 Libertate opus est, non hac, ut quisque Veli nâ
 Publius emeruit, scabiosum tessellâ fer
 Possidet. heu steriles veri, quibus una Quiritem 75
 Vertigo facit : hic Dama est, non treffis agaso,
 Vappa, et lippus, et in tenui farragine mendax.
 Verterit hunc dominus, momento turbinia exit

Marcus Damas. papae! Marco spondente, recusas
 Credere tu nummos? Marco sub iudice palles? 80
 Marcus dixit; ita est: assigna, Marco, tabellas.
 Hæc mera libertas: hoc nobis pilleæ donant.
 An quisquam est alius liber, nisi ducere vitam
 Cui licet, ut voluit? licet, ut volo, vivere: non sum
 Liberior Bruto? Mendosè colligis, inquit 85
 Stoïcus hic, aurem mordaci lotus aceto.
 Hoc reliquum accipio; Licet illud, et, Ut volo, tolle.
 Vindictâ postquam meus a prætorè recessi,
 Cur mihi non liceat iussit quodcunque voluntas,
 Excepto si quid Masuri rubrica vetavit? 90
 - Dîce; sed ira cadat hæc, rugosaque sania,
 Dum veteres avias tibi de puñone revello.
 Non prætoris erat stultis dare tenuia rerum
 Officia, atque usum rapidè permittere vitæ.
 Sambucam citius caloni aptaveris alto. 95
 Stat contrâ ratio, et secretam garrit in aurem,
 Ne liceat facere id, quod quis vitabit agendo.
 Publica lex hominum, naturaque continet hoc fas,
 Ut teneat vetitos inscitia debilis actus.
 Diluis helleborum, certo compefcere puncto 100
 Nescius examen: vetat hoc natura medendi.
 Navem si poscat sibi peronatus arator
 Luciferi rudis; exclamet Melicerta, perisse
 Frontem de rebus. tibi rogo vivere talo
 Ars dedit? et veri speciem dinoscere calles, 105
 Ne qua subærato mendosum tinniat auro?
 Quæque sequenda forent, quæque evitanda vicissim;
 Illa prius cretâ, mox hæc carbonis notâsti?
 Es modicus voti, pressio lare, dulcis amicis:
 Jam nunc astringas, jam nunc granaria laxes; 110
 Inque luto fixum possis transcendere nummum;
 Nec glutto sorbere salivam Mercurialem?
 Hæc mea sunt, teneo, cum verè dixeris; esto
 Liberque ac sapiens, prætoribus ac Jove dextro.
 Sin tu, cum fueris nostræ paulò antè farine, 115
 Pelliculam veterem retines, et fronte politus
 Astutam vapidò servas sub pectore vulpem;
 Quæ dederam suprâ, repeto, funemque reduco.
 Nil tibi concessit ratio: digitum exere, peccas.
 Et quid tam parvum est? sed nullo thure litabis, 120

Hæreat in stultis brevis ut semuncia recti.
 Hæc miscere nefas: nec cum sis cætera foffor,
 Tres tantum ad numeros Satyri moveare Bathylli.
 Liber ego. Unde datum hoc sumis, tot subdite rebus?
 An dominum ignoras, nisi quem vindicta relaxat? 125
 I, puer, et strigiles Crispini ad balnea defer.
 Si increpuit: Cessas, nugator? servitium acre.
 Te nihil impellit, nec quicquam extrinsecus intrat,
 Quod nervos agitet. sed si intus, et in jecore agro
 Nascuntur domini; qui tu impunitior exis 130
 Atque hic, quem ad strigiles scutica et metus egit herilis?
 Manè, piger, stertis: Surge, inquit avaritia; eia
 Surge. Negas. instat, Surge, inquit. Non queo. Surge.
 Et quid agam? Rogitas? saperdas advehe Ponto,
 Castoreum, stuppas, hebenum, thus, lubrica Coa: 135
 Tolle recens primus piper e sitiente camelo.
 Verte aliquid; jura. Sed Jupiter audiet, cheu,
 Varo, regustatum digito terebrare salinum
 Contentus perages, si vivere cum Jove tendis.
 Jam pueris pellem succinctus et ænophorum aptas, 140
 Ocios ad navem. nihil obstat quin trabe vastâ
 /Egeum rapias, nisi solers luxuria antè
 Seductum moneat: Quò deinde, insane, ruis? quò?
 Quid tibi vis? calido sub pectore mascula bilis
 Intumuit, quam non extinxerit urna cicuta. 145
 Tun' mare transillas? tibi tortâ cannabe sulco
 Cœna sit in transtro, Veientanumque rubellum
 Exhalet vapida læsum pice sessilis obba?
 Quid petis? ut nummi, quos hic quincunce modesto
 Nutrieras, pergant avidos sudare deunces? 150
 Indolge genio: carpamus dulcia: nostrum est
 Quòd vivis: cinis, et manes, et fabula fies.
 Vive memor lethi: fugit hora. hoc quod loquor, indè est.
 En quid agis? duplici in diversum scinderis hamo.
 Hunocine, an hunc sequeris? subeas alternus oportet 155
 Ancipiti obsequio dominos: alternus oberres.
 Nec tu, cum obfiteris semel, instantique negâris
 Parere imperio, Rupi jam vincula, dicas.
 Nam et luctata canis nodum abripit: attamen illi,
 Cum fugit, a collo trahitur pars longa catenæ. 160
 Dave, citò, hoc credas jubeo, finire dolores
 Præteritos meditor: (crudum Chærestratus unguem

Abrodens aut hæc, an sicis dedecus obstem.
 Cognatis? an rem patriam, rumore sinistro,
 Limen ad obscenum frangam, dum Chrysidis udas 165
 Ebrius ante fores extinctâ cum face canto?
 Euge, puer, sapias: Dis depellentibus agnam
 Percute, sed censens plorabit, Dave, relicta?
 Nugaris, soleâ; puer, objurgabere rubrâ.
 Ne trepidare velis, atque arctos rodere castes. 170
 Nunc ferus et violens: at si vocet, haud mora, dicas:
 Quidnam igitur faciam? ne nunc, cum accersat, et ultro
 Supplicet, accedam? Si totus et integer illinc
 Exieras, nec nunc: hic hic, quem quærimus, hic est;
 Non in festucâ, lictor quam jactat ineptus. 175
 fuscus habet ille sul palpo, quem ducit hiantem
 Cretata ambitio? Vigila: et cicer ingere largè
 Rizanti populo, nostra ut Floralia possint
 Aprici meminisse senes. quid pulchrius? ut eam 180
 Herodis venere dies, uocâque fenestrâ
 Dispositæ pinguem nebulam vomuere incernæ,
 Portantes violas; rubrumque amplexa catinum
 Cauda natat thynni; tumet alba fidelia vino:
 Labra moves tacitus, recutitaque sabbata passies.
 Tunc nigri lemures, ovoque pericula rupto: 185
 Hinc grandes Galli; et cum fistro lusca sacerdos
 Incussere Deos instantes corpora, si non
 Prædictum ter manè caput gustaveris alli.
 Dixeris hæc inter varicosos centuriones,
 Continuo crassum ridet Vulsenus ingens, 190
 Et centum Græcos curto centusse licetur.

SATYRA VI.

*In eis qui putida et sordida vivunt, ut ea transmittant ho-
 redibus, que per lucum profundam.*

ADMOVIT jam bruma foco te, Bassæ, Sabino?
 Jamne lyra, et tetrico vivunt tibi pestine chordæ?
 Mire opifex numeris veterum primordia rerum,
 Atque marem strepitum fide intendisse Latine,

Mox juvenes agitare jocos, et pollice honesto
 Egregios luisse senes? mihi nunc Ligus ora
 Intepet, hibernatque meum mare, quā latus ingens
 Dant scopuli, et multā litus se valle receptat.
 Lunā portum est operæ cognoscere, cives.
 Cor jubet hoc Enni, postquam destertuit esse
 Mæonides, Quintus pavone ex Pythagoreo.
 Hic ego securus vulgi; et quid præparet Auster
 Infelix pecori; securus, et angulus ille
 Vicini nostro quia pinguior: et si adeo omnes
 Ditescant orti pejoribus; usque recusem
 Curvus ob id minui senio, aut cornare sine uncto,
 Et signum in vapidā naso tetigisse lagenā.
 Discrepet his alius. geminos, horoscope, varo
 Producis genio. solis natalibus est qui
 Tingat olus siccum, muria vaser in calice emta,
 Ipse sacrum irrorans patinæ piper. hic bona dente
 Grandia magnanimus peragit puer. utar ego, utar:
 Nec rhombos ideo libertis ponere lautus,
 Nec tenuem solers turdarum nosse salivam.
 Messe tenuis propriā vive: et granaria (sas est)
 Emole. quid metuas? occa. et seges altera in herbā est.
 Ast vocat officium. trabe ruptā, Bruttia saxa
 Prendit amicus inops: remque omnem, furdaque vota
 Condidit Ionio: jacet ipse in litore, et unā
 Ingentes de puppe Dei: jamque obvia mergis
 Cocta ratis lacerat. nunc et de cespite viva
 Frange aliquid: largire inopi, ne pictus oberret
 Cæruleā in tabulā. sed cœnam funeris heres
 Negliget, iratus quod rem curtaveris: urnæ
 Offa inodora dabit; seu spirent cinnama furdum,
 Seu ceraso peceent casæ nescire paratus.
 Tunc bona incolumis minuas? et Bestius urget
 Doctores Graios. ita fit, postquam sapere Urbi
 Cum pipere et palmis venit nostrum hoc maris experts,
 Fœnificæ crasso vitiarunt unguine pultes.
 Hæc cinere ulterior mestuas? at tu, meus heres
 Quisquis eris, paulum a turbā seductior, audi.
 O bone, num ignoras? missa est a Cæsare laurus
 Insignem ob cladem Germanæ pubis, et aris
 Frigidus excutitur cinis: ac jam postibus arma,
 Jam chlamydes regum, jam lutea gausapa captis,

Effedaque, ingentisque locat Caronia Rhenos.
 Dis igitur, genioque ducis centum paria, ob res
 Egredi gestas, induco: quis vetat? aude.
 Væ, nisi connives: oleum artocreasque popello 30
 Largior; an prohibes? dic clarè. Non adeo, inquis.
 Exoffatus ager juxta est. age, si mihi nulla
 Jam reliqua ex amitis, patruelis nulla, proneptis
 Nulla manet; patrui sterilibus matertera vixit,
 Deque avia nihilum superest: accedo Bovillas 55
 Clivumque ad Virbi: præstò est mihi Manius heres.
 Progenies terræ? Quære ex me, quis mihi quartus
 Sit pater, haud promitte, dicam tamen. adde etiam unum,
 Unum etiam, terræ est jam filius: et mihi ritu
 Manius hic generis propè major avunculus exit. 60
 Qui prior es, cur me in decussu lampada poscis?
 Sum tibi Mercurius: venio Deus huc ego, ut ille
 Pingitur; an rēnuis? Vin' tu gaudere relistis?
 Deest aliquid summæ. Minui mihi: sed tibi totum est,
 Quidquid id est. ubi sit fuge quærere, quod mihi quondam
 Legarat Tadius, neu dicta reponere paterna: 66
 Fœnoris accedat merces; hinc exime sumtus.
 Quid reliquum est? Reliquum? nunc nunc impensius unge,
 Unge, puer, caules: mihi festâ luce coquatur
 Urtica, et sisâ fumosum sinciput aure; 70
 Ut tuus iste nepos olim satur anseris extis,
 Cùm morosa vago singultiet inguine vena,
 Patriciæ immelat vulvæ; mihi trama figuræ
 Sit reliqua: ast illi tremat omento popa venter?
 Vende animam lucro: mercare; atque excute solers 75
 Omne latus mundi, ne sit præstantior alter
 Cappadocas rigidâ pingues plausisse catastâ.
 Rēm duplica. Peci; jam triplex, jam mihi quartò,
 Jam decies redit in rugam. depunge ubi sistam.
 Inventus, Chrysispe, tui finitor acervi. 80

F I N I S.

